

Juha Mytkäniemi

KarHuh

Dialogi muraalimaalauksen toteutusprosessissa

Pro gradu -tutkielma

Taiteiden tiedekunta

Kuvataidekasvatus

Lapin yliopisto

2021

Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Työn nimi: KarHuh – Dialogi muraalimaalauksen toteutusprosessissa

Tekijä: Juha Mytkäniemi

Koulutusohjelma/oppiaine: Kuvataidekasvatus

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 91

Vuosi: 2021

Tiivistelmä:

Tämä tutkielma tarkastelee tilaustyönä Rovaniemelle toteutetun suurikokoisen seinämaalauksen eli muraalin suunnittelu- ja maalausprosessia. Tutkin erityisesti muraalin suunnittelun aikana tapahtunutta vuorovaikutusta, joka on prosessin edetessä jalostunut dialogiksi taiteilijan, teoksen tilanneen taloyhtiön hallituksen ja muiden projektiin osallistuneiden tahojen välillä. Tutkielman pyrkimyksenä on kartoittaa ja ymmärtää miten dialogi on ilmennyt, millaisia vaikutuksia dialogilla on ollut ja mitkä seikat ovat mahdollisesti edistäneet dialogin syntyä tässä projektissa. Tutkin prosessin aikana ilmennyt dialogia, koska vastaavaa tutkimusta, joka syntyisi samalla tavalla vastavuoroisuuden tai dialogin merkitykseen muraalia suunniteltaessa ja toteutettaessa, ei ole.

Tutkielma on taideperustaista toimintatutkimusta ja taiteellista tutkimusta yhdistelevä tapaustutkimus, joka hyödyntää useista aineistotyypeistä koostuvaa, noin kahden vuoden aikana prosessista kerättyä aineistoa. Aineisto on analysoitu narratiivisen analyysin ja lähiluvun analyysimetodeja hyödyntäen. Työn teoreettinen tausta muodostuu julkisen taiteen, katutaiteen, muraalin, vuorovaikutuksen ja dialogin käsitteiden tarkastelusta. Tutkielma sisältää myös toteuttamani taiteellisen osan, ”KarHuh” -nimisen muraalin. Taiteellinen osa on esitelty dokumenttina tutkielmassa ja pysyvänä julkisena taideteoksena se on kaikkien nähtävissä ja arvioitavissa Rovaniemellä osoitteessa Väylätie 39, taloyhtiön läntisessä päätyseinässä.

Tutkielma esittelee vuorovaikutuksen ja dialogiin pyrkimisen tärkeyttä pitkäaikaisessa taiteellisessa prosessissa, johon osallistuu useita henkilöitä ja tahoja. Lisäksi tutkielma tuottaa yhden esimerkin kautta uutta käytännön tietoa muun muassa siitä, miten julkista taidetta voidaan nykyään tehdä ja mitä toimia, valmiuksia ja taitoja sekä taiteilijalta että muilta osallistuvilta tahoilta vaaditaan tilaustyönä toteutetun ja yhteisöllisesti suunnitellun seinämaalauksen tuottamiseen.

Avainsanat: Muraali, julkinen taide, katutaide, vuorovaikutus, dialogi, kuvataidekasvatus

X Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän/tekijöiden omia henkilötietoja.

University of Lapland, Faculty of Art and Design

Title of the Master's thesis: KarHuh – Dialogue in the Implementation Process of a Mural Painting

Author: Juha Mytkäniemi

Degree program/subject: Art education

Type of the work: Master's thesis

Number of pages: 91

Year: 2021

Abstract:

This thesis examines the planning and painting process of a large mural done in Rovaniemi as a commissioned work. The thesis studies interaction that formed into a dialogue between the artist, the board of the housing association that commissioned the work and the other parties involved in the process, focusing especially on the planning phases of the work. The goal of this thesis is to map out and understand how the dialog has occurred, what impact the dialogue has had and what factors may have contributed to the emergence of the dialogue in this particular process. I study the occurrence of dialogue in the process, because there is no research that would similarly delve into the importance of reciprocity or dialogue in the design and implementation process of a large mural.

This thesis is a case study that combines art-based action research and artistic research. It utilizes data consisting of several types of material, collected from the process over a period of about two years. The material has been analyzed using the narrative analysis and close reading as methods of the analysis. The theoretical background of this study consists of an examination of the concepts of public art, street art, mural, interaction and dialogue in previous research. This thesis also includes an artistic part, the mural "KarHuh" that I made in the process studied here. The artistic part is presented as a document in this thesis and as a permanent public work of art that is visible and assessable to everyone in Rovaniemi, at Väylätie 39, on the western end wall of the housing association.

The study demonstrates the importance of interaction and the importance of striving for dialogue in a long-term artistic process that involves several individuals and entities. In addition, the study provides, through one example, new practical information on, among other things, how public art can be done today and what actions, abilities and skills are required of both the artist and the other participating parties to create a commissioned, collectively designed mural.

Keywords: Mural, public art, street art, interaction, dialogue, art education

X The thesis does not contain any personal information other than the authors.

Sisältö

1. Johdanto	5
2. Julkinen taide, katutaide, muraali ja graffiti	8
2.1 Julkinen taide	8
2.2 Katutaide	10
2.3 Graffiti	12
2.4 Muraali	14
2.5 Esimerkkejä 2000 -luvun merkittävistä muraalitaiteilijoista	17
2.6 Muraalitaide Suomessa	18
2.7 Muraalit Rovaniemellä	22
3. Vuorovaikutus ja dialogi	25
3.1 Vuorovaikutus	25
3.2 Dialogi	27
4. Tutkimustehtävä ja -kysymykset sekä menetelmät ja aineisto	31
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	31
4.2 Tutkimusstrategia	31
4.3 Tutkimusmenetelmät – Taideperustainen tutkimus ja toimintatutkimus	32
4.4 Taiteellinen tutkimus	34
4.5 Taiteellinen prosessi, taiteellinen tutkimus ja tutkielmani toteutus	35
4.6 Tutkijan rooli, taideperustaisen toimintatutkimuksen sykli ja muraaliprojekti	36
4.7 Taideperustaisen toimintatutkimuksen aineisto ja tutkielmani	37
4.8 Analyysimetodit ja tulosten esittely	39
5. Väylätien muraali – analyysi ja tulokset	40
5.1 Projektia pohjustanut työ sekä ensimmäinen askel kohti muraalia	40
5.2 Suunnittelun alkuvaiheet	41
5.3 Tapaaminen taloyhtiön kanssa – havainnekuvien merkitys	43

5.4 Budjetti hahmottuu ja suunnittelu jatkuu, mutta projekti keskeytyy	48
5.5 Kuningasidea, kolmas kokoontuminen ja lopullinen luonnos	52
5.6 Taloyhtiön vuosikokous ja päätökset	58
5.7 Projekti konkretisoituu ja maalaus päästään aloittamaan	59
5.8 Maalausprosessi.....	64
6. Johtopäätöksiä.....	72
6.1 Dialogin saavuttamisesta ja sen merkityksestä prosessissa	72
6.2 Vuorovaikutuksen ja dialogin esiintyminen valmiissa teoksessa	74
6.3 Dialogia edistäviä elementtejä ja toimenpiteitä	76
7. Pohdintaa	79
7.1 Projektin vaikutuksista taiteilija -identiteettiin ja taiteilijana toimimiseen	79
7.2 Vaikutuksista kuvataidekasvattajana toimimiseen	80
7.3 Vaikutuksista minuun henkilönä ja osana yhteisöä.....	81
7.4 Tulevaisuuden hahmottelua	82
Lähteet:.....	85

1. Johdanto

Ihminen on maalannut seiniä ympäri maailmaa jo tuhansien vuosien ajan. Seinämaalausten merkitys ja motiivit niiden tekoon ovat ajan saatossa vaihdelleet ja muuttuneet rituaalimenoista ja metsästysonnen tuottamisesta mainontaan, protestiin ja propagandaan. Nykyisin useimmiten rakennusten julkisivuihin toteutetut suurikokoiset seinämaalaukset eli muraalit liitetään ilmiöön, jota kutsutaan katutaiteeksi. Katutaide on usean vuosikymmenen ajan ollut jatkuvasti laajeneva ja kehittyvä nykyaikaisen taiteen muoto ja kulttuuri-ilmiö, jonka näkyvyys jatkaa kasvamistaan. Katutaiteen suosion kasvu julkisen taiteen muotona on vaikuttanut myös muraalitaiteen uuteen nousuun. Muraalien kysyntä ja toteutettujen muraalitaidetta edustavien teosten määrä sekä maailmalla että Suomessa lisääntyy edelleen. Taidekriitikko Otso Kantokorpi kirjoittaakin, että vaikka ”muraali” terminä on taidehistoriallisesta näkökulmasta hyvin vanha, on se katutaidekulttuurin arvostamisen nousun myötä nostettu uudestaan pinnalle (Kantokorpi, 2017, s. 9–10). Suomalaisessa mediassa muraalibuumiksikin kutsuttu ilmiö on viime vuosina laskeutunut myös tänne napapiirin leveysasteille Rovaniemelle ja minä olen tavalla tai toisella ollut monen täällä toteutuneen seinämaalausprojektin keskiössä.

Tämä tutkielma kertoo yhden esimerkin kautta sen, miten muraali voidaan ja suunnitella ja toteuttaa. Tutkielmassa käsitellän spray- ja lateksimaaleilla toteutetun, noin 10 metriä korkean ja 12 metriä leveän seinämaalauksen suunnittelu- ja maalausprosessia. Teos suunniteltiin yhteisöllisesti työn tilaaman taloyhtiö Väylätie 39:n hallituksen kanssa ja se toteutettiin Rovaniemelle kyseisen taloyhtiön julkisivun läntiseen päätyseinään. Itse toimin projektissa pääsuunnittelijana ja taiteilijana. Työn tuloksena syntynyt pysyvä julkinen taideteos toimii myös tutkielman taiteellisena osana.

Kyseessä olevasta prosessista voidaan erotella selkeä alku ja loppu sekä useita konkreettisia työvaiheita. Täten luonnollisin ratkaisu on ollut prosessin tarkastelun pukeminen narratiivin eli tarinan muotoon. Tarina alkaa vuoden 2017 lopusta, jolloin idea projektista syntyi ja se päättyy syyskuuhun 2019 teoksen valmistumiseen. Tarinan keskiössä ovat työn tilanneen taloyhtiön hallituksen jäsenet, taiteilija eli minä, taloyhtiön isännöitsijä sekä minua avustaneet kaksi korvaamatonta ystävää. Lisäksi kertomuksen keskeisiä tahoja ovat projektia tukeneet yhteistyökumppanit ja Rovaniemen kaupunki.

Vaikuttaa siltä, että tarkastelun kohteena olevassa prosessissa kaiken läpäisevä ja kaiken liikkeelle paneva voima on ollut ihmisten välinen vuorovaikutus ja vuorovaikutuksen synnyttämä dialogi. Vastavuoroisuus ja erityisesti teosluonnosten kautta käyty keskustelu ja pohtiminen sekä yhdessä työskentely kohti yhteistä päämäärää, ovat olleet muraalin toteutumista prosessissa eniten edistäneet elementit. Tästä syystä aion tutkielmassani perehtyä muraalin suunnittelu- ja toteutusprosessissa ilmenneeseen vuorovaikutukseen, sen tuottamaan dialogiin ja syntyneen dialogin merkitysten tarkasteluun.

Tutkielmassa käsiteltävän prosessin alusta asti olen ollut vuorovaikutuksen ja syntyneen dialogin keskiössä. Täten sen lisäksi, että kartoitan dialogin esiintymistä ja merkityksiä projektissa yleisellä tasolla, pyrin siihen, että tutkielma tuottaa tietoa myös siitä, mitä valmiuksia ja taitoja vastaavan kaltaisen projektin toteuttaminen erityisesti taiteilijalta edellyttää. Lisäksi pyrin siihen, että taiteilijalta vaadittujen ominaisuuksien selvittäminen tuottaa johtopäätöksiä ja pohdintaa, jotka ilmentävät taiteilijana kehittymisen ja muraalin toteuttamisen välisiä yhteyksiä. Tavoitteenani on myös osoittaa, kuinka pienellä panostuksella ja suhteellisen vähillä resursseilla taloyhtiön kaltainen pieni yhteisö yhdessä taiteilijan kanssa voi tuottaa korkealaatuista julkista taidetta.

Toteutan tutkielmani asettamalla ensin tutkittavan prosessin teoreettiseen viitekehykseen, joka tarkastelee tutkielman kannalta olennaisia termejä ja ilmiöitä. Tämän jälkeen määrittelen itselleni tutkimustehtävän ja tutkimuskysymykset, joihin tulen tutkielman analyysivaiheessa ja johtopäätöksissä vastaamaan. Teoreettisen viitekehyksen määrittelyn jälkeen asetan tutkielmani tieteellisen tutkimuksen kentälle valitsemalla ja määrittämällä tutkimustehtävän ja -kysymysten sekä työn tutkimusstrategian, tutkimusmenetelmät ja analyysimenetelmät. Tämän jälkeen analysoin prosessia hyödyntämällä noin kahden vuoden aikana projektista kertynyttä, useista aineistotyypeistä koostuvaa, prosessin käytäntöä ja siinä esiintynyttä vuorovaikutusta havainnollistavaa aineistoa. Analyysissäni käyn prosessin seikkaperäisesti kokonaisuudessaan läpi tuoden näkyväksi sen, mitä kaikkea kerrostalon julkisivun kokoisen maalauksen suunnittelu ja toteutus projektiin osallistuvilta tahoilta käytännössä vaatii ja miten dialogi on projektissa ilmennyt. Prosessia läpikäydessäni viittaan dialogista ja julkisesta taiteesta kirjoitettuun aiempaan tutkimukseen, joka johtaa myös analyysini tuloksien esittelyyn. Analysointia ja tulosten esittelyä seuraa prosessista tekemieni johtopäätösten kokoaminen. Lopuksi

pohdin läpikäydyn prosessin merkityksiä ja hyötyjä sekä yleisellä että henkilökohtaisella tasolla ja hahmottelen projektin kehittämisen- ja laajentamismahdollisuuksia.

Tahdon tutkia dialogin esiintymistä ja sen merkityksiä muraalin suunnittelun kontekstissa, koska uskon rakentavan vuorovaikutuksen ja dialogiin pyrkimisen olevan avainasemassa, kun julkinen taideteos suunnitellaan ja toteutetaan pelkästään taiteilijan ja taloyhtiön kesken ilman ulkopuolisia instituutioita ja rahoitusta. Uskon myös, että hyvät vuorovaikutustaidot ja dialogiin pyrkiminen ovat nykyisin huomattavan tärkeitä taiteilijan ominaisuuksia. Ne voivat toisaalta parantaa taiteilijana toimivan työllistymismahdollisuuksia ja toisaalta haastaa häntä laajentamaan toimintakenttäänsä ja jalostamaan hänen toimintatapojaan. Myös tätä pyrin tutkielmassani tuomaan esille.

Ajankohtaiseksi tutkielmani tekee se, että aiempi tutkimus ei ole syventynyt vastavuoroisuuden tai dialogin merkitykseen vastaavassa prosessissa samalla tavalla kuin tämä työ. Lisäksi aiempi tutkimus ei ole vielä tuonut esille taiteilijan näkökulmaa siten kuin tämä tutkielma, siitä huolimatta, että muraaleihin ja katutaiteeseen perehtyvää tutkimusta on tehty jo huomattava määrä. Edeltävä tutkimus on keskittynyt esimerkiksi muraalien ja hyvinvoinnin yhteyteen, muraalien ja ympäristön viihtyisyyden yhteyteen tai muraalitaiteen hyödyntämiseen matkailualalla, joka liittyy taiteilijan ansaintamahdollisuuksiin muraalien avulla.

Yleisellä tasolla toivon, että tutkielma voi toimia hyödyllisenä tietopakettina julkisesta taiteesta, katutaiteesta ja muraaleista kiinnostuneelle tai niitä tutkivalle. Toivon myös, että työni löytää analysoinnin ja siitä syntyneen pohdinnan kautta käsittelyssä olevasta prosessista mahdollisesti yleishyödyllisiä piirteitä ja elementtejä, joita vastaavan tapaisten projektien toteuttaminen vaatii. Tämän myötä toivon tutkielman toimivan myös konkreettisena työvälineenä henkilölle tai yhteisölle, joka pyrkii toteuttamaan samankaltaisen julkisen taiteen projektin. Toivon myös, että työni taiteellinen osio eli pysyvä julkinen taideteos toimii tavalla tai toisella jatkuvana kuvataidekasvatuksellisena ja hyvinvointia tuottavana elementtinä ympäristöään ja yhteisöään palvellen.

2. Julkinen taide, katutaide, muraali ja graffiti

Julkinen taide, katutaide, muraalit ja graffiti ovat kokonaisuuksina niin laajoja, että seuraavissa luvuissa en pyri täydellisesti määrittelemään näitä termejä. Erityisesti katutaide on jo lähtökohtaisesti vaikeasti määriteltävä kokonaisuus, johtuen muun muassa siitä, että termi on suhteellisen uusi ja että termiä on käytetty hyvin eri tavoin eri yhteyksissä. Tulkinnanvaraisuus tekee määrittelystä ongelmallista. Muraaleihin ja graffitiin pätee osittain sama ongelmallisuus. Pyrin seuraavissa luvuissa enemmän tarkastelemaan, mitä kyseisistä kokonaisuuksista on kirjoitettu ja miten niitä on määriteltä tai yritetty määritellä. Silti ennen kaikkea tahdon kartoittaa, minne maalaamani muraali näiden kokonaisuuksien kentällä sijoittuu.

Luvut taustoittavat lyhyesti myös kyseisten termien historiaa ja niiden yhteyksiä toisiinsa. Pyrin tiiviisti tarkastelemaan kyseessä olevia nykyaikaisen taiteen muotoja, niihin liittyvää termistöä ja ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä toisiinsa ymmärtääkseni entistä paremmin teokseni kulttuurillisia ja historiallisia taustoja.

2.1 Julkinen taide

Filosofian tohtori Ossi Naukkarisen (2009) määritelmän mukaan julkinen taide on taidetta, jota on löydettävissä yritysten, kotien sekä taidegallerioiden ja -museoiden ulkopuolelta. Useasti julkinen taide tehdään julkiseksi yksinkertaisesti siten, että se sijoitetaan avoimesti saavutettaviin kaupunkitiloihin kuten aukioille ja kadun varsille joko pysyvästi tai väliaikaisesti. Perinteisesti suuri osa tällaisesta taiteesta on ollut veistoksia. (Naukkarinen, 2009, s. 28–29.) Milla Järvi­petäjä ja Aura Nikkilä (2012) kertovat, että julkisella taiteella perinteisessä mielessä on tarkoitettu julkisen sektorin eli virallisen tuottajatahon julkisiin tiloihin tilaamia tai tuottamia teoksia. He jatkavat sanomalla, että nykyisin julkisen taiteen käsite on laajentunut koskemaan ylipäänsä julkisissa tiloissa sijaitsevaa, saavutettavissa olevaa taidetta. Täten julkinen taide on paljon muutakin kuin julkisen sektorin hankkeissa toteutettavaa taidetta. (Järvi­petäjä & Nikkilä, 2012, s. 9.) Tähän Naukkarinen lisää, että kaikella julkisella taiteella ei ole yhtä yhdistävää tekijää, koska muodoltaan ja sijainniltaan sitä on niin monenlaista. Nykyinen julkinen taide voi yhtä hyvin olla performansseja, tanssia, julisteita, valoteoksia,

yhteisötaidetta tai katutaidetta. Mitä uudemmista kaupunkitiloihin tehdyistä teoksista on kyse, sen useammin varsinkin perinteinen veistoksiin ja muistomerkkeihin liitetty ajattelu on kyseenalaistettu. (Naukkarinen, 2009, s. 28–30.)

Yhdysvaltalainen taiteentutkija Miwon Kwon (2004) erottelee kolme eri paradigmaa modernin julkisen taiteen kehityksessä. Nämä ovat *taide julkisissa paikoissa* (art-in-public-places), *taide julkisina tiloina* (art-as-public-spaces) sekä *yleisen edun mukainen taide* (art-in-the-public-interest). Ensimmäinen, 1960- ja 1970- luvuilla vaikuttanut toimintatapa *taide julkisissa paikoissa* viittaa autonomisiin, tyypillisesti suurikokoisiin veistoksiin, joita ei varsinaisesti suunniteltu tiettyä paikkaa silmällä pitäen. Julkinen tila toimi lähinnä kansainvälisesti tunnettujen taiteilijoiden töiden esittelypaikkana ja työt määriteltiin julkisiksi pelkästään niiden sijoituspaikkojen eli kaikille avoimien tilojen, kuten puistojen, aukoiden tai yliopistojen kampuksien kautta. (Kwon, 2004, s. 60.)

Kwonin (2004) mukaan 1970- luvun puolivälistä lähtien taiteilijalähtöiseen ja teosten autonomisuuteen pyrkivää toimintatapaa julkisessa taiteessa alettiin taiteilijoiden ja kriitikoiden toimesta kritisoimaan. Julkinen taide alettiin nähdä lähinnä museotilan jatkeena ja tekijöidensä pysyvinä mainoksina. Tämän myötä heräsi vaatimuksia aktiivisempaan teoksen ja paikan tai tilan vuoropuheluun. Seurauksena 1980- luvulla ajatus taiteesta julkisina tiloina syntyi.

Taide julkisina tiloina -paradigma pyrki lisäämään julkisen taiteen lähestyttävyyttä. Taiteen tahdottiin kommunikoivan julkisen tilan ja yleisön kanssa. Tosin joissain tapauksissa tämä johti siihen, että taide sulautui ja hävisi ympäristöönsä siinä määrin, että teosten tunnistaminen julkiseksi taiteeksi alkoi olla hankalaa, koska ne olivat esimerkiksi arkkitehtuuriin sulautuvia kaiteita, seinien väripintoja tai lattiapintoja. Tämä suuntaus alkoi saamaan kritiikkiä esimerkiksi siitä, että julkisen taiteen ja julkisen tilan erot ja rajat alkoivat hämärtyä. Julkista taidetta alettiin tekemään liikaa ympäröivän arkkitehtuurin ja maisemasuunnittelun ehdoilla siten, että kommentoinnin, kommunikoinnin ja kritiikin mahdollisuus taiteen kautta väheni. Tämän myötä alettiin epäilemään myös sitä, kuinka hyvin julkinen taide kommunikoi tilan ja yleisön kanssa. (Kwon, 2004, s. 64–81.)

Naukkarinen (2009) tiivistää parhaalla tavalla Kwonin esittelemän kolmannen julkisen taiteen paradigman. Kwonin [2004] mukaan *yleisen edun mukainen taide* voi toimintavoiltaan muistuttaa yhteisötaidetta, vaikka kaikki yhteisötaide ei ole julkista eikä

kaupungeissa toteutettavaa. Suunnitteluvaiheesta lähtien yleisen edun mukainen taide tähtää fyysisen sijoituspaikan ja sen ympäristön lisäksi sosiaalisen yhteisön huomioon ottamiseen. Tavoitteena on integroida teos sosiaalis-kulttuuris-käsitteelliseen paikkaan eli yhteisöön, ja elävöittää sen jäsenten elämää taiteen keinoin. (Naukkarinen, 2009, s. 30–31.) Kwon (2004) mainitsee myös *uuden julkisen taiteen* (new genre public art) ja sitä teoretisoineen taiteilija Suzanne Lacy (Kwon, 2004, s. 60). Lacy (1995) tarkoittaa uudella julkisella taiteella sellaista julkista taidetta, joka on yleensä toteutettu taideinstituutioiden ulkopuolelle, jotta se voisi kommunikoida ja olla mahdollisimman suoraan yhteydessä yleisöönsä. Uudella julkisella taiteella on myös mahdollisuus ottaa kantaa esimerkiksi sosiaalisiin ja poliittisiin aiheisiin. (Lacy, 1995, s. 19–20.) Maria Huhmarniemen ja Timo Jokelan (2018) mukaan uusi julkinen taide on aina tilanne- ja paikkasidonnaista ja sitä määritellään myös yhteisötaiteeksi, jonka keskeisiä osia ovat kommunikointi ja vuorovaikutus (Huhmarniemi & Jokela, 2018, s. 110).

Näiden määritelmien perusteella maalaamani teos sijoittuu julkisen taiteen piiriin. Lisäksi työni asettuu selvästi yleisen edun mukaisen taiteen ja uuden julkisen taiteen määritelmiin. Teoksen suunnittelu on alusta lähtien perustunut sijoituspaikan yhteisön kanssa toimimiseen ja teoksen tarkoitus on alusta lähtien ollut ympäröivän yhteisön elävöittäminen ja sen kanssa keskustelu. Sosiaalinen ja poliittinen kannanotto ei ole kuitenkaan kuulunut teoksen toteuttamisen motiiveihin, vaikka tarkoituksena onkin ollut mahdollisimman suora yhteys yleisöön sekä yhteys paikalliseen ympäristöön ja historiaan. Tämän myötä maalaukseni suunnittelu- ja toteutusprosessi myötäilee vahvasti myös ympäristötaiteen sekä siihen sisältyvän soveltavan taiteen määritelmiä ja tekoprosesseja, joidenka keskeisiä piirteitä ovat paikkasidonnaisuus sekä taiteen tuominen osaksi ihmisten elämää ja arkea (Huhmarniemi & Jokela, 2018, s. 114 ja 116).

2.2 Katutaide

Joonas Kervinen (2020) kirjoittaa, että katutaiteen määrittely on vaikeaa ja monitulkintaista. Termi käsittää monia eri tekniikoita ja muotoja, joista yleisimmin tunnettuja ovat perinteinen graffiti ja tägit eli graffititaiteilijan puumerkit. Lisäksi katutaiteeksi katsotaan muraalit, sapluunataide, neulegraffiti, tarrat, julisteet ja erilaiset

katuinstallaatiot. (Kervinen, 2020.) Minna Kontkanen (2017) toteaa katutaiteen olevan visuaalisen ilmaisun laaja kattotermi, jonka alle lasketaan muun muassa ulkoseinien taideteokset eli muraalit, mutta myös esimerkiksi tarroilla ja sabluunoilla toteutetut teokset julkisilla paikoilla. Kontkanen mukaan katutaide on nopeatempoisempaa ja vapaamuotoisempaa kuin ulkotiloissa niin ikään näkyvä julkinen taide kuten esimerkiksi merkkihenkilöille omistettut patsaat. (Kontkanen, 2017, s. 29.) Michael DeNotto (2014) kirjoittaa, että katutaide kutsuu avoimesti kenet tahansa ajattelemaan, keskustelemaan ja olemaan vuorovaikutuksessa taiteen kanssa ja että katutaide pyrkii olennaisesti kaunistamaan urbaania ympäristöä. (DeNotto, 2014.)

Essi Salosen (2018) artikkelissa arkkitehti ja Aalto-yliopiston opettaja Tuomas Siitosen mukaan katutaidetta ovat omin luvun tehdyt työt. Muraalit hän laskee ennemminkin julkiseksi taiteeksi. ”Muraalit ovat pysyviä teoksia ja siksi niihin tarvitaan luvat. Muraaleja ihmiset joutuvat tuijottamaan pitkäänkin. Graffiti taas on vähän niin kuin luvaton katusoitaja, jonka voi käskää lopettamaan.” (Salonen, 2018, s. 42.) Kontkanen taas erottaa graffitin ja katutaiteen kirjoittamalla, että graffiti on tiukemmin rajattu ilmaisulaji: se tehdään aina spraymaalilla ja esittää usein tekijänsä nimimerkkiä. (Kontkanen, 2017, s. 29.)

DeNotto (2014) tulkitsee katutaiteen ja graffitin eroja siten, että niiden erot liittyvät tekijän tarkoituksiin, tavoiteltavaan kohdeyleisöön ja toteutetun teoksen muotoon. Nykygraffiti perinteisessä muodossaan toimii suljettujen yhteisöjen sisällä ja sitä on yhteisön ulkopuolella olevan vaikea ymmärtää. Lisäksi katutaiteen fokus on kuvallinen tekstuaalisen sijaan. Katutaiteen funktio ei myöskään ole tuhoisa kuten mahdollisesti graffitissa. (DeNotto, 2014.) Tästä päättelen, että DeNotton pohdinnan perusteella työni on ainakin motiivien ja funktion perusteella katutaidetta.

Katutaide -termille on myös lanseerattu useita synonyymejä. Yksi näistä on laajasti käytössä ollut *urbaani taide* (urban art), jota käyttää esimerkiksi Christian Hundertmark (2005) teoksessaan *The Art of Rebellion: The World of Street Art* (Hundertmark, 2005, s. 6). Nicholas Ganz ja Tristan Manco (2009) käyttävät teoksessaan *Graffiti World* sanaa *aerosolitaide* (aerosol art) (Ganz & Manco, 2009, s. 10). Voimakkaasti suomalaiseen katutaiteeseen viime vuosien aikana vaikuttanut Upeart ry on hyödyntänyt termiä *kaupunkitaide*. Näiden synonyymien käyttäjät viittaavat termeillä hyvin erilaisiin

ilmaisun tapoihin. The Art of Rebellion keskittyy esimerkiksi tarroihin, julisteisiin ja sapluuna -tekniikkaan, Graffiti World nojaa puhtaasti nykyaikaiseen kirjaimien muokkaamiseen keskittyvään graffitiin, kun taas Upeart on tunnettu laajamittaisesta muraalien tuottamisesta.

Esimerkeistä käy ilmi, että sanoja katutaide, muraali ja graffiti on käytetty ja käytetään edelleen limittäin ja jopa toisiaan korvaten. Termien käyttö näyttäisi riippuvan kirjoittajasta ja kirjoituksen kontekstista ja joissain tapauksissa myös kirjoittamisen ajankohdasta. Kervinen ja Kontkanen katsovat muraalien kuuluvan katutaiteen piiriin, kun taas Siitonen näkee muraalit julkisena taiteena.

Mielestäni näyttää siltä, että ero julkisen taiteen ja katutaiteen tai katutaiteen ja graffitin määrittelyn välillä on luvallisuus, tulkinnasta riippuen. Joka tapauksessa oman työni voi edellisten esimerkkien puolesta sijoittaa sekä julkisen taiteen että katutaiteen kentälle. Työni on luvallinen ja pysyvä julkinen taideteos, joka on tekoprosessinsa puolesta ollut nopeampoisempi ja vapaamuotoisempi kuin esimerkiksi perinteinen veistoksiin keskittyvä julkinen taide ja joka pyrkii kaunistamaan urbaania ympäristöä. Näin ollen teos sopii DeNotton, Kervisen, Kontkasen ja Siitosen määritelmiin katutaiteesta. Mutta voiko Väylätien teosta liittää graffitiin?

2.3 Graffiti

Nicholas Ganz ja Tristan Manco (2009) kirjoittavat sanan graffiti johdetun italian kielen sanasta sgraffio, joka tarkoittaa naarmuttamista tai raapimista. Piritta Malinen (2011) kertoo väitöstyössään, että sana graffiti on monikko italiankielisestä sanasta graffito, joka tarkoittaa kirjoitusta, raaputusta tai jälkeä. Malinen jatkaa kertomalla, että graffiti seinään tehtynä raaputuksena tai kirjoituksena on ihmiskunnan historiassa ollut pitkään yhteydessä politiikkaan tai sosiaaliseen protestiin. Philadelphiassa ja New Yorkissa syntyneellä nykygraffitilla ei kuitenkaan ole ideologista taustaa. (Malinen, 2011, s. 67 ja 75.) DeNotto (2014) toteaa, että termillä graffiti voidaan edelleen tarkoittaa mitä tahansa (laittomasti) julkiseen tilaan toteutettua tekstiä, symbolia tai kuvaa, huolimatta siitä, mitä materiaalia tai toteutustapaa on käytetty. (DeNotto, 2014). Malisen mainitseman ideologian puuttumisen sekä DeNotton määritelmän mukaan Väylätien teoksen voisi

katsoa kuuluvan graffititaiteen piiriin. Silti tässäkin kohtaan tulkinnanvaraisuuden ongelman, joka tulee esille tulevissa kappaleissa.

Nicholas Ganz ja Tristan Manco (2009) kertovat, että monet graffititaiteen tekijöiksi määritellyt haluavat nykyisin erottaa työnsä graffiti- termin alaisuudesta, koska he eivät enää pidä termiä nykyaikaisena tai riittävänä. Graffiti- termi luo usein vandalismin tai turmelemiseen liittyviä mielikuvia tai termin katsotaan käsittelevän liian yleisesti graffititaiteen eri muotoja. Tämän vuoksi monet taiteilijat haluavatkin kutsua teoksiaan katutaiteeksi tai asettaa teoksensa jonkin katutaide-termin synonyymiksi kuten *aerosolitaide* alaisuuteen. (Ganz & Manco, 2009, s. 10.) Tämän määritelmän mukaan työni voisi asettaa myös graffiti -termin alaisuuteen.

Ganz & Manco (2009) yhdistävät graffitin myös historiallisessa viitekehyksessä jo esisiihimme aikaan toteamalla, että graffiti on ollut tavalla tai toisella olemassa miltei ihmiskunnan alusta asti. Heidän mukaansa hyviä esimerkkejä tästä ovat Lascaux'n luolamaalaukset Ranskassa, jotka ovat maalattu ja kaiverrettu luolien seiniin käyttäen luita ja kiviä. (Ganz & Manco, 2009, s. 8.) Myös Malinen (2011) kirjoittaa, että graffitin historiallisten juurten seinämaalauksena ja -kirjoituksina, voidaan katsoa olevan jo esihistoriallisissa luolamaalauksissa (Malinen, 2011, s. 75). Tulkinta, jossa luolamaalaukset voidaan katsoa graffitiksi, tukee myös oman työni sijoittamista graffitin piiriin. Tästä tulkinnasta olen kuitenkin vahvasti eri mieltä. En yhdistäisi graffiti- termiä Lascaux'n luolamaalauksiin. Pidän kyseisiä kuvia yleisemmällä tasolla maalaustaiteen lähtökohtana sekä seinämaalauksen ja muraalien esiasteena. Tuntuukin siltä, että Ganz ja Manco ovat tietoisesti valinneet käyttävänsä sanaa graffiti pyrkimyksenään liittää graffititaide osaksi taidehistoriaa. Ymmärrän, että linkki luolamaalauksen ja graffitin välille voidaan muodostaa, mutta mielestäni yhteys on hyvin tulkinnanvarainen. Tätä tukee myös Malisen (2011) toteamus, että graffitin määrittelypyrkimyksissä törmätään väistämättä ristiriitaisuuksiin ja että graffitintekijätkin määrittelevät graffitin eri tilanteissa eri tavoin (Malinen, 2011, s. 67).

Malinen (2011) toteaa myös, että esihistoriallisten seinämaalauksen yhteys tämän hetken graffitiin ei ole selkeä. Jokaisessa kulttuurissa ja yhtä lailla jokaisella tekijällä on omat erityistarpeensa seiniin maalattujen kuvien ja seiniin kirjoitettujen tekstien suhteen. Esimerkiksi Egyptin hieroglyfien tai Altamiran luolamaalauksien tarkoitus ja merkitys

yhteisössä on ollut erilainen kuin graffitin. (Malinen, 2011, s. 75.) Pалаan myös DeNotton (2014) kommenttiin siitä, että nykygraffiti perinteisessä muodossaan toimii suljettujen yhteisöjen sisällä ja sitä on yhteisön ulkopuolella olevan vaikea ymmärtää (DeNotto, 2014). Tähän määritelmään ei Väylätien muraali sovi.

Lisäksi nykyaikainen graffiti on aina perustunut typografiaan ja kirjainten vääristelyyn. Ensimmäiset graffititaiteilijat kuten Taki 183, Julio 204, Cat 161 ja Cornbread käynnistivät kulttuurin maalaamalla nimiänsä seiniin ja metroasemille Manhattanilla (Ganz & Manco, 2009, s. 8–9). Nykygraffitin keskittyminen selkeästi kirjainten muokkaamiseen ja vääristelyyn onkin selkein nykygraffitin muraalitaiteesta ja muusta historian aikana seinille ja kaduille tehdystä kirjoituksista ja kuvastosta erottava piirre. Tästä johtuen Väylätien muraali ei sijoitu graffitin piiriin jo siitä syystä, että se ei keskity tekstiin tai kirjainten vääristelyyn. Silti katutaide ja graffiti ovat termeinä ja ilmiöinä monella tavalla liitoksissa toisiinsa niin kuin kautta aikojen seiniin tehtyjen maalausten ja kirjoitusten katsotaan olevan tavalla tai toisella yhteydessä toisiinsa. Kuitenkin edelleen nuo yhteydet ovat tulkinnanvaraisia.

2.4 Muraali

Teostani voidaan perustellusti kutsua muraaliksi sen ollessa julkista taidetta ja katutaidetta edustava suurikokoinen seinämaalaus. Otso Kantokorpi (2017) kirjoittaa, että sana muraalimaalaus on yleensä taiteen sanakirjoissa neutraali synonyymi sanalle seinämaalaus. Sanaa muraali on käytetty muustakin kuin seinälle maalaamalla tehdystä teoksesta, oli sitten kyseessä mosaiikki tai muut materiaalit. Kantokorpi (2017) jatkaa toteamalla, että jos käyttäisimme muraali- sanaa laajemmin, taidehistoriamme olisi täynnä muraaleja. Hänen mukaansa niitä voisi bongaila esimerkiksi kaikkien vanhempien koulujen juhlasalien seiniltä. Vastaavasti 1980-luvun puolivälissä alkanut suomalainen graffitikulttuuri kuuluisi samaan kategoriaan, koska seinämaalauksia nekin ovat. (Kantokorpi, 2017, s. 10–11.) Kantokorpi (2017) kertoo myös, että viime aikoina sanan käyttötarkoitus näyttää kuitenkin kaventuneen. Hänen mielestäni oikeutetun määritelmän mukaan muraali tarkoittaa nykyisin vain katutaiteesta ponnistavasta ilmaisusta syntynyttä isokokoista maalausta talon seinässä, usein päädyssä (Kantokorpi,

2017, s. 10–11). Täten Väylätien maalaus sopii erinomaisesti Kantokorven määritelmään muraalista.

Seinämaalauksilla on kuitenkin tausta, joka ulottuu ihmislajin alkujuurille asti. Koska teokseni linkittyy asiaan, jota monesti pidetään maalaustaiteen alkupisteenä, tahdon lyhyesti viitata myös seinämaalauksen perinteen kaukaisempaan historiaan, ennen kun lähestyn viime vuosikymmeniä ja tätä hetkeä.

Monesti kun puhutaan seinämaalaustaiteen alkupisteestä, viitataan Ranskan Dordognessa sijaitseviin Lascaux'n luolien seinämaalauksiin, jotka sijoitetaan tulkinnasta riippuen n. 20000-21000 vuoden ikäisiksi (Tiede, 2007 & Ranskan kulttuuriministeriö, 2020). Syyt ja tarkoitusperät seinien maalaamiseen ovat aikojen saatossa kuitenkin vaihdelleet suuresti. Seinien maalaamisen motiivina on Ronald Lee Flemingin (2007) mukaan ollut esimerkiksi vallan ilmentäminen, uskonnollinen ilmaisu tai pelkkä halu koristella ja kaunistaa ympäristöä. (Fleming, 2007, s. 97.) Täten taidehistoriallisesta näkökulmasta katsottuna seinämaalauksiksi tai muraaleiksi voitaisiin yhtä lailla katsoa kalliomaalaukset, kirkkotaiteen freskot tai vaikkapa kuubalaiset sosialistisen vallankumouksen jälkeen tuotetut poliittiset seinämaalaukset.

Silti Kantokorven (2017) mukaan kun historiallisesti tarkastellaan sanaa muraali, on siihen pitkään yhdistetty kolme meksikolaista nimeä: Diego Rivera, José Clemente Orozco ja David Alvaro Siquieros (Kantokorpi, 2017, s. 9). Meksikolaisen muraalitaiteen juuret ulottuvat pitemmälle historiaan, mutta vuonna 1921 Meksikon vallankumouksen myötä taiteen lajista tuli virallista kulttuuria. Tähän vaikutti olennaisesti se, että José Vasconcelos valittiin opetusministeriön johtoon. Vasconcelosin ansiosta kehiteltiin valtion tukema ohjelma, jonka myötä maineikkailta tekijöiltä tilattiin useita valtavia muraaleja. Maalausten haluttiin olevan opettavaisia ja sanoman olevan selkeä, koska tuohon aikaan suurin osa meksikolaisista oli vielä lukutaidottomia. Vahvin muraalimaalauskausi oli Meksikossa 1920-1950 -luvuilla. Sittenkin muraaleista on taidehistoriallisina todistuskappaleina tullut vahva osa meksikolaista identiteettiä ja nykyään jopa turistikohhteita. (Kantokorpi, 2017, s. 9.)

Kantokorpi (2017) kirjoittaa myös, että meksikolaisella muraaliperinteellä on suora jatkumo Yhdysvaltoihin. Taustalla on etenkin 1960-luvulla voimistunut chicano -liike, joka tunnetaan myös nimellä El Movimiento. Tämä oli kansalaisliike, joka ajoi

meksikolaistaustaisten marginaaliryhmien kansalaisoikeuksia ja voimaannuttamista. Yhtenä vaikuttamisen keinona hyödynnettiin muraalitaidetta, joka kukoisti varsinkin Los Angelesissa, mutta ilmiö näkyi selvästi myös muualla Kaliforniassa. Koulutuksellinen puoli oli mukana myös, kuten Meksikossa 1920 -luvulla. Tosin sillä erotuksella, että kouluttajina ja voimaannuttajina toimivat hallinnon sijaan kansalaisaktivistit. Konteksti oli täysin erilainen, koska kyse oli ruohonjuuritasolta käynnistyneestä taistelusta, jossa virallinen hallinto toimi lähinnä vihollisena. (Kantokorpi, 2017, s. 9–10.)

Kantokorpi (2017) jatkaa, että nykyisin miltei koko Yhdysvallat on täynnä muraaleja. Esimerkiksi New Yorkin muraaleista on ilmestynyt mittava historiateos, joka listaa yli 500 New Yorkin yhteisöllistä muraalia neljältä vuosikymmeneltä. (Kantokorpi, 2017, s. 10.) Erityisesti viimeisten vuosikymmenien aikana muraalit ovat levinneet Atlantin yli myös Eurooppaan ja muualle maailmaan. Euroopassa muraaleilla on pitkät perinteet esimerkiksi Lontoossa, ja katutaiteelle on avattu museo Berliinissä ja Pietarissa; pian avataan katutaidemuseo myös Amsterdamiin. (Salonen, 2018, s. 42). Flemingin (2007) mukaan nykyisin muraalit kaupunkiympäristöissä myös tekevät pesäeroa Meksikon poliittisiin seinämaalauksiin ja niiden päämääränä on ennemminkin yhteisön voimaannuttaminen ja kurjien ympäristöjen takaisinvaltaus ruohonjuuritasolla. (Fleming, 2007, s. 97).

Yhteenvetona katson muraalini sijoittuvan julkisen taiteen kentälle, koska se on taloyhtiön tilaama ja rahoittama sekä kaupungin hyväksymä virallinen rakennustoimenpide. Prosessi on tehty virallisia ja byrokraattisia vaatimuksia noudattaen ja se on tarkoitettu pysyväksi kaikille saavutettavissa olevaksi julkiseksi teokseksi. Maalaus on myös suunniteltu sen sijoituspaikka ja ympäristö sekä paikallinen yhteisö huomioon ottaen ja toteutuksen vahvana motiivina on ollut yhteisön elävöittäminen taiteen keinoin.

Teokseni on myös katutaiteen kentälle kuuluva siinä mielessä, että usean määritelmän mukaan nykyaikaisen muraalitaiteen katsovan sisältyvän katutaide -termin alaisuuteen. Myös oma taiteellinen taustani on liitoksissa katutaiteen eri haaroihin ja muraalin kuvallinen ilme ja tyyli voidaan mielestäni selvästi yhdistää katutaidekulttuurista ponnistavaksi. Graffitiksi teosta ei kuitenkaan voi kutsua, vaikka maalaus onkin pääosin spray -maaleilla toteutettu. Maalauksessa ei ole tekstiksi tai kirjaimiksi käsitettävää

materiaalia eikä graffitille ominaista suljetun kulttuurin kryptisyyttä. Vaikka nykyisin graffiteja voidaan useissa tapauksissa tehdä luvallisesti, katson graffitin selväksi ominaispiirteeksi myös luvattomuuden ja väliaikaisuuden luonteen, jotka eivät teokseeni liity.

2.5 Esimerkkejä 2000 -luvun merkittävistä muraalitaiteilijoista

Katutaiteen harrastajien määrä on valtava ja katutaidetta tavalla tai toisella ammatikseen tekeviä on tuhansia, ellei jo kymmeniä tuhansia henkilöitä ympäri maailman. Myös muraalien ammattimaisia tekijöitä on tällä hetkellä satoja, ellei tuhansia. Kuitenkin arvostetuimpien ja eniten julkisuudessa näkyvien tekijöiden joukko on edelleen suhteellisen pieni.

2000- luvun alkupuolen muraalitaiteen näkyvimpiä hahmoja olivat brasilialaiset identtiset kaksoset Os Gemeos sekä italialainen, Senegalissa syntynyt Blu. Blun ensimmäiset julkiset teokset ovat vuodelta 2000 ja hän alkoi herättämään laajempaa huomiota muraaleillaan hänen aloittaessaan maalaamisen kotimaansa Italian ulkopuolelle vuodesta 2005 lähtien. (BLU, 2020). Suuremman huomion ja yleisön hän tavoitti häikäisevillä kaduilla toteuttamillaan massiivisilla animaatioilla kuten ”Muto” ja ”Big Bang Big Boom” (BLU, 2008 ja 2010).

Os Gemeos, eli kaksoset Otavio ja Gustavo Pandolfo aloittivat graffitimaalareina 1980-luvulla kotikaupungissaan Sao Paolossa. Vuosien myötä kaksikon ilmaisu kehittyi omaksi, jopa unenomaiseksi maailmakseen, joka alkoi valloittaa julkisia tiloja ympäri maailman vuodesta 2003 lähtien. Heidän uransa lähti nopeasti suorastaan lentoon ja nykyisin he ovatkin kansainvälisen taidemaailman tähtiä. Heidän ilmaisunsa on laajentunut myös veistoksiin ja installaatioihin. He ovat järjestäneet näyttelyitä lukuisten maiden arvostetuissa museoissa ja gallerioissa sekä tehneet paljon yhteistyöprojekteja toisten taiteilijoiden ja esimerkiksi globaalien brändien kanssa. (Osgemeos, 2020.)

Vaikka Blun ja Os Gemeosin kaltaisten tekijöiden esille noususta ei ole kulunut pitkää aikaa, on muraalitaide nykyisessä muodossaan mielestäni kehittynyt huomattavasti. Tästä kertoo se, että muraalien määrä kaikkialla on lisääntynyt valtavasti. Samoin tyylien ja käytettyjen materiaalien kirjo on lisääntynyt. Tästä esimerkkinä on sellaisten artistien

kuten portugalilaisen Artur ”Bordalo II” Bordalon suosion nousu. Hän hyödyntää teoksissaan paljon muovi- ja metallijätettä, mikä tekee hänen töistään reliefin ja installaatioiden kaltaisia. Itse hän käyttääkin taiteestaan sanaa ”Trash Art”. (Bordalo II, 2020.) Toinen hyvä esimerkki muraalitaiteen kehittymisestä on myös portugalilainen tekijä nimeltä Sergio ”Odeith”. Hän hyödyntää kameroita prosessissaan saaden aikaan hämmästyttäviä kolmiulotteisia, usein fotorealistisia, mutta silti epätodellisen tuntuisia illuusioita, joita hän kutsuu anamorfisiksi muraaleiksi. Tosin hänen tuotantonsa käsittää laajan skaalan muunlaisiakin töitä. Myös Odeithin taiteen juuret ovat graffitimaalauksessa. (Odeith, 2020.) Muita erinomaisia esimerkkejä muraalitaiteen tyylien nykyisestä laajasta kirjosta ovat taiteilijoiden kuten Low Bros (Saksa), INTI (Chile), Sabek (Espanja), Vhils (Portugali) ja Telmo Miel (Alankomaat) teokset, vain muutaman mainitakseni (Low Bros, 2015, Urban Nation, 2020, Sabek, 2020, Vhils, 2020 ja Telmo Miel, 2020).

Näiden taiteilijoiden tuotanto ja toiminta osoittaa, että muraalitaiteen edustajat hallitsevat nykytaiteen maailmassa toimimisen suorastaan suvereenilla tavalla. Heidän taiteensa sisältää muraalien lisäksi esimerkiksi öljymaalauksia, veistoksia ja installaatioita. Muraalit ja niiden tekijät ovatkin mielestäni merkittävä osa nykytaiteen sekä julkisen taiteen kenttää, eikä muralistin ura ole enää välttämättä graffititaiteen piiristä lähtöisin. Vaikka nykyinen muraalitaide ei olekaan enää niin poliittisesti latautunutta eikä välttämättä selvästi voimaannuttamiseen tai kansalaisaktivismiin pyrkivää, on mielestäni ilmeistä, että kyse on paljon muustakin kuin Kantokorven (2017) ehdottamasta somistamisesta, wow-efekteistä tai katutaiteesta ponnistavien tahojen uudesta keinosta hankkia elantonsa. (Kantokorpi, 2017, s. 9–11).

2.6 Muraalitaide Suomessa

Salonen (2018) kirjoittaa, että Suomessa muraalien edeltäjinä voidaan pitää 1800-luvun lopulta lähtien talojen päätyihin ja palomuuereihin maalattuja mainoskuvia, joita löytyi erityisesti Helsingistä paljon. Niin makeistehtailloilla ja leipomoilla kuin auto- ja rakennusliikkeillä oli omat muraalinsa. (Salonen, 2018, s. 42.)

Suomalaisen muraalimaalauksen varsinainen ennakkotapaus oli Suomen Taiteilijaseuran käynnistämässä projektissa, jossa Juha Sääski, Raili Tang ja Reijo Viljanen maalasivat Helsingin Kruununhaassa talon päätyyn abstraktin teoksen vuonna 1985. Teos toteutettiin osin suoraan seinään freskotekniikalla ja osin sisätiloissa maalatuille levyille. Lupamenettely ei ollut yksinkertainen eikä lupaa saatukaan maalaukselle vaan mainokselle. Sääsken mukaan mainonta koettiin jotenkin ”neutraalina”, kun taas taide koettiin uhkana, jonakin arvaamattomana ja ennakoimattomana. Sääski oli myös ensimmäinen alikulkusiltamaalauksen tilaustyönä toteuttanut suomalaistaiteilija. Lahden kaupungin museo- ja taidelautakunta tilasivat vuonna 1981 häneltä maalauksen kansanopiston alikulkutunneliin. Maalaus on vieläkin kunnossa ja nähtävillä. Lisäksi Unto Pusa (1913-1973) maalasi aikanaan lukuisia muraaleja, joita esitellään Kerttuli Wessmanin vuonna 1997 julkaistussa kirjassa ”Unto Pusa, monumentaalimaalari”. (Kantokorpi, 2017, s. 11.)

Pitkään Suomessa muraalitaiteen näkyvyys oli miltei olematonta. Sen sijaan graffitikulttuuri alkoi nostamaan päätään 1980-luvulla. Kyseinen alakulttuuri oli hyvin eläväinen ja näkyvä osa kaupunkikulttuuria siihen asti, kunnes Helsingin kaupunki päätti ottaa käyttöön nollatoleranssin kaikkea luvattomasti julkiseen tilaan tehtyä taidetta kohtaan. Tämän myötä Suomessa graffitiä nimitettiin vielä noin kymmenen vuotta sitten töhrimiseksi ja tekijöitä kriminaaleiksi. Kun graffitien teon rikolliseksi toiminnaksi leimanneesta nollatoleranssista ja Stop töhryille -kampanjasta luovuttiin vuonna 2008, koitti Suomen katutaiteessa uusi aikakausi. (Salonen, 2018, s. 42–43.)

Poria voidaan pitää muraalien edelläkävijänä Suomessa. Vuonna 2012 Porin taidemuseo järjesti kansainvälisen katutaiteeseen keskittyneen näyttelyn. Tällöin myös rakennukset alkoivat saada kuvia kylkiinsä ja teokset löytyvätkin kaupungin paraatipaikoilta. Kesällä 2018 Poriin valmistuneelle Karjarannan asuntomessualueelle tehtiin kaupungin viimeisin muraali ja tämän myötä suurikokoisia seinämaalauksia on Porissa jo yhdeksän. (Salonen, 2018, s. 45.)

Viime vuosina Suomessa näkyvimpiin alan toimijoihin kuuluu Upeart, joka on tuottanut valtakunnallisesti yli 70 teosta viimeisen neljän vuoden aikana (Kervinen, 2020). Upeart on aatteellinen yhdistys ja kollektiivi, joka on omien sanojensa mukaan kunnianhimoinen taiteen ammattilainen, jonka mielestä taiteen tulisi olla kaikkien saavutettavissa. Yhdistys

on tuottanut taidehankkeita monenlaisiin ympäristöihin yli 20 kaupungissa. (Kauppalehti, Upeart, 2021.) Yksittäisten taidetoteutuksien ja tilaustöiden lisäksi kollektiivi tuottaa taidetapahtumia ja koordinoi kolmea laajempaa monivuotista taidehanketta (Upeart, 2021). Upeartin lisäksi katutaidetta ja muraaleja tuottavia tahoja ovat esimerkiksi Helsinki Urban Art, Street Art Vantaa, joka nykyisin tunnetaan nimellä SAV taidekollektiivi, Grafia ry:n katutaidekilta G-Rex sekä Tampereella toimiva Spraycankontrol ry.

Porin, Helsingin, Vantaan ja Espoon ohella muraaleja voikin löytää muun muassa Turusta, Tampereelta, Lappeenrannasta, Jyväskylästä, Oulusta, Rovaniemeltä, Kuopiosta, Lahdesta, Kemistä ja Mikkelistä. Monet näistä ovat Upeartin tuottamia. Suomen laajin katutaide-teos on Myyrmäen asema Vantaalla. Tiloja on maalattu ulkoa ja sisältä kaikkiaan yli tuhannen neliön alalta. Pohjoismaiden suurikokoisimmaksi nimetty teos on Hämeenlinnassa 56 metriä korkean viljasiilon kyljessä. (Salonen, 2018, s. 40–41.)

Ulkomaisten tavoin myös Suomessa muraaleja ovat lähteneet tekemään graffitimaalarien lisäksi kuvittajat, sarjakuvantekijät, nykytaiteilijat sekä kaupunkien asukkaat. Salosen (2018) haastatteleman arkkitehti ja yliopisto-opettaja Tuomas Siitosen mukaan graffitin parissa kasvaneiden tekijöiden ryhtyessä maalaamaan muraaleja, ovat kuva-aiheet laajentuneet pienen alakulttuurin koodikieltä sisältävästä graffitista suurelle yleisölle ymmärrettävämpään suuntaan. Tämä on hänen mukaansa herättänyt myönteistä suhtautumista. (Salonen, 2018, s. 42.)

Maalauksia toteutetaan muun muassa apurahojen, kaupunkien panostuksen ja taidehankintoja edellyttämän prosenttiperiaatteen turvin. Muraaleja on toteutettu myös sponsoroituna tai taloyhtiöiden tilaamina. Helsinki Urban Art ry:n perustajajäsen, katutaiteilija ja kaupunkisuunnittelija Maikki Rantala toteaa katutaiteen olevan kustannustehokas tapa reagoida viihtyisyyteen ja turvallisuuden tunteen lisäämiseen sekä asuinalueilla ja asemilla että alikulkutunneleissa. Julkisten veistosten hinnat ovat korkeat, mutta seinämaalauksien budjetit ovat huomattavasti huokeampia. Useimmiten muraaleja ei juuri nähdäkään kantakaupungin kivitaloissa, vaan lähiöiden vuokrayhtiöissä ja vuoteen 2018 mennessä muraaleja oli toteutettu Suomessa yli sata. (Salonen, 2018, s. 41 ja 44.) Lisäksi katutaidetta on suoranaisesti kytketty alueiden kehitys- ja

rakennushankkeisiin esimerkiksi Tampereen Hiedanrannassa, Vantaan Myyrmäessä ja Espoon Karakalliossa (Kervinen, 2020).

Suomessa viime vuosien aikoina toteutetut muraalit eivät näyttäydy kovin poliittisina. Aiheina ovat olleet esimerkiksi paikallinen historia tai lähiympäristö. Maalauksissa esiintyy muun muassa kulkuvälineitä, eläimiä, kasviaiheita ja satuhahmoja. Katutaide voi olla poliittista, mutta yhtä hyvin voi olla myös olematta ja myös eläinhahmoilla voi ottaa kantaa, niin kuin moni katutaiteilija tekee. Rantalan mielestä aiheiden ja tyylien moninaisuus on yksinomaan rikkaus. (Salonen, 2018, s. 43.) Itse olen täysin samaa mieltä.

Suomen taiteilijaseuran vuonna 2016 tekemän selvityksen mukaan lähes 70 prosenttia suomalaisista toivoi, että he saisivat lisää katutaidetta kotikaupunkiinsa (Salonen, 2018, s. 41). Tulokseen ehkä vaikuttaa katutaiteen vähäinen poliittisuus. Kaikista selvimmän taidetta haluttiin lisää sinne, missä katutaiteeseen oli jo totuttu. Myös prosenttiperiaatteen edistämishanke teki vuonna 2015 helsinkiläisille kyselyn, jossa tiedusteltiin, onko katutaide parantanut asuinalueiden viihtyisyyttä. 90 prosenttia vastasi kyllä. Osa vastanneista kertoi jopa muuttaneensa päivittäisiä kulkureittejään, jotta he näkisivät mieltänsä. Seinämaalauksista muodostuu näin ollen paikallisia symboleja. Ne luovat kaupunginosille identiteettiä ja kyselyn vastausten perusteella asukkaat myös kiintyvät niihin. (Salonen, 2018, s. 44.) Toimiessani lukuisissa katutaidetta tuottaneissa projekteissa taiteilijana, tuottajana ja ohjaajana, voin saamani palautteen perusteella todeta, että moni kiintyy töihin ja että ne todella luovat identiteettiä sekä kaupunginosille että kaupungille yleensä.

Suomessa viime vuosien aikana toteutetut muraalit ovat saaneet myös paljon huomiota, ja media on pääsääntöisesti ottanut uudet teokset suorastaan syleillen haltuunsa. Kuitenkin keskustelut esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, keskustelufoorumeilla ja artikkelien kommenttikentissä kertovat ristiriitaisesta vastaanotosta. (Kantokorpi, 2017, s. 11.) Samankaltaisen ilmiön toteutumista olen todistanut myös Rovaniemellä viimeisen viiden vuoden aikana.

2.7 Muraalit Rovaniemellä

Vaikka muraaleja on Rovaniemellä vähemmän kuin Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa, eivät ne ole tuntematon asia täälläkään. Esimerkiksi osoitteesta Valtakatu 24 kaupungin keskustassa löytyy merkkejä hyvin vanhoista seinämaalauksista. Kuvissa esiintyy Lappiin ja kaupunkiin monesti yhdistettyjä teemoja kuten saamelaisia, poroja ja joulun liittyviä hahmoja. (Johanna, 2019.) Maalaukset ovat selvästi melko iäkkäitä, jo haalistuneita eikä tekijästä ole tietoa. Samasta osoitteesta löytyy viitteitä myös jo aiemmin mainittuihin muraalien edeltäjiin eli seinälle maalattuihin mainoksiin.

Muraalitaiteen ennakkotapauksia Rovaniemellä edustaa ainakin Seija Ulkuniemen (s. 1963) opiskelijatyönä vuonna 1994 kulttuuritalo Wiljamin molempiin päätyseiniin toteuttama vähäeleinen *Aistisi ovat avautuneet* -teos. Kaupunkikuvassa teoksen asema on ollut merkittävä. Moniulotteinen teos on aikaa kestävä ja sen voidaan sanoa liittyvän ns. käsitetaiteen piiriin visuaalisena tekstinä. (Rovaniemen taidemuseo, 2007.) Lisäksi arktinen keskus Arktikumin välittömässä läheisyydessä sijaitsevien suurten alikulkutunnelien seinissä on todennäköisesti tilaustyönä toteutettuja maalauksia, jotka ovat saaneet inspiraationsa ilmeisesti arkeologiasta ja fossiileista. Tosin näidenkään maalausten kohdalla tekijästä tai toteutuksen ajankohdasta ei löydy tietoa.

Kantokorven (2017) määritelmän mukaisia katutaiteesta ponnistavasta ilmaisusta syntyneitä isokokoisia seinämaalauksia löytyy Rovaniemeltä muutamia. Ensimmäinen näistä on ruotsalaisen Carolina Falkholtin vuonna 2013 Valtakatu 24:n palomuriin maalaama teos. Maalaus on tehty osana kansainvälistä X -Border taidebiennaalia, joka on ollut osa laajempaa New Horizons -hanketta. (Kide, 2013.) Seuraava julkisivun täyttänyt maalaus toteutettiin vuonna 2017 osoitteeseen Valtakatu 30 osana UPEA17 -kaupunkitaidefestivaalia. Teos oli Upeart ry:n ja Rovaniemen kaupungin yhteistyön tulos ja taiteilijana toimi Hong Kongista lähtöisin oleva Andrea Wan. (Talvitie, 2017.) Samana vuonna syntyi myös Posiolla asuvan ja työskentelevän kuvataiteilija Paula Suominen teos *Arctic Waters*. Suominen maalasi teoksen yhteen Lapin keskussairaalan ulkoseinistä. Projekti oli osa Lapin sairaanhoitopiirin Taide tavoittaa -hanketta, jonka tavoitteena on parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta myös osana sosiaali- ja terveystalvitu. (Räihä, 2017.) Vaikka Suominen teos ei varsinaisesti edusta katutaiteesta ponnistavaa

muraalien haaraa, on se mielestäni merkittävä ja huomionarvoinen esimerkki muraalitaiteesta Rovaniemellä.

Vuonna 2018 kaupunkikuvaan ilmestyivät paikallisen muusikon Jaakko Laitisen muotokuva Jätkänkynttilä -sillan alikulkuun rovaniemeläisen Pekka Kumpulaisen maalaamana sekä usean taiteilijan toteuttama kokonaisuus City -hotellin avoimeen parkkihalliin. Teokset olivat osa Rovaniemen taidemuseon Kaupunkikuvan elävöittämisprojektia. (Kautto, 2018.) Muraalien maalaaminen jatkui vuonna 2019 kun toukokuussa itse tein tilaustyön Lapin ammattikorkeakoululle. Maalaus sijaitsee kampuksen päärakennuksen ravintolan viereisessä rappukäytävässä. Elokuussa 2019 oli myös tilaustyönä tekemäni *KarHuh* -muraalin vuoro (Haapakangas, 2019).

Edellä mainittujen lisäksi Rovaniemeltä löytyy viime vuosien ajalta useita yhteisöllisinä toteutettuja seinämaalauksia, joissa tekijöinä ovat olleet paikalliset lapset, nuoret ja opiskelijat. Näistä esimerkkejä ovat tiedekeskus Pilkkeeseen tehdyt metsäaiheiset maalaukset vuonna 2018 sekä Attendon hoivakoti Hillankukan pihalle tehty noin 20 metriä pitkä, luontoaiheinen maalaus vuonna 2019. Molempien teosten suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat Ounasvaaran peruskoulun kahdeksannen ja yhdeksännen luokan oppilaat opettaja Leena Nykäsen johdolla. (Niemelä, 2018 & Haapakangas, 2019.) Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen opiskelijoiden kolme vuotta kestänyt, 2020 valmistunut Kiela -korttelin autohallin maalaus yhteistyössä rakennusyhtiö YIT:n kanssa on hyvä esimerkki (Lapin yliopisto, 2020). Rovaniemen Taiteiden yön yhteydessä vuosina 2019 ja 2020 toteuttamani Hillapolun katutaidetunneli, joka syntyi Korkalovaaran lähiön lasten ja nuorten voimin, oli myös pidetty tempaus.

Vaikuttaa siltä, että yhteisö ja yhteisöllisyys ovatkin sanoja, jotka tulevat monesti esille, kun puhutaan muraaleista. Yhdessä, yhteisön sisällä, yhteisön kanssa sekä yhteisölle tekeminen tuntuvat olevan ensisijaisen tärkeitä asioita etenkin Rovaniemellä, kun seinämaalauksia suunnitellaan, kun niitä tehdään ja kun niiden toteuttamista perustellaan. Monen tahon yhteistyö ja keskinäinen kommunikointi ovatkin edellytyksiä useimpien muraalien syntymiselle niin Rovaniemellä kuin Suomessa laajemmin ja maailmassa yleensä. Suunnittelu ja toteutus vaativat monessa tapauksessa pitkäaikaista vuorovaikutusta sekä dialogisuuden syntymistä eri tahojen välille. Tämä on tullut vahvasti esille myös Väylätien muraalia toteutettaessa.

Vuorovaikutus ja dialogi ovat itseasiassa olleet teoksen suunnittelu- ja toteutusprosessin niin sanotusti herkullisimmat osa-alueet. Nämä kaksi kokonaisuutta ovat dominoineet tapahtumia ja asioiden etenemistä prosessin alusta asti. Näiden kahden roolia ja merkityksiä vastaavissa projekteissa ei ole aiemmissa keskusteluissa tai tutkimuksissa myöskään tuotu esille. Tästä syystä tahdonkin työssäni perehtyä vuorovaikutuksen ja dialogin ilmenemiseen sekä niiden merkityksiin Väylätien projektissa.

3. Vuorovaikutus ja dialogi

3.1 Vuorovaikutus

Sen sijaan että lähtisin seikkaperäisesti määrittelemään niin laajaa kokonaisuutta kuin vuorovaikutus, haluan keskittyä työni kannalta olennaisiin vuorovaikutuksen osa-alueisiin, kuten dialogiin. Silti tahdon määritellä termiä vuorovaikutus jossain määrin, koska syntyäkseen dialogi vaatii vuorovaikutusta ja vuorovaikutus on dialogin yläkäsite. Analyysi- ja tulosluvuissa vuorovaikutus tulee terminä esille, mutta en tule sitä näiden lukujen lisäksi enempää avaamaan, koska tahdon keskittyä dialogin ja dialogisuuden esiintymiseen projektissa. Katson silti erittäin tärkeäksi vuorovaikutuksen lisäämisen tutkimukseen, koska ilman vuorovaikutusta ei olisi myöskään dialogiksi kutsuttua kokonaisuutta.

Kuten mainittu, on muraalin toteutusprosessi ollut monenlaisen vuorovaikutuksen hallitsemää. Projektissa on ennen kaikkea ollut kyse vuorovaikutuksesta ja vuorovaikutteisuudesta yksin työskentelyn sijaan siitä huolimatta, että luonnokset ja lopputulos ovat minun käsialaani. Pyrinkin määrittelyssäni hahmottelemaan sellaista vuorovaikutusta, joka mahdollisesti auttaa dialogin syntymistä ja joka lopulta johtaa dialogin syntymiseen.

Toini Ojala ja Antti Uutela (1993) toteavat, että vuorovaikutus on erittäin laaja ilmiö, joka pitää sisällään kaiken ihmisten välisen viestinnän, niin sanallisen kuin sanattomankin (Ojala & Uutela, 1993, s. 76). He kertovat, että yleisellä tasolla voidaan sanoa vuorovaikutuksen vaativan aina vähintään kaksi osapuolta ja että jokaisen osapuolen persoonallisuus ja valmiudet vuorovaikutukseen vaikuttavat siihen, mitä vuorovaikutustilanteessa tapahtuu ja miten kukin vuorovaikutuksen osapuoli vuorovaikutuksen kokee (Ojala & Uutela, 1993, s. 68 ja 139).

Markku Silvennoinen (2004) kirjoittaa, että vuorovaikutuksella viitataan myös vuorotellen tapahtuvaan toimintaan sekä vaikuttamiseen, joka kohdistuu toisen käyttäytymiseen, ajatuksiin, asenteisiin tai tunteisiin. Hän sanoo, että vuorovaikutus voidaan tulkita jatkuvaksi vastavuoroisuudeksi, jossa kukin osapuoli on samanaikaisesti aktiivisena toimijana ja että vuorovaikutuksesta ei voida puhua, jos vain toisella tai

yhdellä vuorovaikutuksen osapuolella on puhumisen tai muulla tavoin vaikuttamisen mahdollisuus. (Silvennoinen, 2004, s. 15.)

Lisäksi yleisesti ottaen ja etenkin projektini kannalta olennainen Silvennoisen (2004) esille tuoma huomio on se, että vuorovaikutustilanteessa parhaassa tapauksessa käytämme paljon enemmän aikaa kuunteluun kuin puhumiseen. Hän toteaa myös, että vuorovaikutuksessa on kyse siitäkin, miten hyvin pystymme mukauttamaan omaa toimintaamme eri tilanteissa toisten viestintään. (Silvennoinen, 2004, s. 30.) Se, että muraalia suunniteltaessa olin ensimmäisten tapaamisten aikana lähinnä kuuntelijana ja että pyrin muutenkin ottamaan ensisijaisesti vastaanottajan roolin kokoontumisissa, oli olennaisen tärkeää asukkaiden toiveiden selvittämisen, yhteisen näkemyksen ja luottamuksen synnyttämisen ja tämän myötä dialogin saavuttamisen kannalta.

Pyrim ottamaan kuuntelijan roolin tietäessäni myös Ojalan ja Uutelan (1993) toteaman seikan, että toisaalta epävarmuus on olennainen uusien kohtaamisten ja uudenlaisen vuorovaikutustilanteen osa-alue (Ojala & Uutela, 1993, s. 68). Henkilöllä, jonka toinen kokee erilaiseksi, on myös oma yksilöidentiteettinsä ja ryhmäidentiteettinsä. Kohtaaminen herättää myös hänessä tunteita, ajatuksia ja odotuksia. Erilaisuuden synnyttämät tunteet saattavat olla molemmilla osapuolilla hyvin samanlaisia ja niille yhteistä voi olla nimenomaan epävarmuus. (Ojala & Uutela, 1993, s. 68.) Etenkin projektin suunnittelun alkuvaiheessa kaikki epäilemättä kokivat epävarmuutta, koska me kaikki olimme uuden äärellä. Silti kuuntelu sekä vastaanottava asenne kaikkia ideoita ja ehdotuksia kohtaan epäilemättä auttoivat epävarmuuden purkamisessa.

Silvennoinen (2004) jatkaakin, että yksi tärkeimmistä asioista vuorovaikutustilanteessa olisi se, että kaikki voisivat kokea sen mahdollisimman luontevaksi. Jotta yhteistyö olisi tuloksellista ja miellyttävää, on olennaista, että eri tyylejä edustavat osaavat ja haluavat sovittaa omat ajatuksensa, tunteensa, tahtonsa ja käyttäytymisensä toisten toiveisiin, odotuksiin, ajatuksiin, tunteisiin ja käyttäytymiseen. (Silvennoinen, 2004, s. 46–47.) Ojala ja Uutela (1993) tukevat tätä lisäämällä, että voidaksemme saada aikaan rakentavan vuorovaikutuksen ja ymmärtää toisia, meiltä edellytetään kykyä eläytyä toisten tilanteisiin ja ajattelutapoihin. Toisen osapuolen odotusten ja toivomusten selvittäminen ja niiden lähtökohdista toimiminen ovat kaikkein paras tae rakentavalle vuorovaikutukselle. (Ojala & Uutela, 1993, s. 74.) Juuri edellisten toteamusten mukaiseen

toimintaan olen omalla kohdalla pyrkinyt koko projektin ajan ja koen, että näiden määritelmien mukaiseen toimintaan pyrkiminen projektissa on myös olennaisesti edesauttanut dialogin saavuttamisen mahdollisuutta.

3.2 Dialogi

Kuten vuorovaikutus, myös dialogi on laaja ja moniulotteinen käsite, johon tulen perehtymään laaja-alaisemmin ja syvällisemmin analyysi- ja tulosluvuissani. Juha Varton (2007) mukaan dialogilla ei tarkoiteta ainoastaan keskustelua, kuten arkikielessä yleensä käsitetään. Sanan historiaa tarkastellessa tulee ilmi, että dialogi tarkoittaa ennemminkin erityislaatuista yhteydenmuotoa. Sana pitää sisällään sekä välissä olemisen että yhteen kokoamisen, dia ja logos. Kokemus on ihmisen suhdetta maailmaan, hänen maailmassa olemistaan. Kun joku puhuu kokemastaan, hän puhuu asiasta, joka on yhteinen toisten kanssa. Dialogin ”välissä” tulee esille juuri tässä. Ihminen, joka jakaa kokemustaan, uskoo tärkeiden merkitysten olevan yhteistä maailmassa. Huolimatta siitä, että puhumme eri tavoin ja katsomme maailmaa eri näkökulmista, koetusta puhumiseen sisältyy piirteitä, joita tunnistamme toistemme puheesta. (Varto, 2007, s. 63).

Varto onkin Suomen merkittävimpiä dialogia tutkineita ja dialogista kirjoittaneita henkilöitä. Jo vuonna 1996 hän kirjoittaa, että ihmistä ei olisi ilman dialogisuutta. Max Scheleria lainaten Varto (1996) sanoo, että olemme täällä maailmassa ensin yhdessä. Hän jatkaa toteamalla, että olennaista on se, että maailma on meille sama. Vaikka koetut maailmamme ovat välttämättä erilaiset, niiden pohjalla on kokemuksen lähteenä yhteinen maailma ja kokemuksen tapana yhdessä kokeminen. Dialogisuus on tätä yhteistä ja dialogisuuden mahdollisuus perustuu tälle yhteiselle. Olennaisen tärkeää on, että oivaltaa tämän yhteisen perustan ja samalla eron sen kokemisessa. (Varto, 1996, s. 9.)

Jari Wihersaari (2010) kertoo, että filosofi Martin Buber julkaisi jo vuonna 1923 dialogiin ja sen luonteeseen perehtyvän teoksen *Minä ja Sinä*. Mystisen leimansa vuoksi teos levisi laajempaan tietoisuuteen Suomessa kuitenkin vasta 1990-luvulla. (Wihersaari, 2010, s. 123–126 ja 156.) Buber esittää Wihersaaren (2010) mukaan kahden perussuhteen kautta hahmottuvan maailman (Wihersaari, 2010, s. 124). Nämä suhteet ovat Minä-Sinä ja Minä-Se. Ensimmäisessä tapahtuu ainutkertaista, aitoa, keskinäistä ja vuorovaikutteista

kohtaamista kahden vapaan subjektin välillä, kun taas jälkimmäisessä subjekti ja objekti keskusteleivat ilman aitoa vastavuoroisuutta (Wiheraari, 2010, s. 123–126 ja 156). Buberin ajatusten vaikutus näkyikin monessa dialogiajattelussa. Myös Varto (1996) viittaa tekstissään Buberin ajatuksiin. Varton selittää (1996) Buberin ajatusta dialogisesta maailmasta (minä-sinä-maailma) ja monologisesta maailmasta (minä-se-maailma) siten, että maailman perusta on dialoginen, mutta kokeminen etäännyttää meidät siitä ja osoittaa meille maailman itsestämme erillisenä ja kommunikoinnottomana kohteena. (Varto, 1996, s. 9.)

Varto (1996) tuo esille myös Emmanuel Levinasin, joka on perehtynyt dialogin ja eettisyyden yhteyksiin ja dialogin eettiseen merkitykseen. Levinas sanoo Varton (1996) mukaan, että dialoginen maailma mahdollistaa eettisen asennoitumisen, mutta monologinen tuhoaa sen moralismeiksi. Vaikka meidät on ”tuomittu” omaan maailmaamme, meillä on aina mahdollista oivaltaa, kokea, jäljittää, ja elää se maailma, joka ei ole minun vaan yhteinen. Tällä tavoin ajateltuna dialogisuus on ihmisen olemisen viritteilytyyppi, jonka näkyvä muoto on puhe, mutta joka ei tyhjenny puheeseen. (Varto, 1996, s. 9.) Myöhemmin Varto (2007) kertoo myös, että Martin Buberin ja Emmanuel Levinasin lisäksi esimerkiksi Simone Weil ja Pier Paolo Pasolini ovat kaikki kuvailleet dialogia hieman eri tavoin, mutta kaikkien kohdalla tulkinnot dialogista palaavat kysymykseen kommunikaatiosta. (Varto, 2007, s. 62–65).

Jorma ja Kristiina Heikkilä (2001) kirjoittavat, että dialogi parhaimmillaan on aina uutta luova prosessi, joka varioi herkästi tilanteiden, ongelmien ja osallistujien mukaan (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 8.) Tähän Varto (2007) jatkaa, että dialogi ei välttämättä vaadi suunnitelmallisuutta, vaan tavanomainen keskustelukin voi saavuttaa yhtäkkiä herkemmän ja luottavaisemman tason. Dialogia ei voi myöskään hallita, ja sen vuoksi se onkin yksi demokraattisimpia olemassa olevia tiloja. (Varto, 2007, s. 62–64.) Tätä tukee myös Markku Graae (1996) kommentti, jonka mukaan dialogille ei voida asettaa sääntöjä, koska jokainen dialogiryhmä muodostaa ja kehittää omat sääntönsä dialogin edetessä (Graae, 1996, s. 50). Silti hän toteaa, että dialogi vaatii todellisen tarpeen. Jos osapuolet ovat sitä mieltä, että ongelman ratkaisu onnistuisi yksinkin, ei dialogi palvele tarkoitustaan, eikä sitä näin ollen kannata käynnistää. (Graae, 1996, s. 48.) Tässä tapauksessa dialogille oli todellinen tarve, pysyvän julkisen maalauksen toteuttaminen.

Dialogi voidaan määritellä tarkoittavan yleisessä kielenkäytössä joko laajaa keskustelufoorumia tai keskustelua oman itsensä kanssa sekä monia muita vuorovaikutuksen muotoja näiden ääripäiden väliltä. Silti käytettiin mitä tahansa määrittelytapaa, alkaa dialogi aina ihmisestä itsestään. Itseymmärrys ja keskusteleminen itsensä kanssa tai kuvien ja tekstien kanssa prosessointi ovat tärkeitä elementtejä oppimisen ja dialogisen ajattelun kannalta. (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 9.) Vaikka viittaan työssäni dialogiin itseni kanssa, pyrin tarkastelemaan dialogia ennen kaikkea ryhmäprosessina, jolloin ihmiset yhdessä pohtivat ja ihmettelevät kohtaamiaan asioita ja pyrkivät dialogin kautta yhteistyöhön.

Varto (2007) puhuu myös taiteen mahdollisuudesta toimia dialogina. Hän kertoo taiteen voivan olla dialogia, sillä sitä tehdään usein halusta ilmaista jotain tai halusta lähestyä toista ihmistä. Samalla tavalla kuin keskusteluista, myös taideteoksista löytyy itse koetun tuomia merkityksiä. Samanaikaisesti tällaiset piirteet teoksissa ovat niitä asioita, jotka pohjautuvat yhteiseen maailmassa olemiseen, ja onkin näin teoksen kokijoiden saavutettavissa ja ymmärrettävissä. (Varto, 2007, s. 63.) Toteuttamani muraali on ollut juurikin tätä, halua ilmaista jotain ja halua lähestyä toisia. Taide on toiminut myös dialogin kehittäjänä taloyhtiölle esittämien luonnosten kautta ja projektissa dialogin tulokset ovat kehittyneet konkreettiseksi taideteokseksi muraalin muodossa.

Lisäksi prosessia analysoidessani olen huomannut, että yhteistyömme on ollut siinä määrin onnistunutta ja sujuvaa, että toiminnastamme on löytynyt piirteitä myös entiteetistä, jota kutsutaan viisaudeksi. Kun olen tutkinut dialogia, on viisauksite tuonut lisävivahteita ja syvyyttä dialogin tarkasteluun. Jenni Spännärin ja Eeva K. Kallion (2020) julkaisema teos *Viisaus – Käyttäjän opas*, on ollut niin sanotusti taustatukena läpi tutkielmani muodostumisen. Spännärin ja Kallion (2020) teos tarkastelee viisauden käsitteen historiaa, nykyaikaista akateemista viisaustutkimusta sekä ajatuksia viisauden edellyttämistä ominaisuuksista ja niiden kehittämisestä. Spännäri ja Kallio (2020) kertovat, että kautta aikojen viisauden on ajateltu olevan jotain yleismaailmallisen hyvää kuten hyviä päätöksiä, syvällistä tietoa ja hyvinvoinnin rakentamista. Käytännössä viisaus on ajattelua ja tekoja, jotka tuottavat mahdollisimman paljon hyvää mahdollisimman monille, mahdollisimman pitkällä aikavälillä. (Spännäri & Kallio, 2020, s. 9–10.) Mielestäni muraali on tekona ja teoksena tuottanut ja tuottaa hyvää monille ja

pitkällä aikavälillä, vaikkakin ensisijaisesti minulle ja taloyhtiön väelle sekä lähiympäristölle. Kuitenkin tässä mielessä muraalin voisi sanoa olevan viisas teko.

Viisautta voidaan tutkia millä tahansa tieteen alueella ja eri alat ovat kehitelleet erilaisia viisausmalleja. Kehityopsykologian professori Judith Glückin (2015) työstä voidaan tiivistää yli kymmenestä viisausmallista niiden keskeisimmät, monien tämän hetken viisaustutkijoiden allekirjoittamat reunaehdot viisaudelle. Reunaehtoja on neljä, joista ensimmäinen kertoo, että viisaus ilmenee haastavissa ja vaikeissa elämäntilanteissa, kuten kriisien ja vaikeiden päätösten yhteydessä. Toisen reunaehdon mukaan viisaus sisältää laajan ja syvän varaston sekä suoraa että epäsuoraa tietoa ja kokemusta. Kolmas reunaehto kertoo, että viisauteen kuuluvat ajattelun moninäkökulmaisuus ja epävarmuus, koska teemme päätöksiä perustuen rajalliseen tietoon. Viimeinen, neljäs reunaehto toteaa, että viisaudessa suuntaudutaan kohti laajempaa eettistä hyvää, joka yleisesti koskee kaikkia ihmisiä. (Spännäri & Kallio, 2020, s. 50–52.) Muraaliprosessia ajatellen koen, että toimintani ja toimintamme oli joissain määrin näiden viisauden reunaehtoien mukaista. Vaikka projektia ei voi kutsua kriisiksi, oli se monella tavalla suuri haaste, jonka aikana toimimme viisaasti. Toimin laajan suoran ja epäsuoran tiedon varassa silti tunnistaen tiedon rajallisen määrän. Lisäksi toimintamme ja ajattelumme oli moninäkökulmaista ja pyrimme tuottamaan laajempaa eettistä hyvää taiteen muodossa, joka pyrki koskemaan mahdollisimman montaa ihmistä.

Vaikka en lisää viisauksikäsitettä keskeisiin työni termeihin enkä tule analyysissäni tarkastelemaan prosessia erityisesti viisauden kautta, on mielestäni tärkeää, että mainitsen siitä tässä yhteydessä. Tämä johtuu siitä, että viisaus -termiin perehtyessäni olen huomannut, että vuorovaikutus, dialogi ja viisaus ovat monella tavalla liitoksissa toisiinsa. Myös Spännäri ja Kallio (2020) toteavat, että viisaus näyttää olevan pitkälti seurausta siitä, että olemme vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa (Spännäri & Kallio, 2020, s. 74).

4. Tutkimustehtävä ja -kysymykset sekä menetelmät ja aineisto

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtäväni on muraalin suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä Väylätie 39:n taloyhtiön hallituksen kanssa. Tutkimustehtäväksi on siis muodostunut julkisen taideteoksen toteuttaminen sekä toteutusprosessin kuvaaminen ja analysointi. Koska olen prosessia tarkastellessani huomannut, että vuorovaikutus ja dialogiin pyrkiminen ovat olleet merkittävässä rooleissa asioiden etenemisen kannalta, olen määritellyt tehtäväkseni tutkia dialogin vaikutuksia ja merkityksiä muraalin suunnittelu- ja toteutusprosessissa.

Määritettyäni tutkimustehtävän, olen päätenyt vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin. Pääkysymykseni on seuraava: **Miten dialogi on esiintynyt muraalin suunnittelu- ja tekoprosessissa?** Pääkysymyksen lisäksi pyrin vastaamaan myös asettamiini alakysymyksiin, jotka ovat **Millä tavoin vuorovaikutus ja dialogi näkyvät muraalissa?** sekä **Millaisia vaikutuksia tällä prosessilla on ollut minuun?** Alakysymysten vastaamiseen keskityn johtopäätös- ja pohdintaluvuissani.

4.2 Tutkimusstrategia

Timo Jokela ja Maria Huhmarniemi (2018) toteavat tutkimusstrategian olevan tutkimuksen tekoa ohjaava periaate, toisin sanoen kokoelma metodeja, jotka ohjaavat eri työtapojen valintaa sekä teoreettisella että käytännöllisellä tasolla (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 9).

Tutkimusstrategiani on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, koska laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan, ymmärtämään ja antamaan teoreettisesti ymmärrettävä selitys jollekin ilmiölle tai tapahtumalle (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 85). Lisäksi tutkielmani on tapaustutkimus, koska keskityn aineistossani yhteen konkreettiseen projektiin. Tapaustutkimuksessa tavoitteena ei myöskään ole yleistysten ja tyypillisten piirteiden tai syy-seuraussuhteiden löytäminen, vaan ilmiöiden kuvailu ja uusien havaintojen tekeminen (Laine, Bamberg & Jokinen, 2007, s. 9). Silti tutkielmani

perustuessa yhteen esimerkkiin ja henkilökohtaiseen kokemukseen, minun tulee muistaa, että tulosten yleistämisessä ei tule liioitella, jos tässä tapauksessa tulosten yleistäminen ylipäänsä on mahdollista. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara & Sinivuori, 2009, s. 203.) Tahdon vain tukia ja havainnoida kyseessä olevaa tapahtumaa mahdollisimman moniulotteisesti.

Lisäksi työni koostuu pitkäaikaisista kehityksen sykleistä taiteellisen prosessin suunnittelun ja toteuttamisen muodossa. Timo Jokelan, Mirja Hiltusen ja Elina Härkösen (2015) mukaan nämä kehityksen syklit ovat tyypillisiä toimintatutkimukselle (Jokela, Hiltunen & Härkönen, 2015, s. 442). Eli on perusteltua sanoa, että tutkielmani on myös toimintatutkimus.

4.3 Tutkimusmenetelmät – Taideperustainen tutkimus ja toimintatutkimus

Patricia Leavy (2019) kertoo, että taideperustainen tutkimus valjastaa ja sulattaa yhteen taiteellisen ja tieteellisen työn luovat impulssit ja tarkoitukset (Leavy, 2019, s. 4). Shaun McNiff (2007) määrittelee taideperustaisen tutkimuksen olevan taiteellisten prosessien ja taiteellisten ilmaisutapojen käyttöä kaikissa eri taiteen muodoissa sekä tapa ymmärtää ja tutkia kokemuksia (McNiff, 2007, s. 29). Jokelan ja Huhmarniemen (2018) mukaan taideperustainen toimintatutkimus usein hyödyntää useita metodeja ollakseen relevanttia tutkimusta. Sen taustat löytyvät toisaalta toimintatutkimuksen ja toisaalta taideperustaisen ja taiteellisen tutkimuksen piiristä. (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 9.) Lisäksi Jokela, Hiltunen ja Härkönen (2015) korostavat, että taideperustaisessa toimintatutkimuksessa keskiössä ei ole oman henkilökohtaisen taiteellisen ilmaisun kehittäminen vaan mukana toimivien taiteilijoiden, tutkijoiden ja osallistujien välinen kanssakäyminen (Jokela, Hiltunen & Härkönen, 2015, s. 445).

Edelliset tutkimusmenetelmien kuvailut sopivat kuvaamaan myös omaa työtäni. Hyödynnän työssäni taiteellisia prosesseja ja sovellan tutkielmassani useita tutkimusmetodeja. Kokonaisuudessaan tutkielmani onkin taideperustaisen toimintatutkimuksen ja taiteellisen tutkimuksen fuusio jo pelkästään siitä syystä, että taiteellinen prosessi on sekä tutkimuksen toteuttamisen väline että analyysin kohde.

Prosessiin liittyy myös hyvin olennaisena osana muiden tahojen ja henkilöiden osallistuminen sekä erityisesti suunnitteluvaiheessa syntynyt vuorovaikutus ja dialogi. Teoksen tilannut taloyhtiö oli tiiviisti mukana koko suunnitteluprosessin ajan ja myös graafinen suunnittelija sekä avustajat olivat ehdottoman tärkeässä osassa projektin toteutumisen kannalta, kuten olivat useat muutkin tahot. Joten taiteellisen ilmaisun kehittäminen ei ole työn keskiössä, vaan ennemminkin taustalla tapahtuva väistämättömyys.

Näin ollen projektin osallistavan ja yhteisöllisenkin luonteensa ansiosta tutkielmani sijoittuu selkeästi taideperustaisen tutkimuksen piiriin. Jokela ja Huhmarniemi (2018) toteavatkin, että taideperustainen viittaa myös tutkimustapaan, johon on mahdollista ottaa esimerkiksi järjestöjä ja yhteisöjä mukaan, tehden näistä osan tutkimusta. Taidetta hyödyntämällä ja eri tahoja tutkimukseen mukaan ottamalla pystytään tuottamaan luonteeltaan uudenlaista ja erilaista tietoa, jota ei perinteisessä, suulliseen ja kirjalliseen tietoon perustuvassa tutkimuksessa saavuteta. (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 9.)

Työn aineisto on koottu taiteellista prosessia hyödyntämällä ja itseasiassa aineisto on yhtä kuin taiteellisen prosessin suunnittelu- ja toteutusvaiheet, jotka tulevat seikkaperäisesti ilmi prosessin aikana kerääntyneistä dokumenteista ja dokumentaatioista. Taide aineiston keräämisen ja analysoinnin työkaluna onkin ominaista taideperustaiselle tutkimukselle (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 9). Tutkielma sisältää myös taiteellisen osion, joka on toteutetun projektin lopputulos, pysyvä julkinen taideteos. Katson, että myös tämän argumentin perusteella tutkielmani on kauttaaltaan taideperustainen sekä taideperustaisen toimintatutkimuksen kriteerit täyttävä.

Työni taideperustaisuus pystytään perustelemaan myös taideperustaisen tutkimuksen ja taideperustaisen toimintatutkimuksen kontekstia tarkastelemalla. Esimerkiksi Leavy (2019) toteaa, että taideperustaisessa tutkimuksessa taideperustainen toiminta voi koostua ja ottaa vaikutteita mistä tahansa taiteesta tai esittävästä ilmaisun muodosta, joka voi pitää sisällään, mutta ei ole sidottuna kirjalliseen muotoon (Leavy, 2019, s. 4). Lisäksi Tom Baronen ja Elliot Eisnerin (2006) mukaan taideperustaisen tutkimuksen tärkeänä osana ovat esteettiset elementit ja taiteellisen toiminnan näkökulma (Barone & Eisner, 2006, s. 95). Tutkimukseni toteuttaminen ei ole ollut sidottuna kirjalliseen muotoon ja esteettiset elementit sekä taiteellisen toiminnan näkökulma ovat olleet projektin kantavia voimia.

Joten myös tästä päättelen, että projektini sijoittuu taideperustaisen tutkimuksen viitekehykseen.

Vielä spesifimmin tutkielmani sijoittuu erityisesti taideperustaisen toimintatutkimuksen kontekstiin, jonka Jokela ja Huhmarniemi (2018) määrittelevät kuvataidekasvatuksen ja nykyaiteen piirissä tapahtuvaksi projektipohjaiseksi kehitystyöksi (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 9). Tutkielmassani tarkastelun alaisena oleva prosessi oli projektipohjainen työ, jonka tarkoituksena oli muun muassa parantaa ympäristön viihtyisyyttä ja esteettisyyttä sekä voimaannuttaa taloyhtiön asukkaita ja lähiympäristön yhteisöjä, jotka työskentelyn tavoitteina myötäilevät taideperustaisen toimintatutkimuksen tavoitteita. (Jokela & Huhmarniemi, 2018).

James Hayden Rolling Jr. (2010) yhtyy tähän kertomalla, että taideperustaiset tutkimusmenetelmät ovat kykeneviä tuottamaan sellaisia tuloksia, joihin perinteiset tieteelliset metodit eivät pysty (Rolling Jr., 2010, s. 102). Koen että juuri näin on tapahtunut kyseessä olevaa teosta suunnitellessani ja toteuttaessani yhdessä muiden henkilöiden ja tahojen kanssa hyödyntäen myös visuaalisia elementtejä vuorovaikutuksen ja dialogin synnyttäjinä ja edistäjinä.

4.4 Taiteellinen tutkimus

McNiff (2007) toteaa, että tyypillisesti taiteellinen tutkimus alkaa sen ymmärtämisellä, että lopputulosta ei voida määritellä työtä suunniteltaessa. Toisin kuin tieteellisissä metodeissa, lopputuloksesta tiedetään yleensä hyvin vähän silloin, kun ollaan vielä tutkimuksen tekemisen alussa. Luovalle prosessille onkin ominaista, että kaikkein tärkeimmät oivallukset tulevatkin usein yllätyksenä, odottamatta, ja jopa tahdonvastaisesti. Taiteilijalla voi olla intuitio siitä, mitä voidaan löytää tai mitä tarvitaan, mutta taiteen kautta tietämisen määrittelevä tekijä on merkityksen syntyminen luovan ilmaisuprosessin kautta. (McNiff, 2007, s. 40.) Toteuttamani projektin merkitykset ja oivallukset ovat syntyneet joko tekemisen aikana tai tekemisen jälkeen siitä huolimatta, että työn lopputulos on ollut hyvin tarkasti selvillä jo suunnitteluvaiheen lopussa. Silti projektin alussa lopputulos on ollut arvoitus, ja oivallukset sekä merkitykset ovat tulleet esille tekemisen edetessä.

Tutkielmani sijoittamista taiteellisen tutkimuksen piiriin perustelen myös sillä, että esimerkiksi Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan apulaisprofessori Kalle Lampela on kuvataidekasvatuksen metodikurssin luennolla 29.09.2018 muistiinpanojeni perusteella kertonut, että taiteellisessa tutkimuksessa tutkija tutkii väistämättä myös itseään ja omia prosessejaan. Muraaliprojekti on kokonaisuudessaan ollut merkittävä ja syvälinen matka itseeni, työskentelytapoihini ja työhöni sekä taiteilijana että taidekasvattajana. Lampela on samalla metodikurssin luennolla todennut, että taiteellinen tutkimus on taiteellinen prosessi, eli teot taiteen tekemisen käytännön sisällä, jota seuraa valitun näkökulman puolesta argumentointi. Toisin sanoen taiteellinen tutkimus on tutkimista taidetta tekemällä ja juuri tätä olen tehnyt, vaikka en ole sitä projektia toteutettaessa edes tietoisesti miettinyt.

Lisäksi Lampela on syyskuun 2018 kuvataidekasvatuksen metodikurssin luennolla sanonut, että koska taiteen teoriat löytyvät useimmiten taiteellisesta ajattelusta ja käytännöstä, korostuu taiteellisessa tutkimuksessa hiljaisen tiedon olennaisuus. Vuosien kokemus katutaiteen piirissä toimimisesta ja kokemus kyseessä olevan projektin kaltaisissa muissa töissä ovat tuoneet minulle valtavan määrän hiljaista tietoa, jota olen hyödyntänyt Väylätien muraalia tehdessä ja jota hyödynnän tutkielmassani. Mielestäni tästä sekä muista edellä mainituista syistä tutkielmani sijoittuu perustellusti myös taiteellisen tutkimuksen piiriin.

4.5 Taiteellinen prosessi, taiteellinen tutkimus ja tutkielmani toteutus

Jari Vesterinen (2010) kirjoittaa, että taiteilijan taiteellista prosessia voidaan kuvata sanallisesti useilla päällekkäisillä ja eritasoisilla vaiheilla ja käsitteillä. Hän käyttää termiä huumautuminen, joka on prosessin alulle paneva ja myös usein käynnissä pitävä taiteilijan tunne ja henkinen tila, jossa hän toimii prosessin aikana. Vesterisen (2010) mukaan epävarmuus kuuluu prosessiin luovan ajattelun osana. Epävarmuus mahdollistaa uusien polkujen ja syvänteiden kartoittamisen ja sukellus tiedostamattomaan vertautuu intuition. Vesterinen (2010) sanoo, että se on taiteilijalle kuin tekniikka, jolla saadaan alitajunta toimimaan ja työstimään alkuaieheita. Hän jatkaa kertomalla, että intuition kaltainen sukellus tiedostamattomaan on tapa tutkia maailmassa oloa ja asioita, joita

tekijä taiteilijana ei osaa, ainakaan aluksi, sanallistaa. Läsnäolo on sekä henkistä että fyysistä keskittymistä ja paikallaoloa, elämistä taiteen ja työn alla olevan teoksen kanssa. (Vesterinen, 2010, s. 13.)

Kokemukseni prosessista, tutkielman teko mukaan lukien, on monilla tavoin ollut Vesterisen (2010) määritelmän mukaista taiteellista prosessia myötäilevää työskentelyä. Tutkielman tekoon on oman kokemukseni mukaan liittynyt huomattavan paljon esimerkiksi luovaa ongelmanratkaisua, ajattelua, vuorovaikutusta ja pitkää aikaa vaativia prosesseja. Epävarmuus, joka on mahdollistanut uusien polkujen kartoittamisen, on ollut prosessissa vahvasti läsnä ja olen kokenut seuraavani intuitiotani läpi koko prosessin. Lisäksi kuten maalaus, syanotypiavedos tai grafiikan työ, on myös tämän tutkielman toteutus vaatinut muun muassa materiaalien kokoamista, hyödyntämistä ja järjestämistä. Oman taiteellisen työskentelyni näenkin ikään kuin palapelin kokoamisena, jossa saan itse valmistaa osat sekä koota ne haluamaani järjestykseen ja tämän työn kirjoittaminen on kokemuksena ollut hyvin samankaltainen.

Akateemisen työn tekeminen ei mielestäni poissulje luovuutta ja taiteelliseen prosessiin samaistumista. Vaikka olen tietoinen siitä, että tutkielmallani on akateemiset raamit, voin hyödyntää näitä raameja luovilla ja innovatiivisilla tavoilla. Täten mielestäni on perusteltua, että sijoitan työni taiteellisen tutkimuksen piiriin myös siksi, että itse tapahtuneen taiteellisen prosessin lisäksi tutkimuksen kirjoitusvaihe on heijastellut monilla tavoin taiteellista prosessia.

4.6 Tutkijan rooli, taideperustaisen toimintatutkimuksen sykli ja muraaliprojekti

Itse tutkija on aina olennainen osa taideperustaista toimintatutkimusta. Kyseisen tutkimuksen puitteissa aihetta tai yhteisöjen kokemuksia ei ole tarkoitus tarkastella kolmannen osapuolen näkökulmasta, vaan tutkimuksen aiheiden ja kokemusten on tarkoitettu vaikuttavan kaikkiin osapuoliin, mukaan lukien tutkijaan itseensä. (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 12). Edellinen vahvistaa perusteluja tutkielmani taideperustaisuudelle, koska olen ollut tutkielmassa käsiteltävän projektin keskeisin

hahmo. Kokemus kokonaisuudessaan on epäilemättä vaikuttanut kaikkiin osapuoliin. Silti todennäköisesti merkittävin vaikutus on kohdistunut minuun, itse tutkijaan.

Projekti on lisäksi seurannut taideperustaisen toimintatutkimuksen kaavaa, joka on käytännön tasolla syklinen tutkimisen ja kehitystyön prosessi (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 14). Karkeasti tiivistettynä tutkimussykli lähtee paikan ja yhteisön kartoittamisesta sekä projektin suunnittelusta ja järjestämisestä. Kun suunnittelutyö on valmista, projekti toteutetaan. Toteutuksen aikana toimintaa tarkastellaan ja toiminta dokumentoidaan, jonka jälkeen reflektoidaan, arvioidaan sekä analysoidaan, kunnes tutkimuksen sykli toistetaan. (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 14–15).

Erityisesti suunnitteluvaihe tässä projektissa on seurannut Jokelan ja Huhmarniemen kuvailemaa sykliä. Kartoittamisen jälkeen on tapahtunut muun muassa kokoontumisia, ideointia, luonnostelua, havainnekuvien tekoa ja sähköpostien vaihtoa yli vuoden ajan. Muraalin suunnitteluvaihe on ollut tapahtuman pitkäaikaisin sekä monivaiheisin jakso, jossa toistuvasti erityisesti reflektoinnilla, arvioinnilla ja analysoinnilla on ollut ehdottoman tärkeä rooli.

4.7 Taideperustaisen toimintatutkimuksen aineisto ja tutkielmani

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa on ehdottoman tärkeää kerätä riittävä määrä aineistoa analysoitavaksi, koska aineiston keruu ja analysointi luovat perustan kehitystyölle ja tekevät tutkimuksesta validia ja uskottavaa. Aineisto antaa ymmärryksen suunnittelusta ja toteutuneesta toiminnasta ja siihen liittyvistä tahoista ja se voi koostua miltei minkälaisista tahansa dokumenteista. (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 16).

Tutkielmani aineisto koostuu monista eri aineistotyypeistä, kuten valokuvista, videoista, sähköpostikeskusteluista sekä sopimuksista ja lausunnoista, joita on kerääntynyt ja jotka olen tallentanut vajaan kahden vuoden ajalta. Aineiston on tuottanut kaikki projektissa mukana olleet tahot, itseni mukaan lukien ja mielestäni aineiston määrä on riittävä tämän laajuiseen tutkielman tekoon. Toteamus, jonka mukaan kaikki erilaiset aineiston muodot voivat ja usein ovat toisiansa tukevia ja että kaikki eri aineiston muodot omaavat omat etunsa, viittaa aineistoni sopivan taideperustaisen toimintatutkimuksen tekoon (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 16). Aineistoni on niin sanottu reflektioaineisto, jonka avulla

muistelen tapahtuneen, eli käytän aineistoa projektin muisteluun, esittämiseen, havainnollistamiseen ja analysointiin.

Hyödynnän aineistoa analysoimalla erityisesti mittavia sähköpostikeskusteluita, joita kävimme eri tahojen kesken projektin suunnitteluvaiheessa. Sähköpostien avulla projektista hahmottuu selkeä kokonaisuus sekä kaikki muraalin suunnitteluun ja toteuttamiseen liittyvä olennainen tieto. Keskustelut piirtävät myös selkeän aikajanan tapahtumille. Koska oma kokemukseni on myös osa aineistoani, on mielestäni korostuneen tärkeää, että tapahtumat ja niiden päivämäärät ovat dokumentoitu. Sähköpostikeskustelujen analysointia tukevat muut aineistoon kerätyt kirjalliset dokumentit, kuten Rovaniemen kaupungilta saatu päätös- ja lupalausunto, projektin budjettisuunnitelma sekä useat taloyhtiölle projektin aikana tehdyt dia -esitykset.

Kirjallisten dokumenttien lisäksi hyödynnän analyysissäni havainnekuvia, joita esittelin taloyhtiön hallitukselle. Havainnekuvat mahdollistivat teoksen teemojen ja väripaletin määrittelyn. Kuvat toivat esille taloyhtiön hallituksen jäsenten ideoita ja toiveita ja näin ollen helpottivat huomattavasti lopullisen teoksen suunnittelua. Havainnekuvat olivat myös erittäin tärkeä osa vuorovaikutusta, jota projektin suunnitteluvaiheessa käytiin. Uskon, että perehtymällä sähköpostikeskustelujen ja havainnekuvien analysointiin yhdistettynä omien kokemusteni analysointiin, olen saanut vastauksen aineistoltani kysymiini kysymyksiin.

Aineistolta olen kysynyt projektin kehittymiseen, etenemiseen ja toteutumiseen vaikuttaneista asioista. Olen kysynyt muiden muassa seuraavia kysymyksiä: Millaisia työvaiheita prosessi on sisältänyt? Keitä kaikkia ja mitä tahoja projektiin on osallistunut? Mitä kaikkea projekti on vaatinut toteutuakseen? Mitä teemoja nousee esille, kun pohditaan projektin toteutumisen ja onnistumisen kannalta olennaisia seikkoja? Millainen rooli ihmisten välisen vuorovaikutuksen synnyttämällä dialogilla on ollut tapahtuneeseen? Mitä vaikutuksia prosessilla ja siinä tapahtuneella vuorovaikutuksella on ollut minuun ihmisenä, taiteilijana ja kuvataidekasvattajana?

4.8 Analyysimetodit ja tulosten esittely

Muraaliprojekti on kokonaisuudessaan ollut tarina, kertomus, joten on loogista, että käytän aineistoni analyysimetodina narratiivista analyysiä. Narratiivisen analyysin kohde voi olla esimerkiksi teksti, kuva, elokuva, musiikki tai ympäristö, joka ymmärretään kertomuksena tai kertomuksenkaltaisena rakenteena. Usein analyysissa muodostetaan ydinkertomuksia tai tyyppikertomuksia, joiden avulla voidaan osoittaa, millaisia yleisiä ajattelu- ja toimintatapoja, merkityksiä ja asenteita kertomuksen kohteena oleviin asioihin liittyy. (Jyväskylän yliopisto, 2020.) Toinen hyödyntämäni analyysimetodi on lähiluku. Lähiluvuksi voidaan kutsua yksityiskohtaista analyysiä, joka on väljä kategoria monenlaisille tulkinnallisille tarkasteluille. Sanana lähiluku viittaa kirjallisten tekstien analyysiin ja tulkintaan. Silti lähiluvun mukaisella analyysillä voidaan lisäksi tulkita monia muita kohteita, kuten mediatekstejä, kuvia ja ympäristöjä. Erilaiset tieteenalakohtaiset sisällön ja muodon analyysit usein lähestyvät analyysimenetelminä lähilukua. (Jyväskylän yliopisto, 2020.)

Taideperustaisen toimintatutkimuksen tulokset esitetään usein mukana olleille tahoille ja yhteisölle, akateemiselle yhteisölle, taidemaailmalle sekä avoimesti kaikille yleisöille ja on tärkeää, että taiteelliset tuotokset sekä tutkimuksen prosessien esittäminen ovat esillä ja saatavilla mahdollisimman laajoille yleisöille. Lisäksi taiteellinen osio voi olla oikeastaan mitä vaan. (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 18–19).

Työni tulos on pysyvä julkinen taideteos, joka on kaikille avoimelle paikalle sijoitettuna. Teoksesta ja sen syntymisestä julkaistiin myös laaja artikkeli kaupunkilehti Uudessa Rovaniemessä sekä maakunnan merkittävimmän sanomalehden Lapin Kansan verkkosivuilla. Lisäksi taiteilija Arttu Nieminen (2019) toteutti maalausprosessista videoteoksen *Mural in Rovaniemi*, joka kaikkien katsottavissa YouTube -palvelussa (Nieminen, 2019). Täten tulosten esittelyn tapa ja julkisuus mielestäni täyttävät taideperustaisen toimintatutkimuksen edellyttämät tulosten esittelyn standardit. Toivon myös, että taiteellinen osio yhdessä kirjallisen raportin kanssa tuottaa kattavampia, uudenlaisia ja holistisempia tutkimustuloksia eli juuri sitä, mihin taideperustainen tutkimus Jokelan ja Huhmarniemen (2018) mukaan tähtää (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 19).

5. Väylätien muraali – analyysi ja tulokset

5.1 Projektia pohjustanut työ sekä ensimmäinen askel kohti muraalia

Syksyllä 2017 toimin paikallisena tuottajana ja avustavana taiteilijana Upeart Ry:n organisoimassa valtakunnallisessa UPEA17 -kaupunkitaidefestivaalissa. Toteutimme noin 20 metriä korkean ja noin 10 metriä leveän teoksen Rovaniemen keskustaan osoitteeseen Valtakatu 30. Taiteilijana toimi Hong Kongista lähtöisin oleva Andrea Wan. Toimeksianto opetti minulle kokonaisvaltaisesti sen, mitä suurikokoisen julkisivumaalauksen toteuttaminen pitää sisällään prosessin loppuvaiheessa eli itse maalausprosessin valmistelu- ja tekovaiheessa.

Minulle UPEA17- festivaalin ehdottomasti tärkein oppi ja anti liittyi sujuvan maalausprosessin alkuvaiheeseen. Opin niin kutsutun Pin Pointing- tekniikan, jonka avulla havainnekuva tai luonnos teoksesta pystytään skaalaamaan ja siirtämään hyvin tarkasti mihin tahansa kokoon, mille tahansa pinnalle. Tämän tekniikan oppiminen ja maalausprosessin läpikäyminen avasi minulle mahdollisuuden jatkossa toteuttaa myös omia töitani rakennusten julkisivujen kokoisina.

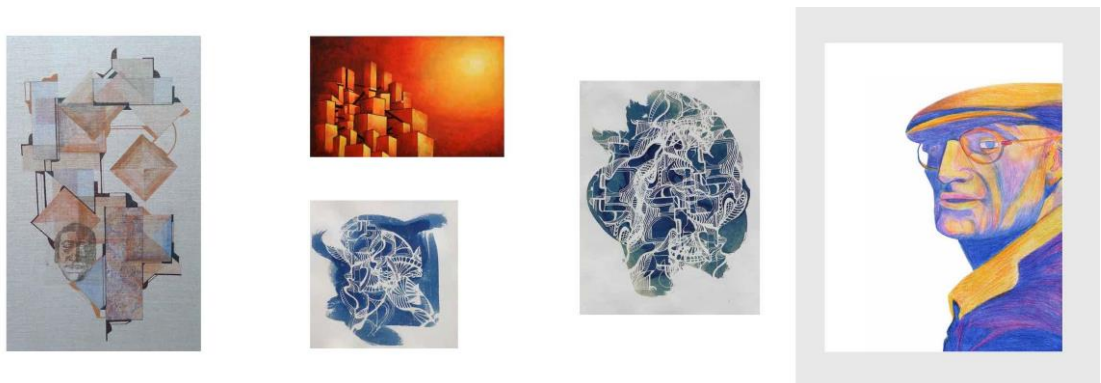
Silti oppimiskokemukseni olisi jäänyt huomattavasti kapeammaksi ilman tässäkin prosessissa läsnäollutta dialogia. Juha Varto (200) kirjoittaa, että dialogista voidaan puhua vasta, kun tilanteessa mukana olevilla henkilöillä on syy ja valmius jakaa keskenään koettuja asioita. Dialogi vaatii luottamusta, antautumista sekä yhteistä tavoitetta, mutta myös vilpitöntä halua ohittaa kliseisyys sekä nähdä toisen erilaisuuden tai outouden ohi. (Varto, 2007, s. 62.) Vaikka taiteilija ja minä olimme toisillemme ennestään täysin tuntemattomia, erilaisia kulttuureja ja taustoja edustavia, pystyimme yhteisen tavoitteen kautta luomaan luottamuksen toisiimme. Koen, että todella pystyimme näkemään toisen erilaisuuden ja outouden ohi, joka loi entistä enemmän syitä ja valmiuksia jakaa koettua ja jonka myötä dialogi välillemme syntyi.

Aineisto osoittaa, että noin kuukausi Upeart Ry:n toimeksiannon jälkeen lokakuussa 2017 ystäväni ehdotti taloyhtiönsä hallituksen kokouksessa, että rakennuksen julkisivuun voitaisiin maalata muraali. Vaikuttuneena työstä UPEA17- festivaaleilla hän kysyi, olisiko minulla kiinnostusta lähteä suunnittelemaan projektia. Suostuin halutessani päästä hyödyntämään ja syventämään edellisessä projektissa hankittua tietoa ja taitoa.

Projektiin mukaan lähtemistä helpotti se, että asian esille tuonut ystäväni lupautui avustamaan minua yhteyden pidossa sekä työn suunnittelun graafisessa puolessa hänen ollessaan ammatiltaan graafinen suunnittelija. Lisäksi päätöstäni helpotti aineiston osoittama taloyhtiön puheenjohtajan ja isännöitsijän hyvin myönteinen suhtautuminen ideaan. Mielestäni jokaisen osapuolen lähtökohtainen positiivinen suhtautuminen projektiin loi vahvasti edellytyksiä rakentavan vuorovaikutuksen ja sen myötä dialogin syntymiselle. Alusta asti osallistujille avautui Jorma ja Kristiina Heikkilän (2001) mukainen dialogin syntymistä edistävä tilaisuus antaa oma luova panos yhteisen merkityksen tuottamiseen, joka mahdollistaa osallistujan kokonaiskäsityksen laajenemisen projektista sekä hänen osallistumisensa aktivoimisen (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 9).

5.2 Suunnittelun alkuvaiheet

Taloyhtiön hallituksen ilmaistuaan kiinnostuksensa, aloimme ystäväni kanssa marras- ja joulukuun aikana 2017 pohtimaan tulevan teoksen mahdollisia teemoja. Päätimme laatia taloyhtiölle dia -esityksen, joka sisältäisi teoskuvia (Kuva1) ja kaksi hyvin karkeaa havainnekuvaa, jotka hyödyntävät töitäni (Kuvat 2-3).

Kuva 1. Ensimmäisen dia -esityksen teoskuvat. Kuvat: Juha Mytkäniemi 2017

Kuvat 2 ja 3. Ensimmäisen dia -esityksen havainnekuvat. Kuvat: Juha Mytkäniemi 2017

Aineistosta käy ilmi, että painotamme ensimmäisten havainnekuvien (Kuvat 2-3) roolia keskustelun avauksena. Alusta lähtien ajattelimme paikkasidonnaisuuden olevan tärkeää. Tässä vaiheessa selvästi tärkeintä oli perustella muraalin konkreettisia hyötyjä taloyhtiön hallitukselle. Nostimme esille esimerkiksi sen, että maalaus lisäisi asunto-osakkeiden arvoa ja että teos sopisi erinomaisesti tälle paikalle taloyhtiön sijaitessa taide -yliopiston läheisyydessä. Rahasta emme puhuneet, mutta vakuutimme että mahdollisia yhteistyökumppaneita löytyisi useita.

Aineisto kertoo, että ensimmäinen esitys yllätti taloyhtiön puheenjohtajan positiivisesti. Hän hyväksyi alustavat linjaukset teokselle, mutta painotti sitä, että muutamia pitemmälle vietyjä ehdotuksia tulisi tehdä. Hän alleviivasi, että budjetin tulee olla sen mukainen, että se ei estä taloyhtiön suunniteltua kattoremonttia tai muita akuutteja korjaustöitä. Tämän tiedon myötä aloin ideoimaan taloyhtiölle esitettäviä luonnoksia, joiden taustaideana oli selvittää taloyhtiön toiveiden pääpiirteitä. Toivoin saavani tietoa ja reaktioita esimerkiksi tematiikan ja värimaailman suhteen. Ajattelin, että saatua selvitettyä reunaehdot teokselle, saisin vietyä ideoita eteenpäin ja tehtyä kaikkien hyväksymän luonnoksen.

Ensimmäiset havainnekuvat sekä alustava budjettisuunnitelma valmistuivat aineiston mukaan helmikuussa 2018. Tuli kuitenkin ilmi, että taloyhtiön isännöitsijä oli siirtynyt toisiin tehtäviin, joten virallista päätöstä muraalin toteuttamisesta jouduttiin siirtämään, kunnes uusi isännöitsijä löytyisi. Siitä huolimatta, että uutta isännöitsijää ei ollut löytynyt kevääseen 2018 mennessä, päätimme että taloyhtiön hallitus ja taiteilija tapaisivat. Aineisto näyttää, että tapaaminen järjestettäisiin toukokuun loppupuolella. Päätimme, että

ensimmäinen tapaaminen olisi hyvä järjestää epävirallisissa ja vapaamuotoisissa puitteissa. Päädyimme tähän uskoessamme keskustelun ja ideoinnin olevan huomattavasti rennompaa ja vapaampaa kuin esimerkiksi hallituksen virallisessa kokouksessa.

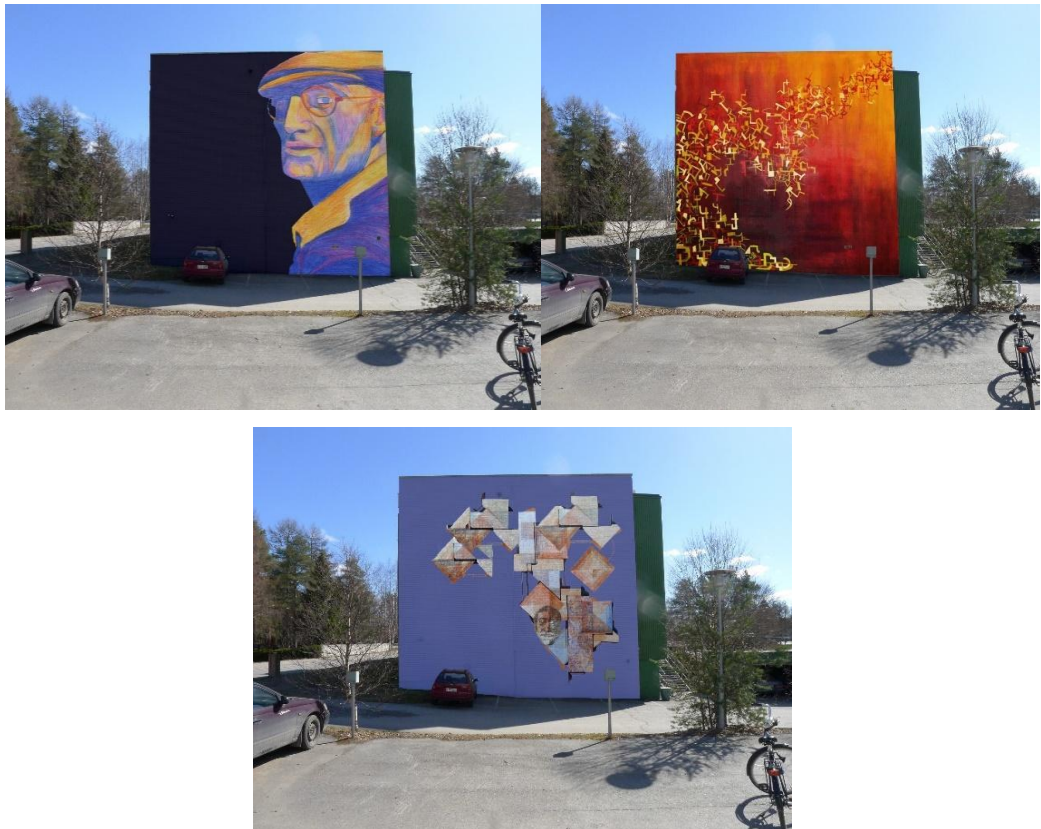
Markku Graae (1996) puhuu ”dialogisesta tilasta”. Hänen mukaansa dialogiseen tilaan johtavan prosessin käynnistämiseksi tarvitaan yhteistä innostusta samaan asiaan, keskinäistä kunnioittamista ja arvostamista, yhteistä tulostavoitteisuutta, arvostelukykystä toiseen luottamista, osapuolten itsenäisyyttä ja muuttumisalttiutta (Graae, 1996, s. 51). Koen, että olimme onnistuneet aloittamaan prosessin, joka mahdollisesti johtaisi dialogisen tilan saavuttamiseen suunnittelupalavereissa. Yhteinen innostus ja tulostavoitteisuus sekä keskinäinen kunnioitus oli mielestäni saavutettu ja suunnitteluun osallistuvat osapuolet olivat itsenäisiä ja valmiita muutoksiin työn etenemisen aikana. Kun tähän asetelmaan yhdistetään vapaamuotoinen ja epävirallinen alusta suunnittelulle, on mielestäni dialogin ja dialogisen tilan saavuttamisen mahdollisuudet olleet entistä suuremmat.

Myös Heikkilä & Heikkilä (2001) mainitsevat, että avoimessa dialogissa voi ihminen itse korjata itseään ja ajattelemalla yhdessä toisten kanssa avautuu mahdollisuus jonkin sellaisen tuottamiseen, johon ei yksin kykene (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 8). Ilman ystäväni ja taloyhtiön puheenjohtajan panostusta, ilman yhdessä asian suunnittelua ja pohtimista ei positiivista reaktiota herättävää esitystä olisi syntynyt tai ensimmäistä tapaamista olisi järjestetty isännöitsijän puuttumisesta huolimatta. Yhdessä keskustelun ja pohtimisen ja yhdessä tekemisen kautta prosessi, johon en olisi yksin kyennyt, oli alkanut.

5.3 Tapaaminen taloyhtiön kanssa – havainnekuvien merkitys

Taloyhtiön väki ystävääni lukuun ottamatta oli minulle tuntematonta eikä minulla ollut aavistustakaan siitä, mitä hallituksen jäsenet työltä toivoivat, joten en tiennyt mitä odottaa tapaamiselta. Tiesin ainoastaan kokoontuvamme yhteisten pihatalkoiden yhteydessä. Paikalle saapuessani ihmettelin mitä tapahtuu, koska projektiin keskittymisen sijaan aloimme ystäväni kanssa rakentamaan kehikkoa pihalla olevan huvimajan kyljessä

sijaitseville halkopinoille. Muistan ajatelleeni, että onpa outoa, mutta ilmeisesti näin tutustuminen täällä hoidetaan. En antanut asian häiritä, koska ymmärsin, että tilanne oli kaikille uusi, vieras ja mahdollisesti jännitystä aiheuttava. Mari Mäkiranta (2008) kertookin väitöskirjassaan, että dialogiin liittyy kiinteästi myös toiseuden käsite. Toisin sanoen kohtaamisessa on väistämättä läsnä ero ja vieraus sekä toiseus ja samankaltaisuus. Dialogi tähtää tuomaan esille sitä, mitä minä olen, mitä en ole ja millaisena haluaisin tulla nähdyksi. (Mäkiranta, 2008, s. 61.) Tilanteessa pyrin edistämään dialogiin pääsyn mahdollisuutta tuomalla esille kykyni tarttua toimeen ja kykyni joustavaan yhteistyöhön. Halusin tulla nähdyksi tasavertaisena ihmisenä, joka ei esimerkiksi oletta erityiskohtelua taiteilijuudestaan huolimatta. Talkoiden ollessa ohi aloitimme suunnittelun perehtymällä ensimmäisiin luonnoksiin. Havainnekuvia oli kolme kappaletta – ihmishahmo, abstrakti väriin ja muotoon perustuva ja abstraktia ja esittäviä elementtejä yhdistävä (Kuvat 4-6).

Kuvat 4-6. Ensimmäiset luonnokset/havainnekuvat. Kuvat: Juha Mytkäniemi 2018

Tässä vaiheessa ajatuksissani maalaisin mieluiten joko kuvan ihmishahmosta (Kuva 4) tai täysin abstraktin kuvan (Kuva 5). Kolmas, abstraktia ja esittävää yhdistelevä kuva (Kuva 6) oli tarkoitettu lähinnä keskustelua herättäväksi ja edistäväksi. Kolmannen kuvan tein tarkoituksella huonolaatuisemmaksi kuin toiset kaksi, jotta varmistaisin, että siihen perustuvaa teosta ei valittaisi toteutettavaksi. Ensimmäisten luonnosten tarkoitus oli edelleen keskustelun aloitus sekä taloyhtiön hallituksen toiveiden ja näkemysten selvittäminen. Koska en tiennyt, mitä taloyhtiö toivoi, olivat kuvat ehdottoman tärkeitä ja tehokas apukeino ideoimiseen.

Ideaa kokonaan väriin, muotoon ja sommitteluun perustuvasta kuvasta (Kuva 5) ei täysin tyrmätty. Kuitenkin mietinnöissä tuli esille, olisiko täysin käsitteellinen kuva liian vaikeasti avautuva. Ajateltiin, että palaute olisi negatiivista ja että kuvan toteuttamisen tarkoitusta ei ymmärrettäisi ja että sitä pidettäisiin lähinnä koristeellisena tai mitään sanomattomana. Luonnoksen värimaailma koettiin liian räikeäksi. Toisaalta muotokielestä pidettiin ja värejä muuttamalla kuva voisi olla sellainen, joka voitaisiin toteuttaa. Tästä päättelin, että lopullinen teos voisi sisältää töilleni ominaisia abstrakteja muotoja. Punainen, oranssi ja keltainen voisivat kuulua maalauksen värimaailmaan olettaen, että ne eivät olisi liian hallitsevassa osassa ja että sävyt olisivat riittävän hillittyjä.

Luonnos ihmishahmosta (Kuva 4) herätti eniten keskustelua ja mielenkiintoa. Ihminen tuntui olevan helpoiten samaistuttava aihepiiri ja se herätti eniten ajatuksia ja mielleyhtymiä. Kuva oli myös värimaailmaltaan hillityn, sommittelun kannalta rauhallisin ja yleisesti ottaen vähiten erilaisia elementtejä sisältävä. Kuitenkin epäilyksiä ja spekulatioita erityisesti vastaanotosta heräsi myös tämän luonnoksen kohdalla. Yksi taloyhtiön hallituksen jäsenistä kommentoi, että kuvassa esiintyvä mies muistutti erehdyttävän paljon Urho Kalervo Kekkosta. Hän totesi, että jos kaupunkilaisilla heräisi samoja mielleyhtymiä Kekkoseen, se ei olisi hyvä asia. Yritin myydä ideaa kuvasta viittaamalla siihen, että näen kuvassa pohjoisen historiasta tutun tukkijätkän tulen äärellä, koska värit, valaistus ja tumma tausta voisivat viitata tällaiseen tilanteeseen. Tähän taas vastattiin, että jos tuli, historia ja anonymi mieshenkilö olisivat mielleyhtymiä, olisi tuloksena maalauksen yhdistäminen natseihin ja Lapin polttamiseen. Silti tästä kuvasta käydyn keskustelun kautta päättelin, että lopullisessa teoksessa olisi hyvä olla jotain

selvästi esittävää. Ei välttämättä ihmistä, mutta jotain, joka kiinnittäisi ohikulkijoiden huomion ja josta olisi helppo "saada kiinni".

Abstraktia ja esittävää yhdistävä luonnos (Kuva 6) poistettiin vaihtoehtoista miltei heti, niin kuin oli tarkoitus. Toisaalta kuva oli niin sanotusti villein ehdotus ja se auttoi minua selvittämään esimerkiksi sen, että värien kannalta neon- tai pastellisävyt eivät tulisi kyseeseen. Ja vaikka esittävän ja abstraktin yhdistämistä ei ideana vieroksuttukaan, oli selvää, että tällaista ei maalauksesta tulisi.

Päätimme, että lähtisin kehittämään luonnoksia ihmishahmosta (Kuva 4) ja abstraktista kuvasta (Kuva 5). Muuttaisin abstraktin kuvan väriä ja siinä esiintyvää muotokieltä. Ihmishahmoon tulisin lisäämään elementtejä taustalle. Minulle annettiin mandaatti lähteä kehittelemään myös jotain täysin uutta. Tärkeää olisi kuitenkin se, että kuva sopisi Rovaniemelle tai yleisesti pohjoiseen ja Lappiin. Toisin sanoen paikkakohtaisuus ja selvä side ympäristöön oli ehdottoman tärkeää. Taloyhtiön ihmisten pohdinnoissa tuli esille esimerkiksi paikallinen historia, luonto, eläimet, revontulet sekä tarinoihin ja fantasiaan viittaavat teemat. Yksi ehdotus oli fantasiahahmo, ikään kuin jonkinlainen pohjoinen historiallinen naissoturi.

Vaikuttavuus ja värikkyys olivat myös asioita, jotka kaikki allekirjoittivat. Väriä ja pirstystä pimeään aikaan sekä parannusta yleisesti rumana pidetyn taloyhtiön ulkonäköön olivat kaikkien toiveissa. Maalauksen haluttiin tuovan hyväksyvää ja positiivista palautetta sekä niin sanottua kasvojen kohotusta lähialueelle. Poliittisuus, suora kannanotto tai jonkin asian suora kritisointi, saati provosointi ei tullut kyseeseen. Seksuaalisesti tai eroottisesti virittynyt kuva oli myös poissuljettu tema. Lisäksi positiivisen yllätyksen elementti oli toivottua, koska taloyhtiön läntinen päätyseinä sijoittui vilkkaan tien varrelle siten, että ohi kulkiessa seinä tuli näkyville suhteellisen yllättäen, ikään kuin nurkan takaa.

Huomaan, että kokoontumisen tulos oli Naukkarisen (2009) toteamuksen mukainen. Hän kirjoittaa, että valtakulttuurin kyseenalaistaminen saattaa vähentää taiteilijan toimintamahdollisuuksia, ja jos julkista taidetta haluaa tehdä, sopeutuva ajattelutapa voi olla lähes pakko hyväksyä. Hän jatkaa kertomalla, että kaupunkien julkinen taide tehdään tiloihin, joissa liikkuu kaikenlaisia ihmisiä eri uskonnoista, alakulttuureista sekä ikä- ja varallisuusryhmistä. Äärimmäisyyksiä kuten jotakin ihmisryhmää loukkaavaa

materiaalia, väkivaltaa tai pornoa, on vaikea tuoda näkösalille lainkaan. Poikkeamat keskiteistä kohtaavat usein vastarintaa ja useimmiten toteutetaan teoksia, joiden nähtävästi uskotaan sopivan kaikille. (Naukkarinen, 2009, s. 29.)

Silti voin todeta, että Graaen (1996) maininta, jonka mukaan dialogisen metodin tulisi nimenomaan hyödyntää dialogi erilaisten maailmankäsitysten kohtaamisella, toteutui tapaamisemme aikana. Maailmankäsityksemme ja tämän myötä käsityksemme taiteesta poikkesivat selvästi toisistaan, mutta erilaisuutemme ja erilaiset näkemyksemme veivät suunnittelutyötä merkittävällä tavalla eteenpäin. Graae (1996) jatkaakin kertomalla, että dialogin osapuolten on oltava itsenäisiä yksilöitä, jotka erilaisuudellaan kykenevät palvelemaan toisiaan. (Graae, 1996, s. 51.) Mielestäni onnistuimme tekemään juuri näin.

Lisäksi katson, että tapaamisen epävirallisuus ja kaavattomuus auttoi suuresti ilmapiirin rentoutumista ja että tämä seikka oli edellytys dialogin ja dialogisen tilan kaltaisen tilan saavuttamiseen. Itseään vapaasti ilmaisemisen mahdollistava ilmapiiri on käynnistänyt Heikkilän & Heikkilän (2001) toteamuksen mukaisen ryhmäprosessin, jossa yhteistoiminnallisesti pystytään luomaan jaettua ja yhteistä tietoa, joka on ominaista avoimelle dialogille (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 9). On silti tärkeää ottaa huomioon vuorovaihdon merkitys dialogissa. Markku Graae (1996) muistuttaa siitä, että jotta aitoa dialogia syntyisi, on osapuolilla oltava kyky siirtyä puhujasta kuuntelijaksi sekä myös kuuntelijasta puhujaksi (Graae, 1996, s. 51). Jos olisin tapaamisten aikana ollut keskustelua ja tapahtumia vahvasti dominoiva, olisi syntyneen vuorovaikutuksen ja keskustelun laatu sekä sävy muuttunut merkittävästi. Itsensä ilmaisuun rohkaiseva tunnelma keskusteluissa yhdistettynä minun ja muiden hyviin kuuntelijana olemisen taitoihin olivat ehdottoman tärkeitä asioita dialogin syntymisen kannalta.

Tapaamisen myötä pystyn samaistumaan Naukkarisen (2009) kirjoitukseen myös siitä, että käytännössä päätösprosessit sen suhteen, mitä taidetta hyväksytään, ovat moniportaisia. Miltei aina mukana on taiteilijan lisäksi henkilöitä esimerkiksi kaupungin kulttuuri- tai taidehallinnosta, tekniseltä sektorilta ja kaupungin kanssa yhteistyötä tekevästä järjestöistä, yrityksistä tai säätiöistä. Kompromissit hiovat repivimmät särmät pois. (Naukkarinen, 2009, s. 30.) Tiesin, että kompromisseja tulee tehdä, koska tähtäsin taloyhtiön toiveiden mukaiseen teokseen, mutta toisaalta tässä tapauksessa kompromissit olivat myös toivottuja. Ne auttoivat minua suuresti suunnittelutyössä ja ne takaisivat

mahdollisimman suurella todennäköisyydellä kaikkia, myös kaupunkia tyydyttävän lopputuloksen.

Vaikka huomasin, että taloyhtiön toiveiden mukaisen maalauksen toteuttaminen tulisi olemaan haasteellista, olin saanut selville lopullisen kuvan pääpiirteet ja teemat. Vaikka tapaamisen seurauksena ei syntynyt selkeää visiota lopullisesta teoksesta, tiesin että seuraamalla laajasti sovellettavissa olevia pääpiirteitä, pystyisin lopulta luomaan kaikkia miellyttävän luonnoksen, vaikka kuvasta tulisi jotain muuta kuin ensimmäiset luonnokset.

Lisäksi kuvien voimaa ja merkitystä tässä kontekstissa ei voi epäillä tai kyseenalaistaa. Kuvat olivat tapaamisissa eniten vuorovaikutusta synnyttävät ja dialogia edistävät elementit. Kuvat olivat selvästi tehokkaampi kommunikaation muoto kuin sanat tai kirjoitettu teksti. Ne olivat tehokas keino maalauksen teemojen ja kiinnostuksen löytymiseen. Koen, että havainnekuvien kautta myös taiteesta tuli dialogia, tai ainakin osa sitä. Varto (2007) kertookin, että taide on dialogissa yksi puheenvuoro, ja mitä monipuolisempi tai vivahteikkaampi se on, sitä moninaisempi on myös dialogi (Varto, 2007, s. 64). En osaa arvioida luonnosteni vivahteikkuutta tai monipuolisuutta, mutta kuvien hyödyntämisen kautta voin yhtyä Varton (2007) toteamukseen, jonka mukaan taiteella on omaleimaisempi tapa ja voima puhua suoremmin, tuoreemmin ja haastavammin kuin kulunut arjen tai tieteen kieli. (Varto, 2007, s. 63.)

Kaiken kaikkiaan mielestäni kasvokkain tapaaminen avasi mahdollisuuden avoimen dialogin syntymiseen, jossa Jorma Lehtovaaran (1994) mukaan tahto ei hallitse ja ohjaa suhtautumista todellisuuteen, vaan todellisuutta pikemminkin katsellaan ja kuunnellaan ihmetellen ja valppaasti (Lehtovaara, 1994, s. 228).

5.4 Budjetti hahmottuu ja suunnittelu jatkuu, mutta projekti keskeytyy

Budjettisuunnitelma oli projektin ensimetreiltä asti erityisesti taloyhtiölle hyvin tärkeä. Toisaalta taloyhtiön puheenjohtaja, joka ajoi projektin puoltamista alusta asti, vakuutti muita hallituksen jäseniä useaan otteeseen siitä, että taloyhtiöllä on varaa muraaliin. Silti

oli tärkeää, että projektille etsittäisiin sponsoreita ja yhteistyökumppaneita ja että kustannuksista tehtäisiin tarkka selvitys ennen maalauksen toteuttamisen hyväksymistä. Tämä on ymmärrettävää, koska työn tilaaja eli taloyhtiö oli kokonaan vastuussa projektin kustannuksista eikä muraalin rahoitus ei tullut esimerkiksi apurahoista tai prosenttitaide-periaatteen kautta.

Tässä vaiheessa mieleeni tulee Heikkilän & Heikkilän (2001) maininta aktiivisesta uskalluksesta, joka liittyy vahvasti dialogin kehittymiseen. Dialogissa paras mahdollinen prosessi ja lopputulos saavutetaan vasta silloin, kun kaikki osapuolet yhdessä ottavat osaa ajatusten vaihtoon ja vuorovaikutteiseen kanssakäymiseen. Vaikka dialogin on todettu osoittautuneen tehokkaaksi kommunikaatiomuodoksi, riippuu kehittyminen kuitenkin aina omasta itsestä. Toisin sanoen dialogin henkilökohtaiset hyödyt ovat riippuvaisia omasta aktiivisesta uskalluksesta, koska aidossa dialogissa kukaan ei ajattele toisen puolesta. (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 10–11.) Sekä suunnittelupalavereissa että sähköpostikeskusteluissa koko prosessin ajan jokaisen aktiivinen osallistuminen, toivomusten ja rajaehtojen sekä omien mielipiteiden rohkea ilmaisu, olivat projektia merkittävästi kehittäviä ja edistäviä asioita.

Aineisto kertoo, että kesäkuussa 2018 aloin selvittämään yhteistyökuvioita erinäisten yritysten kanssa. Ensimmäisenä otin yhteyttä Rovaniemellä toimivaan nostureja vuokraavaan firmaan, joka oli toimittanut nosturin myös UPEA17- festivaalille. Tahdoin käyttää samaa firmaa, koska pyrkimyksenäni oli päästä käyttämään samaa nosturimallia, jota olin oppinut käyttämään Valtakatu 30:n muraalia tehtäessä. Otin yhteyttä myös spray- maaleja maahantuovaan Dripit.fi -yritykseen. Halusin käyttää tätä firmaa siitä syystä, että olimme aiemmin tehneet useassa projektissa katukulttuuriyhdistys Transcendent ry:n kautta yhteistyötä yrityksen kanssa. Olimme todenneet yhteistyön toimivaksi ja olin tottunut käyttämään yrityksen maahantuomia maaleja, joten maalien toimittajan valinta oli ilmeinen.

Yhteydenottojen ja neuvottelujen tuloksena selvisi, että projektiin tarvittavan nosturin vuokraava firma antaisi nosturin käyttöön puoleen hintaa ja että se hoitaisi kuljetukset ilmaiseksi. Sain vahvistuksen myös siihen, että teoksen toteuttamiseen vaadittavat spray-maalit saataisiin maahantuojalta puoleen hintaan. Näiden yhteistyökumppanuuksien myötä budjetti tulisi madaltumaan yhteensä n. 1500€.

Tämän myötä lähdin toiseen tapaamiseen taloyhtiön hallituksen kanssa kesäkuussa 2018 toiveikkain mielin. Budjettisuunnitelma oli jo hyvin tarkka ja ennen kaikkea teoksen toteuttaminen tulisi olemaan taloyhtiölle poikkeuksellisen halpa. Kaksi kehiteltyä luonnosta (Kuvat 7-8) olivat valmiita, vaikka edelleen aavistin, että niitä ei hyväksyttäisi. Toisaalta projektin etenemisen epävarmuus ja yhteydenpidon katkeaminen muiden tahojen kesälomista johtuen aiheutti sen, että kiinnostukseni työtä kohtaan oli hieman madaltunut. Ehkä alitajuisesti myös toivoin, että kumpaakaan kehitetyistä luonnoksista ei hyväksyttäisi, jotta voisin aloittaa teoksen miettimisen niin sanotusti puhtaalta pöydältä.

Kuvat 7 ja 8. Kehitellyt luonnokset/havainnekuvat. Kuvat: Juha Mytkäniemi 2018

Edellisestä johtuen en yllättynyt, että toisen kokoontumisen tuloksena lähdin miettimään työtä uusiksi. Muistan, että kehitetyt ideat (Kuvat 7-8) saivat kiitosta ja että taloyhtiön puheenjohtaja olisi hyväksynyt ihmishahmon (Kuva 8) tulevaksi teokseksi. Silti jotain muuta kaivattiin. Esimerkiksi abstraktin kuvan (Kuva 7) uusi versio sai kommentin, että mieleen tulee Jaakko ja pavunvarsi. Viimeistään tämän myötä päätin, että mietin luonnoksen alusta asti uudelleen. Lähtökohtana tulisi olemaan paikkasidonnaisuus sekä yhteys pohjoisen luontoon ja mahdollisesti historiaan, niin kuin olimme ensimmäisessä kokouksessa sopineet ja kuten tässäkin kokouksessa sovimme. Tästä eteenpäin kuitenkin luottaisin omaan visiooni ja ammattitaitooni. Kerroin, että ennen pitkää saavutamme pisteen, jossa olemme pohtineet ja ideoineet asiaa riittävästi. Tämä hyväksyttiin yleisesti ja sain vaikutelman, että tämä koettiin myös helpotuksena. En ollut osannut ajatella, että taloyhtiön hallituksen jäsenet voisivat kokea paineita tai vastuuntumista idean

kehittelystä. Olivathan he uuden ja tuntemattoman äärellä ja mahdollisesti hyvin kaukana omalta mukavuusalueeltaan. Silti luottamusta herätti muistamani taloyhtiön puheenjohtajalle osoitettu kommentti ”kyllä sinä muraalisi saat”.

Päätös siitä, että tulisin vielä perusteellisesti muuttamaan luonnosta, oli mielestäni onnistuneen dialogin tulosta. Usein erilaisten ihmisten yhdessä suorittamat prosessit ovat hyvin toimiessaan rikkaampia kuin samojen ihmisten erilliset prosessit yhteen laskettuina (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 12). Ilman muiden kanssa pohtimista ja keskustelua en olisi päätenyt tuloksiin, joihin lopulta päädyin. Oman ajattelun ja toimintojen avoin ihmettely ja tutkiminen muiden kanssa avaa meille areenan, jossa dialogia voidaan menestyksellisesti käyttää kommunikaation keinona (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 12). Koen, että tapaamisemme avasivat meille juuri edellä mainitun kaltaisen areenan ja vaikka toisen tapaamisen tuloksena oli ehdotusten hylkäys, oli minulla jo selvät reunaehdot työn toteuttamiselle. Ilman dialogia taloyhtiön hallituksen kanssa niitä ei olisi ollut.

Toisen kokoontumisen päätyttyä aloimme ymmärtämään, että muraali ei tulisi toteutumaan vuonna 2018. Suunnitelmat ja selvitystyö olivat siinä määrin alkuvaiheessa, että projektia ei olisi ollut järkevää alkaa viemään toteutusvaiheeseen muutama kuukausi ensimmäisten tapaamisten jälkeen ilman hyväksyttyä ja viimeisteltyä luonnosta. Lopullinen varmistus työn toteutuksen siirtymisestä vuoteen 2019 tuli tiedosta, jonka mukaan lupaprosessi vaatii taloyhtiön virallisen vuosikokouksen pöytäkirjan, josta ilmenee kyseessä oleva toimenpide ja että kyseiselle toimenpiteelle on annettu lupa. Taloyhtiö ei ollut vuoden 2018 vuosikokouksessaan virallisesti käsitellyt projektia eikä näin ollen tehnyt päätöstä eli antanut lupaa toimenpiteelle. Myös sääolosuhteet voivat Rovaniemellä muodostua esteeksi jo syyskuussa. Vaikka maalaaminen olisikin ollut mahdollista syksyn aikana, olisi teoksen pitkäaikainen säilyminen ollut epävarmaa. Toteutuakseen muraali vaatisi myös byrokratian kannalta vielä useita toimenpiteitä sekä lisää aikaa. Tästä johtuen teimme yhteisen päätöksen siirtää projektin jatkamista vuoden 2019 alussa.

Vaikka muistan olleeni pettynyt, olin samanaikaisesti huojentunut. En olisi ollut valmis toteuttamaan teosta kyseisellä aikataululla epävarmuuden ja suorittamisen dominoimassa mielentilassa. Vaikka asian hyväksyminen oli aluksi hankalaa, oli se myös äärimmäisen

hyvää oppia. Opin etteivät tällaiset prosessit etene lineaarisesti ja että yllätyksiä voi tulla. Opin myös päästämään irti kontrollista. Moneen asiaan en voi vaikuttaa, vaikka olisinkin prosessin keskiössä ja vastuussa monen asian edistämisestä. Olihan projektin suunnitteluvaihe myös minulle monella tapaa uuden äärellä olemista. Lisäksi vaikka tämä projekti ei tulisi konkretisoitumaan, olisi paljon hyödyllistä tietoa ja taitoa jo tässä vaiheessa kertynyt. Voisin helpolla tarjota tätä projektia toiselle taloyhtiölle, jos tästä ei tulisi valmista.

5.5 Kuningasidea, kolmas kokoontuminen ja lopullinen luonnos

Vuoden 2019 alussa aloin työstää tulevaa näyttelyä varten triptyykkiä, jonka teemaksi alkoi muodostua ajatus elämästä ja luonnosta ihmeenä, jopa taianomaisena kokonaisuutena. Triptyykin jokaisesta osasta tulisi löytymään neljä elementtiä – eläin, kuun, planeetan tai auringon tapainen pyöreä muoto ja jonkinlainen alusta, johon eläin asettuisi sekä väri/valo, joka tulisi olemaan jokaisessa erilainen, mutta ehdottoman tärkeä, neljäs elementti. Vaikka alusta asti mielsin kokonaisuuden triptyykinä, pyrin siihen, että kuvat toimisivat myös yksittäisinä, erillisinä kuvina.

Aloin ensimmäisenä työstämään kuvaa, jonka pääelementtinä oli karhu (Kuva 9). Kun ensimmäiset maalikerrokset olivat asettuneet paikoilleen, sain oivalluksen. Pohjoinen luonto, pohjoisen luonnon ihmeellisyys ja taianomaisuus, epätodellisuus jopa, karhu, esihistoriasta tiedetty karhun palvonta, värimaailma sekä muotokieli, joka työhön on muodostumassa, kertoivat, että tästä on tulossa lähtökohta muraalille. Paikkakohtaisuus, yhteys pohjoiseen luontoon ja historiaan, esittävän ja abstraktin yhdistyminen sekä värimaailma – kaikki taloyhtiön hallituksen määrittelemät reunaehdot täytyisivät.

Kuva 9. Alkuperäinen Karhu -teos valmiina. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Helmikuussa 2019 ystäväni ilmoitti taloyhtiön tahtovan viedä projektia eteenpäin. Täten järjestimme tapaamisen ystäväni ja taloyhtiön puheenjohtajan kanssa maaliskuussa 2019. Tapaamiseen otin mukaan vielä keskeneräisen teoksen (Kuva 9), josta keskustelimme. Työ vakuutti keskeneräisyydestään huolimatta. Oikeastaan työn keskeneräisyys oli etu, koska mielestäni se rohkaisi ystävääni ja taloyhtiön puheenjohtajaa antamaan kehitys- ja muutosideoita tulevan muraalin suhteen. Tapaamisen aikana idea kuvasta selkeni ja konkretisoitui ja otin avoimesti vastaan myös toisten ideat ja näkemykset. Taas huomaan, kuinka dialogiin pyrkivä vuorovaikutus ja yhdessä miettiminen jalostaa ideoita ja tuottaa parempia tuloksia kuin yksin pohtiminen ja työstäminen.

Varton (2007) mukaan tavanomainen yhteydenpito ja keskustelu käydään yleensä monologina, silloinkin kun mukana on kaksi osapuolta tai enemmän. Yksi henkilö puhuu kerrallaan ja muut vastaavat, jos vastaavat. Tällainen keskustelu ei muutu dialogiksi useasta eri syystä. Monologissa valta ensinnäkin otetaan itselle ja oma näkökanta nostetaan yli muiden. Voi olla, ettei monologia kukaan edes kuuntele tai toisen puhe ei tee minkäänlaista vaikutusta. Vain harvoin ihmiset puhuvat ainoastaan siitä, mitä ovat kokeneet ja sellaisella tavalla, joka ei ole peräisin esimerkiksi median valmiiksi antamista tavoista puhua, kliseistä. (Varto, 2007, s. 62.) Mielestäni tässä tapauksessa pystyimme välttämään Varton määrittelemän monologin karikot onnistuneesti. Kuuntelimme toistemme ajatuksia ja näkemyksiä ja jokaisen puheella oli vaikutusta toisen puheeseen.

Kukaan ei ottanut valtaa itselleen eikä kukaan nostanut omaa näkökantaa toisten yli. Tätä johtopäätöstä vahvistaa Varton (1994) maininta siitä, että dialogiin pyrkimisessä tai kun dialogia yritetään rakentaa ei kysymys ole siitä, että osapuolet luopuisivat mistään sellaisesta, mitä heillä on, kuten tiedoistaan, taidoistaan tai näkemyksistään. Välille rakennettava rakennetaan yhdessä ja tässä välissä oleva tila on se, missä ratkaisut tapahtuvat. (Varto, 1994, s. 111). Tilanteessa kukaan ei mielestäni luopunut mistään. Päinvastoin koen, että pystyimme antamaan toisillemme ja kykenimme rakentamaan tilan, jossa pystyimme tekemään hyväksi katsottuja ratkaisuja.

Tapaamisen tuloksena päätimme, että työstän teoksen (Kuva 9) valmiiksi, muokkaamme työstä seinän muotoon ja kokoon sopivan luonnoksen sekä teemme siitä havainnekuvan huhtikuussa järjestettävään taloyhtiön vuosikokoukseen. Projektisuunnitelma ja havainnekuva liitettäisiin tulevan vuosikokouksen esityslistaan ja tekisimme vielä yhden dia-esityksen, joka esittelisi projektia seikkaperäisemmin.

Maaliskuun viimeisinä päivinä 2019 oli lopullisen luonnoksen (Kuva 10) ja viimeisten havainnekuvien (Kuva 11) laatimisen aika. Työskentelimme Photoshop- ja Illustrator-ohjelmilla. Ensin rajasimme alkuperäistä teosta (Kuva 9), jotta se sopisi miltei neliön muotoiseen seinään. Muokkasimme myös kuvan karhua ja kuvassa esiintyvää pyöreää muotoa suuremmaksi. Valoa ja yleisesti värimaailmaa muutimme alkuperäistä voimakkaammaksi, jotta muraalissa olisi alkuperäistä enemmän kontrastia ja huomioarvoa. Väripaletin muuttaminen oli aiheellista myös siksi, että luonnoksen (Kuva 10) värit vastaisivat paremmin käytettävien spray- maalien palettia. Työskentelyn tuloksena totesimme, että itse maalauksesta tulisi miltei tarkalleen luonnoksen (Kuva 10) mukainen. Lopullinen teos poikkeaisi mahdollisesti ainoastaan hieman värisävyiltään ja yksityiskohdiltaan, mutta todennäköisesti lopputulos olisi vielä luonnosta (Kuva 10) parempi.

Tässäkin työvaiheessa en voi riittävästi painottaa sujuvan vuorovaikutuksen merkitystä. Vaikka idea ja alkuperäinen teos (Kuva 9) olivat minun, oli valmis luonnos (Kuva 10) lopulta tiimityön tulosta. Esimerkiksi kuvissa esiintyvä pyöreä elementti oli ystäväni idea. Tämä pyöreä elementti päättyi lopulta myös alkuperäiseen teokseen (Kuva 9) sekä jokaiseen triptyykin osaan jossain muodossa. Tätä päivää pohtiessani voin yhtyä filosofian tohtori, Parolan sivistysjohtaja Jari Wihersaaren (2010) väittämään, jonka

mukaan dialogi on opeteltavissa oleva taito (Wihersaari, 2010, s. 122). Aktiivisen tasavertaisen keskustelun, tehokkaan työvireen ja avoimen ilmapiirin ansiosta saimme yhteisten ajatusten tuottaman viimeistellyn kuvan valmiiksi. Kokemustani dialogin oppimisesta ja saavuttamisesta tilanteesta tukee myös Graaen (1996) toteamus, jonka mukaan dialogissa toinen näkee aina jotakin, mitä toinen ei positionsa takia kykene näkemään. Hän jatkaa, että tästä syystä dialogin osapuolet tarvitsevat toisiaan. Yhdessä he kykenevät sellaiseen, mihin eivät koskaan yksin kykenisi. (Graae, 1996, s. 49.) Mielestäni saavutimme dialogin ja opimme jotain siitä, miten saavutamme sen. Toisaalta dialogiin pääsy oli meidän kohdallamme jo tässä vaiheessa helppoa, koska olimme tunteneet toisemme vuosia ja olimme jo pitkään suunnitelleet ja työstäneet tätä projektia. Joka tapauksessa kaikki oli valmista tulevaa taloyhtiön vuosikokousta varten.

AS OY
VÄYLÄTIE 39

1 / 6

MURAALI
HAHMOTELMA

"KARHU"

JUHA
MYTKÄNIEMI
2019

Kuva 10. Lopullinen luonnos. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Kuva 11. Lopulliset havainnekuvat. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Kun ajattelen suunnittelutyötä taloyhtiön hallituksen kanssa kokonaisuutena, löydän yhdessä läpikäymästämme prosessista piirteitä myös dialogisesta estetiikasta. Lea Kantonen (2007) kertoo, että taiteen tutkija Grant Kester määrittelee dialogisen estetiikan taidekäsitteeksi, jossa huomio on valmiin teoksen sijaan teoksen valmistamisen aikana tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. Dialogisessa estetiikassa taiteilija ja yleisö rakentavat yhdessä teoksen merkityksen. Täten vuorovaikutus ei tapahdu taiteilijan valmiiksi luoman teoksen tai formaatin puitteissa. Kiinnostus kohdistuu sen sijaan tavoitteelliseen keskusteluun, jonka taiteellinen muoto ja merkitys eivät ole ennalta tiedossa. (Kantonen, 2007, s. 128.) Muraalia suunnitellessamme huomio oli vuorovaikutuksessa ja kiinnostus kohdistui tavoitteelliseen keskusteluun, joka lopulta hahmottui lopulliseksi luonnokseksi. Formaatti oli valmis, koska tiesimme, että olemme toteuttamassa muraalia ja tiesimme, minne se sijoitettaisiin, mutta itse teoksesta ei ollut tietoa, kun vasta suunnittelun loppuvaiheessa.

Mutta kuten on dialogin kohdalla, mitä tahansa keskustelua ei voi pitää myöskään dialogisena estetiikkana. Kesterin (2010) mukaan dialogisessa estetiikassa keskustelua ei voida ajatella kielellisenä hierarkkisena järjestelmänä lukkoon lyötyine merkityksineen, vaan nimenomaan puheakteina ja dialogina. Keskustelussa tulee pyrkiä luomaan mukana olevissa henkilöissä väliaikaista pyrkimystä yhteisymmärrykseen, joka on myös ennakkoehto yhteiselle päätöksenteolle. Oletuksena on, että erilaisten ihmisten on mahdollista ainutlaatuisuuksistaan ja eroistaan huolimatta kommunikoida vuorovaikutteisesti keskenään. Lisäksi itsekkyyys, oma etu ja toisen mitätöiminen on jätettävä syrjään. Näin ollen mukana olevat henkilöt joutuvat näkemään itsensä toisen silmin ja pystyvät ehkä suhtautumaan myös omiin näkemyksiinsä kriittisesti. (Kester, 2010, s. 61–65.) Mielestäni löysimme yhteisymmärrystä, jonka perusteella teimme konkreettisia päätöksiä projektin suhteen enkä havainnut toisten mitätöimistä, saati itsekkyyttä tai oman edun tavoittelua suunnittelutilanteissa. Työssämme olimme kuitenkin tavoittelemassa yhteistä hyvää ja kaikkien etua.

Mielestäni myös roolini taiteilijana muraalia suunniteltaessa myötäili dialogisen estetiikan kuvausta, koska dialoginen estetiikka vaatii autonomisen taiteilijasankariviitan riisumista. Kester (2010) sanoo, että projektissa, joka tähtää dialogiseen estetiikkaan, suostutaan riippuvaiseksi ja haavoittuvaiseksi suhteessa katsojaan sekä yleisöön. Hän jatkaa kirjoittamalla, että tämä paikka on määritettävä kuuntelemisen ja avoimuuden kautta. (Kester, 2010, s. 63.) Dialogisen estetiikan toteutuessa voidaan puhua vuorovaikutuksessa syntyvästä yhteisestä tiedosta, joka on empaattista samaistumista. Se ei silti tarkoita itsensä pois sulkemista tai samaistumista johonkin kuviteltuun näkemykseen, vaan pyrkimystä itsensä uudelleen määrittelyyn sekä yhteyden tuntemista toisiin ihmisiin. (Kester, 2010, s. 67.) Olin monella tavalla haavoittuvainen suunnitteluvaiheessa asettaessani työni ja itseni avoimen kritiikin alaiseksi. Olin myös riippuvainen taloyhtiön hallituksesta ja oikeastaan kaikista mukana olleista tahoista, koska ilman muiden apua, panostusta ja ennen kaikkea työni hyväksyntää projekti ei olisi edennyt tai toteutunut. Katson, että minulla ei tämän johdosta ollut lähtökohtaisestikaan minkäänlaisia mahdollisuuksia omaksua jonkinlaista taiteilijasankarin roolia ja koen, että myös tästä syystä suunnitteluprosessi oli pitkästä kestostaan huolimatta onnistunut.

Kun itse teoksen suunnittelu oli valmista, oli aika siirtyä suunnittelun seuraavaan vaiheeseen, eli byrokratian rattaiden liikkeelle panoon ja konkreettiseen valmistelutyöhön. Tämä vaihe alkoi taloyhtiön vuosikokouksesta.

5.6 Taloyhtiön vuosikokous ja päätökset

Vuosikokous järjestettiin 25.4. Kokouksessa päätettäisiin muraalin toteuttamisesta, taloyhtiön kattoremontista, kyseisten toimenpiteiden aikatauluista sekä aikataulujen yhteen sovittamisesta. Kokoukseen osallistuneet olivat enakkoon tutustuneet muraaliprojektiin ja reaktio ideaan, sekä lopulliseen luonnokseen että havainnekuviin (Kuvat 10-11) olivat positiivisia. Esittelin myös valmiin alkuperäisen teoksen (Kuva 9) kehystettynä kokouksessa. Tähän eräs taloyhtiön hallituksen jäsenistä totesi, että ”olisipa meillä isompi seinä”.

Paikalla ollut rakennustekniikan asiantuntija tahtoi kuitenkin ennen päätöstä saada varmuuden siitä, että käytettävät maalit ja maalaustekniikka eivät aiheuttaisi pitemmällä aikavälillä esimerkiksi seinän rapautumista tai muita rakenteellisia ongelmia talolle. Hän oli huolissaan siitä, että maalit voisivat ikään kuin tukehduuttaa suuren seinän huokoset ja rakenteet siten, että tulevaisuudessa maalauksesta voisi aiheutua esimerkiksi sisäilmaongelmia tai rakenteiden homehtumista. Selvensin hänelle, että käyttämällä muovipohjaisia sokkelimaaleja pohjakerrokseen ja spray- maaleja vasta pintakerrokseen emme vaarantaissi seinän materiaaleja. Painotin, että tällä periaatteella useimmat murallit toteutetaan ja että vastaani ei ole tullut tietoa, että näin toimiessa julkisivulle, saati rakennuksen sisätiloille tai sisäilmalle olisi aiheutunut vahinkoa. Lisäksi vakuutin, että tätä tekniikkaa hyödyntämällä varmistaisimme maalauksen pitkäaikaisen säilymisen pohjoisen vaativista olosuhteista huolimatta.

Isännöitsijä ja taloyhtiön jäsenet tahtoivat vahvistuksen myös budjetin ylärajasta. Ilmoitin projektin hinnan ehdottoman ylärajan hieman yläkanttiin verrattuna sen hetkisen budjetin arvioon, koska en ollut vielä saanut vahvistusta siitä, olisivatko vuonna 2018 sovitut yhteistyökuviot edelleen voimassa. Alleviivasin sitä, että budjetin yläraja tulisi olemaan sama siitä huolimatta saataisiinko projektiin sponsoreita vai ei. Kerroin myös, että kyseinen hinta on huomattavasti matalampi kuin useimpien vastaavien hankkeiden ja että

taiteilijan palkkio on suhteellisen pieni verrattuna moneen muuhun vastaavia töitä tekeviin. Kokoukseen osallistuvat tuntuivat hyväksyvän projektin kustannukset ja totesivat, että taloyhtiöllä on varaa työn toteutukseen. Tämän jälkeen katsottiin hyväksi, että minä poistun paikalta ennen virallisten päätösten tekemistä ja että päätöksistä sekä aikatauluista ilmoitettaisiin lähipäivinä.

5.7 Projekti konkretisoituu ja maalaus päästään aloittamaan

Vuosikokouksessa päätettiin, että sekä muraali että kattoremontti toteutettaisiin kesällä 2019. Aineistosta käy ilmi, että kattoremontin urakoitsija voisi alustavasti aloittaa työt kesäkuussa. Tämä tarkoittaisi sitä, että muraali voitaisiin helposti toteuttaa suunnitelman mukaisesti elokuussa. Samassa keskustelussa olemme päättäneet alkaa viemään kaupungilta hankittavan luvan viemistä eteenpäin.

Salonen (2018) kirjoittaa, että Suomessa muraalin haluavan tahon on käytävä läpi sama prosessi kuin julkisivuremontin tekijän. Ensin hankkeelle on saatava omistajan suostumus, minkä jälkeen on haettava toimenpidelupa. Projektilla tulee olla pääsuunnittelija, luonnoskuvat sekä työsuunnitelma ja myös naapureita on kuultava. Joissain tapauksissa taiteilijat käyvät tapaamassa talojen asukkaita, esittelevät luonnoksia ja kysyvät kommentteja. (Salonen, 2018, s. 44–45.) Väylätien teoksen kohdalla kävimme läpi vastaavanlaisen valmisteluprosessin.

Suunnittelun tässä vaiheessa yhteydenpitomme tiivistyi ja kuten seuraavissa kappaleissa ilmenee, alkoi prosessiin ilmentyä myös muuttujia. Tästä johtuen oli tärkeää, että kommunikaation laatu pysyi mahdollisimman korkeana ja että kaikki pystyisivät tarvittaessa myös joustavuuteen. Tässä yhteydessä palaan jo mainittuun dialogiseen tilaan, josta myös Juha Pitkänen (1996) puhuu. Hänen mukaansa dialoginen tila on tila, jossa molemmin- tai kaikinpuolinen kuunteleminen avautuu, jolloin kykyä kuunnella voidaan pitää dialogisen tilan syntymisen ensimmäisenä ehtona. Kuuntelulla hän tarkoittaa tapahtumaa, jossa kuuliija asettuu avoimeen, varauksettomaan tilaan, jotta uusi voisi paljastua hänelle. Tässä mielessä kuuntelemisen taito on pikemminkin lähempänä kykyä hiljentyä kuin olla aktiivinen kuuntelija. (Pitkänen, 1996, s. 58–59.) Pitkänen (1996) jatkaa, että ajattelun liikuntakykyisyys on dialogisen tilan syntymisen toinen

perusehto. On toinen, jolla ymmärretään olevan puuttuvia palapelin palasia omaan palapeliin. On osattava asettaa omat näkemyksensä alttiiksi. (Pitkänen, 1996, s. 59.) En väitä, että olisimme saavuttaneet kaikkien osapuolten kanssa dialogista tilaa, mutta olen vahvasti sitä mieltä, että piirteitä dialogiin pääsystä ja dialogisen tilan saavuttamisesta on tässäkin suunnittelutyön vaiheessa havaittavissa.

Perustelen tätä viittaamalla Pitkäsen (1996) mainintoihin, joiden mukaan dialogisessa tilassa tapahtuu aina keskinäistä avautumista ja uuden oivaltamista. Hänen mukaansa dialogisesta tilasta tullaan poikkeuksetta ulos jotakin uutta oppineena ja että dialogiselle tilalle on ominaista, että se on jatkuvassa liikkeessä ja luo koko ajan itseään. Sitä ei voi ohjailla eikä siitä voi tietää mihin se johtaa. (Pitkänen, 1996, s. 59.) Näiden viimeisten suunnittelukuukausien aikana tapahtui selvästi keskinäistä avautumista ja kaikki oppivat jotain uutta. Suunnittelutyö ja sen puitteissa käyty kommunikaatio oli jatkuvassa liikkeessä itseään luoden. Vaikka ohjailua esiintyi, koska pyrkimyksenä oli muraalin maalausprosessin aloittaminen elokuussa, emme ilmenneiden muuttujien vuoksi tienneet mihin keskustelumme ja tekemämme työ lopulta johtaa.

Kuten Salonen (2018) edellä mainitsi, vaatii kaupunki täytetyn toimenpidelupahakemuksen. Hakemuksesta tulee käydä ilmi muun muassa yhteyshenkilöt, kuten hakija, lisätietojen antaja, toimenpiteen maksaja sekä vastuuhenkilöt kuten pääsuunnittelija ja vastaava työnjohtaja. Tässä tapauksessa hakija ja maksaja oli luonnollisesti teoksen tilannut taloyhtiö eli As Oy Väylätie 39. Lisätietojenantajana toimi isännöitsijä. Itse toimin pääsuunnittelijan ja vastaava työnjohtajan roolissa. Hakemuksesta tulee myös ilmetä rakennuspaikan/toimenpiteen perustiedot, kaavatiedot, pääasiallinen rakennustoimenpide (tässä tapauksessa julkisivutoimenpide) sekä lyhyt selostus rakennustoimenpiteestä. Luvan myöntää kaupungin rakennusvalvonta.

Lisäksi toimenpidelupahakemus vaatii useita liitteitä. Ensimmäinen on taloyhtiön kokouksen pöytäkirja, josta ilmenee kyseessä oleva toimenpide ja että kyseiselle toimenpiteelle on annettu lupa. Toiseksi vaaditaan taloyhtiön tuorein kaupparekisteri pöytäkirjan allekirjoitusoikeuden selvittämiseksi. Kolmanneksi tarvitaan suunnitelma tehtävästä työstä eli havainnekuvat ja budjettisuunnitelma. Neljäs liite on naapurien kuulemiset. Kuuleminen tehdään taloyhtiön kaikille rajanaapureille ja se tulee suorittaa ennen hakemuksen lähetystä. Lisäksi kuulemiset/suostumukset tulee olla kirjallisena.

Ehdotimme että isännöitsijä, joka oli kyseisten asioiden ammattilainen, täyttäisi hakemuksen, koska emme ystäväni kanssa pystyneet täyttämään hakemuksen kaikkia kohtia ja koska meillä ei ollut hakemuksen alekirjoittamiseen valtuuksia. Allekirjoittajina tulisi olla isännöitsijä ja taloyhtiön hallituksen puheenjohtaja. Aineisto osoittaa, että olemme toukokuussa 2019 eritelleet seikkaperäisesti hakemukseen tarvittavat materiaalit hakemistyön helpottamiseksi ja olemme keskustelleet myös naapurien kuulemisesta sekä siitä kuka sen toteuttaisi. Selvisi, että myös kaupunki voisi maksua vastaan hoitaa kuulemiset.

Isännöitsijä otti ponnekkaasti hakuprosessin hoidettavakseen. Hän ilmoitti tekevänsä haun sähköisesti ja päätti, että naapurien kuulemiset hoidettaisiin kaupungin taholta kustannuksista huolimatta. Kun tässä järjestelyssä päästiin selvyyteen, pystyin keskittymään yhteistyökumppaneiden kanssa toimimiseen ja alkavaan materiaalien hankintaan. Toukokuun 16.-24.2019 käytyjen sähköpostikeskustelujen mukaan olen saanut uudelleen kontaktin edellisenä vuonna hankittuihin yhteistyökumppaneihin. Spray-maalien maahantuoja ja nosturin vuokraava firma olivat edelleen sitoutuneita projektiin.

Silti maalit tuli tilata nopeasti, koska maahantuoja oli toukokuussa tyhjentämässä varastoaan. Jos maaleja ei tilattaisi pian, olisi mahdollista, että elokuuhun mennessä maahantuoja ei voisi enää toimittaa läheskään kaikkia teokseen tarvittuja sävyjä. Päätimme, että isännöitsijä toimittaa minulle taloyhtiön sähköisen laskutuksen tiedot, jotka voisin toimittaa maalien maahantuojalle ja nosturifirmalle jo nyt. Tiesimme, että voisimme alkaa tilaamaan materiaaleja jo tässä vaiheessa, koska isännöitsijä ilmoitti, että esimerkiksi naapurien kuuleminen olisi lain määrittelemä muodollisuus, joka rakennushankkeissa tulee hoitaa. Naapurit voivat kuulemisessa ilmaista vastustuksensa toimenpidettä kohtaan, mutta vastalauseet hyvin epätodennäköisesti estäisivät projektia toteutumasta, koska lopulta työn tilaaja ja kaupungin arkkitehti tekisivät päätöksen.

Tätä suunnittelun vaihetta läpikäydessäni mieleeni tulee Graaen (1996) toteamus, jonka mukaan dialogi on erityisen merkityksellinen keino uudistamistoiminnassa ja uuden tuottamisessa ja että taustalla on jokin ongelma, jonka ratkaisusta ollaan kiinnostuneita. (Graae, 1996, s. 47.) Työmme tarkoitus oli uudistaa ja tuottaa uutta. Lisäksi olimme erittäin kiinnostuneita selvittämään kaikki asiat, jotka vielä olivat muraalin maalaamisen

esteenä. Tästä johtuen koen, että pääsimme dialogiin minun, avustajani ja isännöitsijän kesken. Silti koen, että on tärkeää tuoda esille Pitkäsen (1996) huomion, jonka mukaan mikä tahansa vuorovaikutussuhde tai jakamistilanne ei täytä dialogisen tilan tunnusmerkkejä. Dialoginen tila, jonka sisällä dialogi tapahtuu, ei ole mikä tahansa keskustelu- tai jutustelutapahtuma. Se on tila, joka on mahdollista oppia tunnistamaan ja sitä voidaan pitää suorastaan tavoiteltavana tilana, jonka syntyyn voi myös itse vaikuttaa. (Pitkänen, 1996, s. 58.) Mielestäni olin prosessin tässä vaiheessa ja myös tätä edeltäneissä projekteissa oppinut tunnistamaan jossain määrin dialogin syntymisen ja olen sekä tiedostaen että tiedostamattomasti pyrkinyt tavoittelemaan dialogista tilaa pyrkien myös vaikuttamaan sen tai sen kaltaisten tilojen syntymiseen.

Aineiston mukaan toukokuun 2019 lopussa isännöitsijä ilmoitti toimenpidelupahakemuksen olevan miltei valmis. Hakemukseen tarvittaisiin enää tietoja minusta. Tiedot olivat osoite, puhelinnumero, koulutus/projektiin sopiva titteli, avustajien nimet ja tittelit sekä tieto siitä, olenko aiemmin toiminut vastaavissa tehtävissä Rovaniemen kunnan alueella. Nämä tiedot toimitettuani isännöitsijä lähetti lupahakemuksen liitteineen kaupungille ja kesäkuun alussa sain Rovaniemen kaupungin Lupa-asiointipalvelulta pyynnön vahvistaa osallistumiseni rakennushankkeeseen.

Aineisto kertoo, että heinäkuussa, noin kuukausi lupahakemuksen lähettämisestä saimme kaupungilta tiedon, että muraalin maalaus on saanut toimenpideluvan. Päätöksen liitteenä tuli kaupunginarkkitehdin lausunto, missä annettiin mielipide kuvasuunnitelmasta sekä otettiin kantaa käytettävään maaliin rakennusteknisestä näkökulmasta. Lausunnon mukaan muraali on aiheeltaan, sommittelultaan ja väreiltään paikkaan ja julkisivuun hienosti soveltuva teos ja että toteutuessaan se luo kaupunkikuvaan uuden tunnistettavan paikan. Luvan varmistuttua aloin selvittämään, mistä projektiin kannattaisi hankkia loput materiaalit eli muovipohjaiset, kuten silikaatti-, akrylaatti- tai alkyladimaalit, maalaustelat sekä suojamateriaalit. Yhteistyökumppanuus sponsoroinnin merkeissä ei ollut tämän toimijan kanssa enää välttämätöntä, koska budjetti pysyisi rajojensa sisällä siitä huolimatta, että materiaalit hankittaisiin täyshintaisena. Heinäkuussa käyty keskustelu osoittaa, että olemme sopineet paikallisen maalaustarvikekaupan kanssa, että materiaalit hankittaisiin elokuun alussa ja että joku taloyhtiöstä, jolla on valtuudet avata liikkeeseen tili taloyhtiön nimissä, kävisi sen tekemässä. Taloyhtiön puheenjohtaja

lupautui hoitamaan asian ja tämän jälkeen sovimme, että palaisimme projektin äärelle muutaman viikon kuluttua.

Aineisto näyttää, että elokuun 7. päivään mennessä kaikki oli valmista maalauksen aloittamiseen. Mahdollisilta esteiltä ei silti vielä kukaan välttytty, koska kun palasimme lomilta, tuli ilmi, että alun perin kesäkuussa aloitettavaksi sovittua kattoremonttia ei oltu edes aloitettu. Taloyhtiön puheenjohtaja ilmoitti, että muraalin maalauksen aikataulu on epäselvä niin kauan kun kattoremonttiin saadaan selvyys. Tähän vastasin kattavien perustelujen kera miksi maalauksen aloittamista ei tulisi enää viivästyttää.

Tämän seurauksena avustajana toimiva ystäväni ja isännöintitoimisto reagoivat asiaan nopeasti ja tehokkaasti. Selvittelyn ja keskustelun tulos oli, että kattoremontin vaatima nostotorni pystytettäisiin taloyhtiön itäiseen pätyyn, jotta maalaukselle varattu läntinen pääty jäisi vapaaksi. Muraalille varatun julkisivun yläreunaan pystytettäisiin myös aita, joka suojattaisiin pressulla, jotta kattoremontista aiheutuvat pölyn ja bitumin lentely eivät vaarantaisi maalausta tai aiheuttaisi terveysriskiä maalaajille. Tässäkin tulee ilmi joustavan ja rakentavan vuorovaikutuksen merkitys. Muutamassa päivässä kattoremontin urakoitsija, isännöitsijä, taloyhtiön hallitus ja taiteilija saivat järjestettyä asiat siten, että remontin ja muraalin toteuttaminen samanaikaisesti onnistuisi ongelmitta.

Pitkäsen (1996) mukaan yleisesti voidaan sanoa, että dialoginen tila ei ole tahdonvaraisesti luotavissa, vaikkakin sen syntymiseksi voi opetella herkistämään itseään – vaan se annetaan. Hän kertoo, että este dialogisen tilan muodostumiselle on se, että osapuolet ovat tehneet valmiit valinnat ja pitäytyvät tiukasti niissä. Keskustelu ja väittely onnistuvat hyvin tästä asetelmasta käsin, mutta dialogisen tilan synnyn se estää varmasti. Suostumattomuus uuteen ajattelutapaan ja muutokseen on varmin tapa välttyä kokemasta dialogista tilaa. (Pitkänen, 1996, s. 60.) Koen, että näiden viimeisten suunnitteluvaiheen kuukausien aikana kukaan ei tahdonvaraisesti pyrkinyt luomaan dialogista tilaa – se todella vain ilmestyi tapaani ja tapaamme kommunikoida. Kaikki olivat joustavia valinnoissaan ja nopeista muutoksista ja yllättävistäkin muuttujista huolimatta osapuolet olivat suostuvaisia muutoksien tekoon ja tilanteen uudelta kantilta näkemiseen.

Pitkänen (1996) mainitsee myös itseriittoisen, en tarvitse muita -asenteen dialogisen tilan syntymistä estävänä elementtinä. (Pitkänen, 1996, s. 60.) Koen, että kukaan ei asennoitunut prosessin aikana itseriittoisella tavalla. Kaikkeen, mitä en itse tiennyt tai

mitä en pystynyt tekemään, pyysin apua. Sama pätee myös prosessissa avustaneen ystäväni toimintaan. Varsinkin tilanteessa, jossa kattoremontin urakoitsijan suunnitelmat ja aikataulut olivat epäselviä, tarvittiin kaikkien osapuolien välistä osallistumista, avunantoa, ratkaisukeskeisyyttä ja rohkeutta tehdä päätöksiä. Tämän myötä Pitkäsen (1996) mainitseman dialogisen tilan saavuttamista estävät tilanne- ja tarkastelurohkeuden puute eivät myöskään olleet läsnä viimeisten suunnittelu- ja valmisteluvaiheiden aikana. (Pitkänen, 1996, s. 60.) Itseriittoisuudelle ei todella ollut tilaa ja tämän myötä myös dialogisen tilan kaltaisen tilan saavuttaminen mahdollistui.

5.8 Maalausprosessi

Pin Pointing -tekniikkaa käytettäessä prosessi alkaa siitä, että maalattavaan seinään tehdään satunnaisia, eri muotoisia merkintöjä. Kun merkinnät on tehty, otetaan merkatusta seinästä kuva. Tämän jälkeen valmis luonnos tai havainnekuva siirretään ikään kuin läpinäkyvänä kuvaan merkatusta seinästä kuvankäsittelyohjelmalla. On äärimmäisen tärkeää, että tämän vaiheen tuloksena syntyy kuva, jossa näkyvät mahdollisimman hyvin sekä seinään tehdyt merkinnät että valmiin luonnoksen pääpiirteet, koska tämä kuva toimii kuin maalauksen toimintaohjeena ja karttana.

Kuva 12. Maalausprosessin toimintaohje. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Täten maalausvaiheen ensimmäisenä päivänä merkkasin seinän ja tein kuvan (Kuva 12), jonka avulla navigoimme avustajani kanssa maalausprosessin läpi. Kun ensimmäinen vaihe oli valmis, luonnostelimme seinään maalauksen suuret linjat erottelemalla suurimmat elementit, kuten kalliota symboloivan sinisen alueen, aurinkoa, planeettaa tai kuuta symboloivan pyöreän alueen, karhulle omistetun alueen sekä taustalla vuorta tai tunturia symboloivan alueen. Tämän jälkeen pohjamaalin levittäminen voitiin aloittaa.

Kuva 13. Pohjamaalauksen etenemistä 1. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Kuva 14. Pohjamaalauksen etenemistä 2. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Pohjamaalauksen vaihe oli luonteeltaan mekaaninen ja nopeasti etenevä (Kuvat 13 ja 14). Vaihe oli silti työn fyysisin, koska peitettävää pintaa oli paljon ja koska maalikerroksen

tuli olla riittävän paksu maalauksen säilyvyyden varmistamiseksi. Paksu kerros pohjamaalia takasi myös sen, että myöhemmissä työvaiheissa spray -maaleja kului vähemmän. Lisäksi, jos pohjamaalin sävyt ovat edes lähellä myöhemmin käytettävien spray -maalien sävyjä, tulevat aerosolien omat sävyt työssä paremmin esille.

Pohjamaalausvaiheen (Kuvat 13 ja 14) fyysisyyden määritteli pitkälti myös seinän pinnan materiaali. Tässä tapauksessa pohjamaalaus oli odotettua haastavampaa, koska tiiliseinäni lateksimaalia enemmän kuin luulin. Etenkin tiilien väliset saumakohdat vaativat paljon työtä ja maalauksen alkuvaihe oli odotettua fyysisempää työtä. Tämä johtui siitä, että maalausteloilla maalaaminen kyseiseen seinään vaati enemmän voimaa kuin esimerkiksi betoni- tai metalliseinään maalatessa. Lisäksi se, että nosturin lava oli joustava ja jatkuvassa pienessä liikkeessä maalausteloja käytettäessä, lisäsi työn fyysistä vaativuutta. Tässäkin työskentelyn vaiheessa yhdessä tekeminen ja suunnittelu avustajan kanssa olivat korvaamattoman tärkeitä asioita. Jos olisin tehnyt tämän vaiheen yksin, olisi maalausprosessi pitkittynyt ainakin kolmella päivällä ja olisin ollut pohjamaalauksen jälkeen fyysisesti niin uupunut, että enemmän keskittymistä vaatineet työvaiheet olisivat mahdollisesti viivästyneet tai jopa epäonnistuneet. Mielestäni ilman dialogiin ja dialogisuuteen pyrkimistä emme olisi onnistuneet.

Varto (1994) kirjoittaakin, että dialogisuuden tarkoituksena on rakentaa välittävä todellisuus, jossa osallistujien maailmat ja heidän kielensä kohtaavat (Varto, 1994, s. 108). Mielestäni kieleemme kohtasivat, koska esimerkiksi työnjaossa ja työvaiheiden suunnittelussa ja hahmottamisessa ei ilmennyt ongelmia. Työmme oli erittäin sujuvaa ja uskalsimme myös rohkeasti arvioida omaa ja toisen työn laatua. Voisi sanoa, että maailma, jossa kohtasimme, oli syntyvä taideteos ja että maailmamme kohtasivat taiteellisen työskentelyn muodossa. Tätä käsitystä vahvistaa mielestäni Varton (1994) toteamus, jonka mukaan dialogissa yritämme luoda välillemme sellaisen maailman, jossa me ymmärrämme toisiamme ja sen jälkeen sanojen suhteita. Sanojen merkityksiä ei enää ymmärretä niin, että ne ovat minun suhteitani maailmaan, vaan tämän meidän välissämme olevan tilan suhteita maailmaan. (Varto, 1994, s. 108–109.)

Lisäksi Varto (1994) sanoo, että dialogissa molemmat joutuvat yhtäaikaaisesti joustamaan itsestään ennen kuin syntyy tila, joka on kummankin välissä (Varto, 1994, s. 109). Mielestäni onnistuimme synnyttämään edellä mainitun kaltaisen tilan ja tämän johdosta

ensimmäinen vaihe (Kuvat 13 ja 14) onnistui ja kun pohjalle käytettävien lateksimaalien levittäminen maalausteloilla saatiin valmiiksi, oli aika tarttua spray -maaleihin.

Kuva 15. Spray -maalauksen ensimmäiset vaiheet. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Kuva 16. Spray -maalaus jatkuu. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Tässä vaiheessa (Kuvat 15 ja 16) työskentely muuttui hitaammaksi ja fyysisesti vähemmän vaativaksi. Taivaan eli suuren taustaosuuden sävyttäminen vaati noin kolmen päivän työn, parhaimmillaan arviolta kuudesta kahdeksaan maalikerrosta, jotka koostuivat yhdeksästä eri sävystä. Tämän vaiheen tärkeimpiä asioita oli toistuva fyysisen

etäisyyden ottaminen seinään. Väriliukumien hahmottaminen ja niiden sulavuus lähietäisyydeltä ei onnistunut, joten seinää tuli tasaisin väliajoin katsoa kaukaa.

Työn äärelle yksin hiljentyminen aiheutti sen, että koin pääseväni dialogiin myös syntyvän teoksen kanssa. Mielestäni pääsin jopa mainittuun dialogiseen tilaan työni kanssa. Pitkänen (1996) kertoo, että dialoginen tila ei ole välttämättä rajattu ainoastaan ihmisten välillä tapahtuvaksi. (Pitkänen, 1996, s. 58.) Perustelen dialogisen tilan saavuttamista työn kanssa myös sillä, että Pitkänen (1996) kirjoittaa dialogisen tilan olevan instrumentaalinen tila, jossa osapuolet parhaimmillaan kokevat ylittävänsä oman kapasiteettinsa ja omat rajansa; on kuin jotakin tulisi läpi. (Pitkänen, 1996, s. 58.) Tunsin todella kokevani, että työ alkoi voimakkaasti kommunikoida kanssani, että jotain alkoi ikään kuin virtaamaan lävitseni ja että ylitin oman kapasiteettini ja rajani työn kanssa ja työn avulla. Koen, että myös syntyvä teos alkoi ylittämään kapasiteettinsa ja rajansa, koska vaikutti siltä, että siitä muodostuisi odotuksia onnistuneempi ja laadukkaampi.

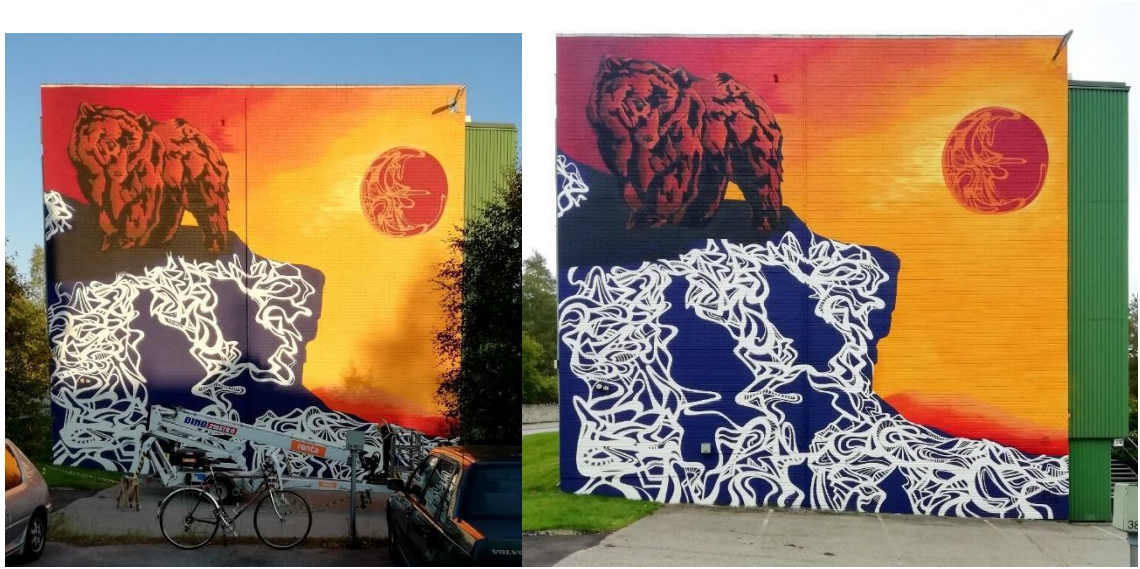

Kuva 17. Karhu syntyy. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Kuva 18. Teos etenee ja lähestyy valmistumistaan. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Kun suuret pinnat olivat valmiita, siirryin työstämään kuvaa karhusta (Kuva 17). Tässä vaiheessa työ alkoi olemaan jo hyvin itsenäistä. Vuoropuhelu toisten ihmisten kanssa väheni ja pääsin rauhassa keskittymään itseni kanssa käytävään dialogiin. Sisäisen keskustelun merkitys alkoi olla erittäin tärkeää tässä vaiheessa (Kuva 18), koska noin kymmenen päivän intensiivisen työskentelyn jälkeen itsensä rohkaisulle ja kannustamiselle oli tarvetta. Fyysisen ja mentaalisen rasituksen määrä alkoi olla huipussaan, joten syvään keskittymisen tilaan ja parhaaseen mahdolliseen visuaaliseen jälkeen pääsy oli haasteellista. Tästä syystä itseluottamuksen lietsominen sisäisen keskustelun kautta oli korostetun tärkeää. Satunnaisten ohikulkijoiden sekä taloyhtiön jäsenten positiiviset kommentit auttoivat kuitenkin saamaan vahvistusta siihen, että työn ilme ja laatu miellyttivät ympäröivää yhteisöä. Viimeisinä maalauspäivinä myös avustajani palasi paikalle keskustelemaan työstä ja avustamaan työn viimeisissä vaiheissa (Kuva 19). Ohikulkijoiden ja avustajani luoma positiivinen vuorovaikutus antoi minulle voimia ja inspiraatiota, jonka myötä työ saatiin onnistuneesti suoritettua loppuun asti. Työ valmistui 31.8.2019 (Kuva 19).

Kuva 19. Viimeistelyvaihe ja valmis työ. Kuva: Juha Mytkäniemi 2019

Teoksen valmistumisen jälkeen voin todeta, kuten edellisten vastaavien projektien kohdalla, että jokainen seinämaalausprojekti on uniikki. Suunnitteluun ja toteuttamiseen vaikuttaa ensinnäkin seinän koko. Myös seinän pinnan materiaali määrittelee prosessia merkittäväällä tavalla. Vaikka käyttäisin jokaisessa projektissa samoja maalausmateriaaleja, on hyvin todennäköistä, että nämä samat materiaalit käyttäytyvät hieman eri tavoilla erilaisilla seinäpinnoilla. Esimerkiksi betoni, tiili ja metalli reagoivat jokainen hyvin eri tavoin lateksi- ja spray- maaleihin. Myös olosuhteet tekevät jokaisesta maalausprosessista ainutlaatuisen. Sääolosuhteet vaikuttavat esimerkiksi maalin kiinnittymis- ja kuivumisaikaan ja näin ollen prosessin aikatauluihin ja etenemiseen. Suuri vaikutus on myös sillä, toteutetaanko teos sisä- vai ulkotiloihin tai esimerkiksi alikulkutunneliin, joka monesti tarjoaa sateen ja tuulen suojan.

Jokaiseen prosessiin vaikuttaa myös projektia suunnittelevat tahot. Erityisesti tässä projektissa suunnittelulla, suunnittelijoilla sekä muilla tavoin projektissa mukana olleilla tahoilla on ollut korostuneen merkittävä osuus. Mitä useampi taho projektissa on mukana, sitä todennäköisempää on, että viivästyksiä ja yllätyksiä ilmenee. Tähän mennessä miltei jokaisessa projektissa molempia on riittänyt. Joissain enemmän, joissain vähemmän. Tästä syystä rakentava vuorovaikutus ja dialogiin pyrkiminen ovat muraaliprojekteissa mielestäni ensisijaisen tärkeitä tavoitteita.

Vuorovaikutuksen ja dialogiin pyrkimisen tärkeys oli korostunut etenkin tässä projektissa, koska kaikki olivat miltei täysin heille tuntemattomien asioiden äärellä ainakin joidenkin asioiden ja kokonaisuuksien suhteen. Vaikka minulla oli suhteellisen selkeä kuva suunnittelu- ja maalausprosessista, olin itsekin samassa tilanteessa. Moni asia vaati selvittämistä ja moni asia oli epävarmaa enkä olisi pystynyt toteuttamaan projektia yksin, ilman monen tahon ja henkilön merkittävää konkreettista tukea ja apua. Silti lähdimme yhdessä ennakkoluulottomasti työstämään prosessia uskoen, että muraali jossain vaiheessa toteutuu. Joten oikeastaan koko prosessista muodostui esimerkki kuvataidekasvatuksen isähahmoihin kuuluvan John Deweyn kokemukseen perustuvan oppimisen filosofian sekä kuuluisan *Learning by doing* -periaatteen mukaisesta työskentelystä (Ks. esim. Dewey, 1997).

Monella tavalla uuden äärellä olemisen ja tekemällä oppimisen (*Learning by doing*) myötä olen tietoinen siitä, että prosessista epäilemättä löytyisi kehitettävää ja asioita, joita olisin voinut tai olisimme voineet tehdä toisin. Luovun kuitenkin prosessin käytännön epäkohtien ja puutteiden analysoinnista. Tämä johtuu siitä, että koen muraalin suunnittelun ja maalauksen olleen siinä määrin sujuva ja onnistunut prosessi, että sitä tutkiessa on ollut hedelmällisempää tarkastella missä onnistuimme ja miksi onnistuimme. Tällä kertaa yhdessä tekeminen ja yhteisen tavoitteen saavuttaminen olivat tärkeimmässä roolissa ja molemmissa onnistuimme mielestäni erinomaisesti.

6. Johtopäätöksiä

6.1 Dialogin saavuttamisesta ja sen merkityksestä prosessissa

Muraalia suunnitellessamme vuorovaikutuksemme kehittyi aidoksi dialogiksi ja siitä oli mittavaa hyötyä suunnitteluprosessille sekä projektin etenemiselle. Perustelen tätä sillä, että esimerkiksi Varton (2007) mukaan dialogista voidaan puhua vasta, kun tilanteessa mukana olevilla henkilöillä on valmius ja syy yhdessä koettujen asioiden jakamiselle. (Varto, 2007, s. 62). Kaikilla suunnittelutapaamisiin osallistuneilla oli syy jakaa keskenään koettuja asioita, koska tavoitteena oli päästä keskustelun ja luonnosten avulla yhteisymmärrykseen siitä, mitä teokselta haluttiin ja toivottiin. Myös valmius oli läsnä, koska projektilla oli selkeä tavoite, joka selvästi haluttiin toteuttaa. Lisäksi havainnekuvat mahdollistivat kaikkien valmiutta avoimesti keskustella ja jakaa näkemyksiään.

Dialogin saavuttamista ja läsnäoloa prosessissa tukee myös Heikkilän & Heikkilän (2001) toteamus siitä, että olisikin traagista tuhota avoimesti muotoaan etsivää dialogia kontrolloimisella, odotuksilla tai etukäteiskaavioilla. (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 8.) Tapaamisemme olivat luonteeltaan hyvin epävirallisia, joissa ei ollut minkäänlaista ennakolta sovittua kaavaa. Tilannetta ja keskustelua kontrolloivat oikeastaan vain yhteinen tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi laaditut havainnekuvat. Lisäksi etenkin ensimmäisten käytyjen keskustelujen ja kasvokkain tapaamisen aikana odotuksia ei ollut, koska kenelläkään ei ollut tietoa, minkälaisiin tuloksiin päätyisimme, millaista palautetta taiteilijan ehdotukset saisivat ja että tulisiko projekti ylipäänsä etenemään.

Perustelen dialogin saavuttamista ja sen hyötyjä myös sillä Varton (2007) toteamuksella, että dialogi edellyttää luottamusta, antautumista sekä yhteistä tavoitetta, mutta myös vilpittöntä halua nähdä toisen erilaisuuden tai outouden ohi. (Varto, 2007, s. 62–64.) Yhteisen tavoitteen lisäksi osalliset pystyivät näkemään toisten erilaisuuden ja outouden ohi, koska luottamus projektiin, taiteilijaan sekä työn laatuun ja onnistumiseen saavutettiin ja myös selkeät yhteiset toiveet ja teemat teoksen suhteen hahmottuivat.

Lisäksi Heikkilän & Heikkilän (2001) toteamus, jonka mukaan dialogi parhaimmillaan on aina uutta luova prosessi, joka varioi herkästi tilanteiden, ongelmien ja osallistujien mukaan, toteutui teosta suunniteltaessa. Suunnitteluprosessi loi uutta ja mielestäni

prosessi myös varioi herkästi, koska suunnittelupalaverit sekä niissä ratkaistavat ongelmat olivat luonteeltaan poikkeuksellisia ja ainutlaatuisia siinäkin mielessä, että kaikki minua lukuun ottamatta olivat täysin uuden asian äärellä ja että suunnitteluun osallistuvat olivat hyvin erilaisia taustoja ja ammattikuntia edustavia henkilöitä.

Tämä uuden äärellä oleminen on johtanut päätelmääni siitä, että projekti on mielestäni tuonut esille myös uusia mahdollisuuksia julkisen taiteen kentälle. Se, että ainoastaan taloyhtiö, ilman esimerkiksi Upeartin kaltaisen tai julkisen taiteen kilpailun järjestävän tahon apua lähtee toteuttamaan tällaista projektia, pitää sisällään valtavan potentiaalin taiteilijan työllistymiselle. Projekti on mielestäni tuonut näkyväksi uusia julkisen taiteen piirissä tapahtuvia yhteistyön mahdollisuuksia tahoille, jotka eivät ainakaan Rovaniemellä ole yhteistyötä vastaavalla tavalla tai vastaavissa projekteissa tehneet. Tämä mahdollisuus yksittäisen taloyhtiön kanssa toimimisesta avaa mielestäni mahdollisuuden myös tulevien julkisen taiteen projektien edistämiseen. Tämä projekti, joka on konkreettinen osoitus siitä, että taiteilijan ja taloyhtiön välille ei välttämättä tarvita niin sanottuja välikäsiä, kertoo mielestäni sen, että julkisen taiteen toteuttaminen voi olla matalalla kynnyksellä toteutettavaa ja että julkisia taideteoksia (etenkin muraaleja) voitaisiin toteuttaa paljon nykyistä enemmän.

Silti kaikki palautuu dialogiin ja sen osapuoliin. Tässä tapauksessa taloyhtiö, joka on ollut halukas suunnitteluun ja avoin dialogille, on ollut kaiken mahdollistaja. Ilman tätä halukkuutta ja avoimuutta ei projektia olisi toteutettu. En myöskään tahdo olettaa, että halukkuutta dialogiin olisi kaikilla taloyhtiöillä. Kuten Heikkilä & Heikkilä (2001) toteavat, paras mahdollinen prosessi ja lopputulos saavutetaan vasta silloin, kun kaikki osapuolet yhdessä ottavat osaa ajatusten vaihtoon ja vuorovaikutteiseen kanssakäymiseen. Toisin sanoen dialogin henkilökohtaiset hyödyt ovat riippuvaisia omasta aktiivisesta uskalluksesta, koska aidossa dialogissa kukaan ei ajattele toisen puolesta. (Heikkilä & Heikkilä, 2001, s. 10–11.) Silti tässä tapauksessa dialogi (tai siihen pyrkiminen) on ollut mahdollisuus sekä taloyhtiölle että taiteilijalle, sillä kaikki suunnitteluun osallistuneet ottivat aktiivisesti osaa vuorovaikutukseen ja toivat selkeästi näkemyksensä esille, riippumatta siitä, oliko kyseessä teoksen ilme, aikataulut tai kustannuksiin liittyvät asiat. Dialogi on luonut mahdollisuuden tehdä yhteisötaidetta yksilötaiteen sijaan.

Dialogiin pyrkiminen toteutetussa projektissa ja dialogiin perehtyminen tässä tutkielmassa on ollut hyvin merkityksellistä myös siksi, että lopulta dialogi on koulunut minusta soveltavan taiteen ammattilaisen. Kuten Jokela ja Huhmarniemi (2018) toteavat, on soveltavan kuvataiteellisen toiminnan edellytyksenä tiivis yhteistyö ihmisten, tulevien käyttäjien, elinkeinoelämän ja yhteiskunnan eri sektorien kanssa. Tämä vaatii taiteilijoilta aikaisempaa monialaisempaa lähestymistä ja ennakkoluulottomampaa asennoitumista muun muassa kaupallisuuteen. Tällöin soveltava kuvataiteilija lähestyy taidoiltaan ja keinoiltaan suunnittelijaa tai muotoilijaa ja hänen päämääränsä on taiteen tuominen osaksi ihmisten elämää ja arkea. (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 116.) Edellä mainitut viittaavat vahvasti toimintaani ja asennoitumiseeni prosessissa. Koen, että taidoilteni ja keinoiltani lähestyin suunnittelijaa ja onnistuin päämäärässä, joka oli taiteen tuominen osaksi ihmisten elämää ja arkea. Tätä tukee Jokelan ja Huhmarniemen (2018) maininta siitä, että soveltavassa taiteessa irtaannutaan taideteos-, taiteilija- ja näyttelykeskeisestä taidekäsitteestä. Kun perinteisesti taiteilijan taituruus on liitetty teoksen toteuttamiseen, korostuu etenkin soveltavassa taiteessa suunnittelutaidot ja konseptuaalinen ajattelu. Taiteilija toimii paikkasidonnaisessa ympäristötaiteessa samanaikaisesti ympäristön tutkijana, suunnittelijana ja uudistajana, toisinaan myös yhteisötaiteilijana. (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s. 116.) Projektissa olen ollut kaikkea edellä mainittua ja tämän on dialogi mahdollistanut. Dialogi on tuonut mukanaan laajemman ammattitaidon ja olen vakuuttunut, että tietoni ja taitoni dialogin kontekstissa tulee palvelemaan minua merkittävästi myös työelämässä. Täten dialogiin perehtyminen ja siihen pyrkiminen avaa mielestäni esimerkiksi taiteilijoille uusia ammatin harjoittamisen mahdollisuuksia ja dialogilla on mahdollisuus yleisesti edistää uuden julkisen taiteen syntymistä.

6.2 Vuorovaikutuksen ja dialogin esiintyminen valmiissa teoksessa

Syntynyt teos on tutkimuksellisen kehityksen tulos. Tutkimuksen konkreettisin tulos on maalattu seinään ja täten sekä vuorovaikutus ja dialogi että niiden tulokset näkyvät teoksessa. Tästä kertoo esimerkiksi se, että suunnittelun ja keskustelun kautta syntyneet taloyhtiön väen toiveet luontoaiheesta ja viittauksesta pohjoiseen historiaan toteutuivat. Pyrkimykseni oli tuoda esiin pohjoisen luonnon voimaa, vaikuttavuutta ja jopa

taianomaisuutta ja tämä mielestäni välittyy teoksesta. Onnistuin mielestäni myös karhua kuvaavalla hahmolla lujittamaan luontoteemaa. Mielestäni viittaus pohjoisen historiaan ja historiassa esiintyvään karhun palvontaan on myös nähtävissä, vaikka viittaus ei ole täysin selvä. Pyrin kuitenkin tekemään maalauksen karhusta mahdollisimman voimakkaan, jonkinlaista henkiolentoa, jumaluutta tai esimerkiksi voimaeläintä kuvaavan.

Pohjoisuus ja ympäristöönsä sopivuus olivat taloyhtiölle erittäin tärkeitä suunnittelussa ilmi tulleita kriteerejä teokselle. Mielestäni jo luontoihminen ja epäsuora viittaus historiaan tekivät maalauksesta Rovaniemelle ja pohjoiseen sopivan. Silti mielestäni värimaailma ja erityisesti suuri, mahdollisesti keskiyön aurinkoa tai valoisan aikaan nousevaa täysikuuta symboloiva pyöreä elementti, olivat ne tekijät, jotka sitoivat työn pohjoiseen sopivaksi. Pyöreä elementti ja valtaosin myös teoksen väripaletti olivat taloyhtiön väeltä tulleita ehdotuksia ja toiveita. Täten vuorovaikutuksen ja dialogin vaikutus ja tulokset näkyvät valmiissa teoksessa hyvin konkreettisella tavalla.

Mielestäni suunnittelussa yleisesti onnistuimme taloyhtiön hallituksen kanssa hyödyntämään Varton (1996) mainitsemaa dialogisuuden erityistä piirrettä, avoimen pelitilan luomista suunnittelussa (Varto, 1996, s. 11). Varto (1996) kertoo, että tällainen avoin pelitila käyttää hyväkseen kaikkien osallistujien kokemustietoa, jolloin syntyvä suunnittelutila on moninaisempi ja monitekijäisempi kuin hallituksessa suunnittelussa. Jos dialogisuuden voi laajentaa koskemaan koko suunnittelua, tulos on avoimempi ja osoittaa paremmin myös muuten marginaalisilta näyttäviä suuntia. (Varto, 1996, s. 11–12.) Koen, että jokaisen kokemustietoa pystyttiin hyödyntämään, koska kaikki saivat avoimesti ja vapaasti osallistua suunnitteluprosessiin. Tästä syystä prosessista tuli mielestäni moninainen ja moniääninen ja tästä syystä yhdessä suunniteltu ja päätetty näkyy monella konkreettisella tavalla myös valmiissa maalauksessa. Mielestäni prosessista ja valmiista teoksesta voi jopa löytää piirteitä keskustelutaiteesta. Kantosen (2005) mukaan keskustelutaiteessa taide tulee vähitellen vuorovaikutuksen aikana esille ja olemassa olevaksi. Parhaimpana ja kauneimpana keskustelutaiteena pidetään sellaista taidetta, jossa vuorovaikutus näkyy lopputuloksessa tai jossa taideteos on itsessään vuorovaikutusta. (Kantonen, 2005, s. 269.)

6.3 Dialogia edistäviä elementtejä ja toimenpiteitä

Ilman vuorovaikutusta ja dialogia ei muraalia olisi syntynyt. Kuitenkin olen koko prosessin ajan yrittänyt pohtia, mitä muita olennaisia tekijöitä vuorovaikutuksen ja dialogin ohella tämän kaltaisessa projektissa tulisi ottaa huomioon, jotta prosessi olisi onnistunut ja jotta lopputulos olisi paras mahdollinen riippumatta toimintaan osallistuvista henkilöistä, seinästä, materiaaleista tai ympäristön olosuhteista.

Kuten jo mainittu, oli muraali suunniteltu toteutettavaksi jo kesällä 2018. Silti työn siirtäminen vuodelta eteen päin oli onnistumisen kannalta kenties tärkein asia. Viivästyminen antoi kaikille osapuolille aikaa sisäistää ajatusta toteutettavasta teoksesta. Pystyin rauhassa hiomaan ideaa ja luonnosta ja saimme aikaa yhdessä graafisen suunnittelijan kanssa viimeistellyn havainnekuvan tekoon. Tämä oli ratkaisevaa sen kannalta, että saimme muut mukana olleet tahot vakuutettua projektin kannattavuudesta.

Ennen kaikkea projektin siirtäminen kesälle 2019 vaikutti prosessiin siten, että kenellekään ei muodostunut paineita toteutuksesta. Se, että kiireettömyyden tunne oli koko prosessia leimaava seikka, oli mielestäni se, joka mahdollisti parhaan mahdollisen suunnittelu- ja toteutusprosessin sekä parhaan mahdollisen lopputuloksen. Riittävä aika ja sen mukanaan tuoma kiireettömyyden tunne teki mahdolliseksi myös pitkäaikaisen kommunikoinnin. Koska kaikilla osapuolilla oli riittävästi aikaa, mielestäni myös yhteyden pidon ja vuorovaikutuksen laatu parani ja dialogin saavuttaminen oli mahdollista. Käyty keskustelu oli seikkaperäisempää ja aika antoi kaikille mahdollisuuden olla kaikesta käynnissä olevasta ajan tasalla. Päätösten tekeminen oli helpompaa ja käytännön asioiden toteuttaminen oli sujuvampaa.

Pitkäaikainen kommunikointi mahdollisti myös sen, että käytännön työn hoitaminen oli hyvin kevyt prosessi. Riittävä aika kommunikoinnille mahdollisti myös selkeän roolien ja vastuualueiden jakamisen. Tosin sanoen pitkäaikainen yhteyden pito teki koko prosessista vähemmän kuormittavan kaikille osapuolille, joten aika oli tässäkin mielessä tärkein elementti projektin onnistumisen kannalta. Aika mahdollisti laadukkaan keskustelun, joka johti kiirettömään ja mielekkääseen käytännön työhön, joka taas mahdollisti dialogin. Lisäksi mielestäni aika tarjosi kuin huomaamatta mahdollisuuden kaikkeen projektin onnistumisen kannalta tärkeään. Näihin lukeutui muiden muassa riittävä keskinäinen avunanto ja kaikkien tahojen mahdollisuus joustavuuteen, mutta

myös sitoutumiseen, määrätietoiseen työskentelyyn kohti yhteistä päämäärää ja mielestäni hyvin olennaiseen työn ja suunnitelmien uudelleen arviointiin. Lisäksi aika antoi kaikille mahdollisuuden projektin kannalta hyvin tärkeään ennakointiin, riittävän ajoissa toimimiseen ja muutoksiin ja yllätyksiin reagoimiseen.

Yhdessä kasvokkain tapaaminen, keskustelu ja pohtiminen olivat kenties yhtä tärkeitä kuin riittävä aika muraalin toteutumisen kannalta, sillä kun taloyhtiön hallitus pääsi tutustumaan minuun henkilökohtaisesti, pystyi se ensinnäkin vakuuttumaan siitä, että olen pätevä tekemään tämän kaltaisen työn ja että olen sitoutunut viemään työn loppuun asti. Tuntui olevan tärkeää, että hallituslaiset saivat vakuutuksen siitä, että olin luotettava ja "kunnollinen tyyppi". Voi olla, että etenkin Rovaniemellä käsitykset taiteilijoista ja ehkä erityisesti katutaiteilijoista ovat edelleen jossain määrin epäilyksiä herättäviä. Toisaalta ymmärrän tämän, koska pohjoisessa katutaidetta tai muraaleja on aina ollut suhteellisen vähän ja täten aihepiiri on yleisesti tuntematonta. On totta, että katutaiteeseen ja katutaiteilijoihin edelleen liitetään negatiivisia mielleyhtymiä kaikkialla.

Uskon, että kasvokkain järjestetyt tapaamiset vakuuttivat hallituksen jäsenet myös siitä, että heitä halutaan osallistaa projektiin, että heitä kuunnellaan ja että heidän mielipiteillään ja näkemyksillään työn suhteen on merkitystä. Koen, että tämä oli hyvin tärkeää projektin toteutumisen kannalta. Myös se, että olin ensimmäisissä tapaamisissa lähinnä kuuntelijana, toi minulle huomattavasti selkeämmän kuvan siitä, mitä taloyhtiön asukkaat minulta odottavat ja millaisen maalauksen he talonsa seinään haluavat. Yleisesti tapaamiset toivat idean muraalista taloyhtiön hallituksen jäsenille todelliseksi ja käsin kosketeltavaksi. Kasvokkain tapaamisen myötä hallituslaiset tuntuivat aidosti kiinnostuvan ja innostuvan asiasta ja he ymmärsivät, että maalaus on matalalla kynnyksellä ja pienellä panostuksella toteutettavissa oleva asia.

Toisaalta koen hyvin tärkeäksi sen, että jo ennen ensimmäistä tapaamista minulla oli selkeä näkemys budjetista, tarvittavista materiaaleista ja toteutusprosessista. Se, että projektin eteen oli jo tehty valmistelu- ja selvitystyötä, oli epäilemättä olennaista taloyhtiön vakuuttamisen kannalta. Olen todennut myös muissa muraaliprojekteissa, että tarkka budjettisuunnitelma on yhtä tärkeä osa valmistelutyötä kuin mahdollisimman pätevät ja valmiit luonnokset, ellei jopa tärkeämpi. Jos vastaavalle projektille pystytään määrittelemään hinta heti suunnittelun alkuvaiheessa, on todennäköisyys työn

toteutumiselle huomattavasti suurempi. Budjetti tuntuu antavan tilaajalle entistä konkreettisemmat raamit työlle. Tämä kaltaisissa projekteissa vaaditaan selvästi numeroita kuvien lisäksi.

Kuitenkin ehkä tärkein osa ennakkotyössä ennen kasvokkain tapaamista olivat tekemäni havainnekuvat, jotka esittelin taloyhtiön väelle. Kuvat olivat ehdottoman tärkeä ja tehokas apukeino ideoimiseen. Kasvokkain kohtaaminen ja keskustelu olivat tärkeitä ja asioita konkretisoivia seikkoja, mutta kuvat olivat selvä tehokeino keskustelun herättämisen ja projektin havainnollistamisen kannalta. Kun muodollisuudet ja tutustuminen olivat ohi, käytiin suunnittelu ja keskustelu pääsääntöisesti havainnekuviin perustuen ja niihin viitaten. Kuvat olivat tapaamisissa eniten vuorovaikutusta synnyttävät ja dialogia edistävät elementit. Kuvat olivat selvästi tehokkaampi kommunikaation muoto kuin sanat tai kirjoitettu teksti. Kuvat lopulta vahvistivat myös muraalin toteutumisen taloyhtiön vuosikokouksessa.

7. Pohdintaa

Koska omat kokemukseni ovat olleet kaiken tehdyn ja tapahtuneen merkittäviä osia ja koska kaikki tässä prosessissa on perustunut vuorovaikutukselle, jossa olen itse ollut osallisena, katson tärkeäksi, että pohdin tapahtunutta myös henkilökohtaisella tasolla. Pohdintani toinen osa koostuukin ajatuksista, jotka syventyvät siihen, miten kyseessä oleva projekti on vaikuttanut minuun taiteilijana, kuvataidekasvattajana ja ehkä ihmisenä yleensä. Pohdintani lopuksi mietin vielä tässä tutkielmassa läpi käydyn projektin jatko- ja laajentamismahdollisuuksia sekä hahmottelen henkilökohtaisia tulevaisuuden suuntia taiteilijana ja kuvataidekasvattajana toimimisen viitekehyksessä.

7.1 Projektin vaikutuksista taiteilija -identiteettiin ja taiteilijana toimimiseen

Koen, että viimeistään tämä työ on kehittänyt minusta ammattilaisen seinämaalausten kontekstissa. Projektin myötä olen päässyt kokonaisvaltaisesti läpikäymään pitkäaikaisen julkisen taiteen toteutusprosessin. Erityisesti se, että olen toiminut myös tuottajan ja organisoidijan roolissa, on mielestäni antanut minulle entistä paremmat valmiudet toimia taiteen ja kulttuurin kentällä. Prosessin keskiössä oleminen on tuonut myös varmuutta tekemiseen ja siihen, että ei-toivottujen yllätysten mahdollisuus pienenee. Monessa roolissa toimiminen on ollut opettavaisempaa kuin pelkästään taiteilijan roolissa toimiminen. Tuottajana toimiminen on myös sitouttanut minut prosessiin vankemmin sekä motivoinut minua viemään projektin loppuun asti. Tahdon silti alleviivata sitä, että en olisi missään nimessä onnistunut tässä projektissa yksin. Muilta saatu monipuolinen konkreettinen apu kaikissa prosessin vaiheissa oli äärimmäisen tärkeää.

Suunnitteluprosessi on ollut toteutusvaihetta opettavaisempi ja valmentavampi, koska itse maalaaminen tuntui jo valmiin ja tehdyn työn siirtämiseltä lopulliseen sijoituspaikkaansa. Maalausprosessin onnistumisesta ei ollut minkäänlaisia epäilyksiä sen haasteellisuudesta huolimatta. Maalaaminen tuntui ikään kuin palkinnolta, jonka sain jo tehdyn työn ansiosta. Silti en olisi pystynyt toteuttamaan teosta ilman avustajani merkittävää panosta ja tuskin olisin myöskään kokenut toteutusvaihetta niin sujuvaksi ilman häntä. Palaan taas dialogiin pyrkimisen ja sen saavuttamisen merkityksellisyyteen, joka on ollut ilmeinen myös maalausvaiheessa.

Itseluottamukseni taiteilijana ja taiteilijaidentiteettini ovat selvästi prosessin myötä vahvistuneet ja uskon, että myös kyky tuottaa parasta mahdollista jälkeä paineen ja tiettyjen vaatimusten alaisena, on kehittynyt huomattavasti. Epämukavuusalueelle siirtyminen taiteellisessa työskentelyssä on nykyisin paljon helpompaa. Tosin edellä mainittuun on vaikuttanut positiivisella tavalla se, että olen altistanut itseni tilanteille, joissa en lähtökohtaisesti voi itse päättää, mitä tulen tekemään. Tässäkin tapauksessa vuorovaikutus ja dialogi teoksen tuottajina ja muokkaajina ovat olleet ne elementit, jotka ovat kehittäneet sekä taiteilijaidentiteettiäni että valmiuksiani toimia ammattitaiteilijana erityisesti muraalitaiteen ja soveltavan taiteen piirissä.

7.2 Vaikutuksista kuvataidekasvattajana toimimiseen

Mielestäni taide on kommunikaation muoto ja kommunikaatioon perustuu mielestäni myös taidekasvatus. Projekti on kehittänyt vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojani monella tapaa. Koen olevani entistä joustavampi ja huomioonottavampi vuorovaikutustilanteissa. Pystyn antamaan muille paremmin tilaa. Kykenen antamaan entistä rakentavampaa ja analyyttisempää palautetta ideoista ja ajatuksista liittyen taiteelliseen työhön ja luoviin prosesseihin. Ennen kaikkea osaan myös vastaanottaa palautetta ja kritiikkiä omasta työstäni ja omista ideoistani paremmin. Uskon, että olen oppinut myös analysoimaan omaa toimintaani sekä toimintani motiiveja perusteellisemmin. Lisäksi kokemus, taito ja ymmärrys luovista prosesseista ovat syventyneet. Olen vakuuttunut siitä, että projekti on kehittänyt valmiuksiani toimia kuvataidekasvatuksen kentällä. Perustelen tätä sillä, että vankka kokemus taiteellisten prosessien parissa työskentelystä yhdistettynä hyviin vuorovaikutustaitoihin takaavat mielestäni mahdollisuuden tarjota laadukasta taiteen opetusta.

Kaiken kaikkiaan koen, että muraaliprojekti on hyvin konkreettisella tavalla näyttänyt minulle yhdessä tekemisen merkittävyyden ja rakentavan vuorovaikutuksen suuren potentiaalin. Olen projektin myötä todistanut sen, kuinka hyvin erilaiset ihmiset ja tahot voivat voimansa yhdistäessä tuottaa suhteellisen pienellä vaivalla (ja budjetilla) esimerkiksi suuren julkisen taideteoksen. Projektin seurauksena olen vakuuttunut siitä, että yhdessä tekeminen voi tuottaa ja useasti tuottaakin jotain parempaa ja laadukkaampaa

kuin yksin tehty ja uskon, että tämä oivallus tuo minulle hyötyä myös kuvataidekasvattajan roolissa.

7.3 Vaikutuksista minuun henkilönä ja osana yhteisöä

Tahot, joiden en kuvitellut kiinnostuvan tämän tyyppisestä projektista, ovatkin olleet erittäin myötämielisiä ja kannustavia koko prosessin ajan. Koen, että tämä on luonut uskoa tähän yhteisöön ja sen ihmisiin. Koen, että yhteisö on hyväksynyt teoksen ja tämän myötä antanut luottamusta myös työni jatkamiseen. Lisäksi positiivisten kokemusten, positiivisen palautteen ja työni huomioimisen kautta tunnen, että yhteisö on parantanut henkilökohtaista hyvinvointiani sekä vahvistanut luottamustani ihmisiin. Prosessi on vahvistanut käsitystäni taiteen voimasta ja sen vaikutuksesta sekä merkittävydestä. Olen vakuuttunut siitä, että taiteen sijoittaminen ihmisten arkiympäristöön on erittäin tärkeää.

Rovaniemelle muutostani vuonna 2014 lähtien, olen ollut yllättynyt siitä, kuinka positiivisesti Rovaniemellä suhtaudutaan katutaiteeseen ja muraaleihin. Itseasiassa näen julkisen teoksen toteuttamisen myös yrityksenä kiittää yhteisöä, jonka olen kokenut antaneen minulle todella paljon. Toisin sanoen teos on konkreettinen yritys antaa jotain takaisin yhteisölle, jota tahdon aidosti palvella jakamalla erikoisosaamiseni.

Silti projekti on herättänyt mieleeni myös kysymyksiä etenkin teoksen valmistumisen jälkeen. Ensimmäinen koskee sitä, kuinka paljon haluan tehdä tilaustöitä tai niin sanotusti ennalta määriteltyjä töitä verrattuna täysin omiin töihini. Olen huomannut viimeisten noin kahden vuoden aikana keskittyessäni lähinnä tilaustöihin, että kaipaen vapaaseen, omaan ilmaisuun keskittymistä, joka ilmeeltään ja motiiveiltaan poikkeaa useimmista tekemistäni tilaustöistä. Mielestäni taiteen tekemisen tulisi lähtökohtaisesti olla jotain muuta kuin ennalta määriteltyä asiakastyötä, vaikka samalla olen hyvin kiitollinen kaikista projekteista ja työmahdollisuuksista.

Toisaalta taiteellinen työni nimenomaan muraalien parissa on miltei poikkeuksetta ollut luonteeltaan yhteisöllistä, joten koen, että tämäkin projekti oli hyvin luontevaa toteuttaa yhdessä taloyhtiön kanssa. Suunnittelu oli huomattavasti helpompaa muiden osallistuessa siihen, koska muraalien suhteen minulla ei ole ollut selvää tyyliä tai niin sanottua punaista lankaa, jota olen halunnut seurata tai josta en ole halunnut poiketa. Yhdessä suunnittelu

ja avoimuus muiden ideoille ja toiveille on mielestäni myös hyvin mielenkiintoista. Taloyhtiön väen toiveiden selvittäminen oli tärkeää myös siksi, että tahdoin aidosti tuottaa sellaisen teoksen, joka miellyttää heitä, vaikka lopullinen teos olisikin jotain muuta kuin sitä, mitä he tarkalleen toivoivat. Lopulta taiteilijalla tulee olla vapaus tehdä omat päätöksensä ja lopulliset ratkaisunsa työnsä suhteen.

Toiseksi projekti on herättänyt kysymyksiä myös sen suhteen, kuinka paljon haluan toimia julkisesti ja miten haluan julkisuudessa esiintyä. Tahtoisin pysyä mahdollisimman anonyyminä henkilönä julkisesta työstä riippumatta. Olen vahvasti sitä mieltä, että taiteen kentällä tulisi ensisijaisesti keskittyä työhön ja työn laatuun, ei tekijään.

Silti kaikki palautuu näissäkin ajatuksissa vuorovaikutukseen ja dialogiin. Ehkä prosessissa syvällisimmän dialogin olenkin käynyt itseni kanssa. Dialogi lähtee aina itsestä. Mutta tässä tapauksessa en olisi käynyt tätä dialogia itseni kanssa ilman muiden kanssa käytyä dialogia. Vuorovaikutus ja dialogi sekä itsen että muiden kanssa ovat ainakin tämän tapauksen perusteella asioita, jotka mahdollistavat hyvinkin kokonaisvaltaisen henkilökohtaisen kehityksen. Taiteilijana ja taidekasvattajana, kokonaisuutena, josta muodostuu minä ihmisenä.

7.4 Tulevaisuuden hahmottelua

Vuosi 2019 oli muraalien osalta elämäni aktiivisin. Vuosi opetti minulle valtavasti projektien suunnittelusta ja niiden toteuttamisesta. Silti Väylätien työ oli opettavaisin, huolellisimmin suunniteltu ja myös lopputulokseltaan onnistunein. Tämä oli ammattimaisin työni seinämaalausten saralla.

Toivon voivani jatkaa muraalien suunnittelua ja maalaamista. Tiedot ja taidot vastaaviin projekteihin on hankittu, joten haluan myös jatkossa hyödyntää ja jalostaa niitä, koska koen olevani vasta hyvässä alussa. Suurten seinämaalausten suunnittelu ja toteutus entistä yhteisöllisemmällä otteella kiinnostaa myös. Lisäksi muraalien toteuttaminen yhteistyössä toisten taiteilijoiden kanssa kiehtoo. Mielelläni toimisin vain tuottajana ja avustajana, koska voin rehellisesti todeta nauttivani projektien organisoinnista ja

tuottamisesta. Toimiessani tuottajana ja avustavana taiteilijana UPEA17- festivaaleilla, totesin, että avustajana toimiminen muraaliprojekteissa karsii myös jossain määrin vastuuta lopputuloksesta, joka tekee ainakin minulle maalaamisesta entistä nautinnollisempaa. Saan todella paljon siitä, että voin auttaa ja tiedän, että mittava kokemukseni ja ammattitaitoni todella tuo hyödyllistä apua prosessiin. Tässäkin projektissa totesin, että hyvä avustaja tekee prosessista paremman verrattuna yksin tehtyyn. Lisäksi nautin suuresti jo pelkästään suurten maalausten työstämisen kehollisesta aspektista. Ehkä tässä on syy siihen, että olen kokenut katutaiteen erittäin mielekkääksi ilmaisun kanavaksi ja että koen vetoa graffitin ja muraalien tekemiseen edelleen.

Erittäin mielelläni myös jakaisin tietojani ja taitojani muraalimaalauksen suhteen. Prosessin ja tekniikoiden opettaminen mahdollisimman monelle olisi mahtavaa. Tämän projektin myötä minulla on valmiiksi suunniteltu runko, jonka voi jatkossa toteuttaa entistä sujuvammin ja todennäköisesti myös nopeammalla aikataululla, olettaen että resursseja ja tekemiseen sitoutuneita löytyy. Tätä runkoa voisi esimerkiksi soveltaa pitkäaikaiseen kurssiin, jossa opiskelijat saisivat käydä samankaltaisen prosessin läpi ja lopputuloksena olisi vähintään saman kokoinen ja vähintään yhtä laadukas seinämaalaus.

Lisäksi näen, että tämän projektin laajentaminen olisi suhteellisen helppoa. Olen visioinut esimerkiksi noin kahden vuoden mittaista projektia tai hanketta, jossa lähdettäisiin kartoittamaan muraalien tekemisen mahdollisuutta ympäri Lapin maakuntaa. Projektin lopputuloksena voisi olla esimerkiksi kolme teosta, jotka käsittelevät samoja teemoja ja olisivat kuvakieleltään lähellä toisiaan, mutta jokainen löytyisi eri paikkakunnilta. Hanke voisi toimia pohjana usealle kurssikokonaisuudelle, tutkielmalle ja tutkimukselle. Tämän tapaiselle toiminnalle voisi mielestäni pohjoisessa olla tilausta ja tälle voisi löytyä yhteistyökumppaneita ja rahoitusta. Jos rahoitusta ja tekijöitä löytyisi riittävästi, voisi projekti muotoutua jopa UPEA -festivaalin kaltaiseksi Lapin maakunnan omaksi kaupunkitaidefestivaaliksi.

Yleisesti taiteen opettaminen kiinnostaa koko ajan enemmän. Koen, että minulla on taiteen opettajana paljon tarjottavaa oppilailleni ikäryhmästä, koulutuslaitoksesta opetustilaisuudesta ja -tilasta tai oppilaiden kokemuksesta riippumatta. Tiedon ja taidon jakaminen ja yhdessä pohtiminen tuntuvat hyvin luontevilta ja koen aidosti olevani elementissäni opettajan, ohjaajan ja mentorin rooleissa. Silti tiedostan, että minulla on

opettajana paljon kehittymisen varaa. Kuitenkin tästä johtuen motivaatio ammatin harjoittamista ja siinä kehittymistä kohtaan on suuri. Tästä syystä toivon, että tulevaisuudessa opetustyö kuuluu vankasti työnkuvaani. Ihmisten väliset yhteydet ja yhdessä toimiminen näyttäytyvät minulle erittäin kiinnostavina ilmiöinä, joten nyt myös ymmärrän olevan hyvin loogista, että tutkielmani tarkastelee vuorovaikutusta ja dialogia.

Lisäksi akateeminen työ kiinnostaa. Viime vuosien aikana olen todennut, että korkeakoulu työympäristönä ja -yhteisönä kiehtoo minua suuresti. Uskon, että luontainen taipumukseni uteliaisuuteen ja asioiden analysointiin voisi tukea myös työtä akateemisessa yhteisössä. Edellisistä päätellen moni asia kiinnostaa ja olen elämässäni monella tapaa risteyskohdassa. Silti oman taiteellisen työni tekeminen ja kehittäminen, saati taideprojekteihin osallistuminen ja niiden tekeminen ei tule loppumaan. Taiteen tekeminen, sen kokeminen, sen kuluttaminen ja sen äärellä oleminen ovat olleet elämäni määritteleviä asioita lapsuudesta lähtien enkä näe syytä asian muuttumiseen.

Tietysti suhteeni taiteeseen, sen tekemiseen ja sen parissa työskentelyyn muuttuu sitä mukaa, kun minä ja elämäni muuttuvat. Tosin koen, että tämä on luonnollista ja luotan siihen, että taide ja kulttuuri pysyvät rinnallani kuin uskollinen ystävä. Pyrkimyksenäni on, että suhteeni taiteeseen ja sen tekemiseen pysyvät mahdollisimman puhtaana. Sellaisina, jota eivät esimerkiksi rahan, maineen tai meriittien haaliminen tai jatkuvan tuottamisen paine hallitse. Uskon, että jos pystyn pitämään suhteeni taiteen tekemisen mahdollisimman puhtaana, pysyy myös ilmaisuni ja motiivini taiteen tekemiseen niin aitona ja rehellisenä kuin mahdollista. Lisäksi uskon tätä kautta pystyväni parhaalla mahdollisella tavalla kommunikoimaan taiteeni kautta. Uskon, että tällaiseen suhteen säilyttäminen taiteeseen ja sen tekemiseen tekevät minusta myös paremman kuvataidekasvattajan.

Ymmärrän silti tässäkin vastuun kantamisen aspektin. Mielestäni henkilökohtaisesta suhteesta taiteeseen löytyy paljon samankaltaisuuksia suhteeseen toisen ihmisen kanssa. Suhteen eteen tulee tehdä töitä, sitä tulee hoitaa, sille tulee antaa aikaa. Myös suhteen kehittymiselle ja muuttumiselle tulee olla avoin eikä muokkaantumista tai muutosta tule vastustaa. Kärsivällisyys ja lempeys ovat valttia, koska todennäköisesti prosessi tai lopputulos ei ole paras mahdollinen, jos kiirehtiminen ja pakottaminen on ollut mentaliteettina. Mielestäni myös Väylätien projekti on tämän osoittanut. Kaikki palautuu

vuorovaikutukseen. Vuorovaikutus on kaiken lähtökohta, kaikki kaikessa. Niin itsensä kuin toisten kanssa. Rakentava ja hedelmällinen vuorovaikutus johtaa dialogiin ja se voi johtaa jopa viisauteen.

Lähteet:

Barone, T. & Eisner, E. (2006). Arts-Based Educational Research. Teoksessa J.L. Green, G., Camilli & P.B. Elmore (toim.), *Handbook of Complementary Methods in Education Research* (s. 95–109). New York: Routledge.

BLU (ohjaaja) [BIG BANG BIG BOOM - the new wall-painted animation by BLU]. (05.07.2010). BIG BANG BIG BOOM - the new wall-painted animation by BLU [video]. Haettu 19.05.2020 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=sMoKcsN8wM8>

BLU (ohjaaja) [MUTO a wall-painted animation by Blu]. (09.05.2008). MUTO a wall-painted animation by Blu [video]. Haettu 19.05.2020 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=uuGaqLT-gO4>

BLU. (2020). Walls – Blu. Haettu 19.05.2020 osoitteesta <https://www.blublu.org>

Bordalo II (2020). About. Haettu 09.04.2020 osoitteesta
<https://www.bordaloii.com/about>

Bordalo II (2020). Bio. Haettu 09.04.2020 osoitteesta
https://www.instagram.com/b0rdalo_ii

DeNotto, M. (2014). Street Art and Graffiti. *College & Research Libraries News*, 75(4), 208–211. Haettu 09.01.2020 osoitteesta <http://crln.acrl.org/content/75/4/208.full#sec-9>

Dewey, J. (1997). *Experience and education*. New York: Touchstone.

Fleming, R. L. (2007). *The Art of Placemaking: Interpreting Community Through Public Art and Urban Design*. London: Merrel.

Ganz, N. & Manco, T. (2009). *Graffiti World, Street art from five continents* (New ed.). London: Thames & Hudson.

Graae, M. (1996). Uudistava dialogi. Teoksessa Lahden ammattikorkeakoulu, Suomen fenomenologinen instituutti, M. Vilkkä & J. Varto (toim.), *Kohtaaminen taitona: Dialogisuus ihmistutkimuksen lähtökohtana ja menetelmänä* (s. 47–51). Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu.

Haapakangas, T. (18.9.2019). Rovaniemi sai uuden kerrostalomuraalin: "Toivottavasti se luo hyvää kuvaa taloyhtiöstä". *Lapin kansa*. Haettu 23.02.2021 osoitteesta
<https://www.lapinkansa.fi/rovaniemi-sai-uuden-kerrostalomuraalin-toivottavas/207810>

Heikkilä, J., Heikkilä-Laakso, K. & Heikkilä, K. (2001). *Dialogi – avain innovatiivisuuteen*. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, S. (2009). Aineiston hankinta, analyysi ja johtopäätökset. Teoksessa S. Hirsjärvi, P. Remes, P. Sajavaara & E. Sinivuori (toim.), *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p. 22. painos.) (s. 176–225). Helsinki: Tammi.

Huhmarniemi, M. & Jokela, T. (2018). Art-based action research in the development of arts and art education. Teoksessa G. Coutts, E. Härkönen, M. Huhmarniemi & T. Jokela

(toim.), *The Lure of Lapland: A handbook of Arctic Art and Design* (s. 9–26). Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Hundertmark, Christian (2005). *The Art of Rebellion: The World of Street Art*. Berkeley: Gingko Press.

Johanna, M. (10.09.2019). Street Art Rovaniemi – katutaidekohteet [blogikirjoitus]. Haettu 22.02.2021 osoitteesta <https://www.rantapallo.fi/paapilvissa/2019/09/10/street-art-rovaniemi-katutaidekohteet/>

Jokela, T., Hiltunen, M. & Härkönen E. (2015). Art-based action research – participatory art for the north. *International Journal of Education through Art*, 11, 433–448. doi: 10.1386/eta.11.3.433_1

Jokela, T. & Huhmarniemi, M. (2018). Ympäristötaide taiteilijan soveltavana ja integroituna osaamisena. Teoksessa T. Jokela, M. Huhmarniemi, C. Haataja & T. Issakainen (toim.), *Ympäristötaidetta Lapin matkailuun* (s.110–116). Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Jyväskylän yliopisto. (2015). Narratiivinen analyysi. Haettu 03.04.2020 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/narratiivinen-analyysi>

Jyväskylän yliopisto. (2015). Lähiluku. Haettu 25.03.2021 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/lahiluku>

Järvipetäjä, M. & Nikkilä, A. (2012). Esipuhe. Teoksessa M. Järvipetäjä & A. Nikkilä (toim.), *Taide rakennushankkeessa: opas tilaajalle* (s. 9–11). Helsinki: Suomen Rakennusmedia.

Kantokorpi, O. (2017). Muraalit vs. harmaa betoni. *Taide*, 17(6), 9–13.

Kallio, E. K. & Spännäri, J. (2020). *Viisaus – käyttäjän opas*. Jyväskylä: Tuumakustannus.

Kantonen, L. (2005). *Teltta: Kohtaamisia nuorten työpajoissa*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Kantonen, L. (2007). Keskustelutaide ja keskustelun estetiikka. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.), *Taide keskellä elämää* (s. 127–130). Helsinki: Like.

Kauppalehti. (n.d.) Yrityshaku – Upeart ry. Haettu 19.02.2021 osoitteesta <https://www.kauppalehti.fi/yritykset/yritys/upeart+ry/27392155>

Kautto, R. (19.9.2018). Arvostelu: Rovaniemen uusimpien seinämaalausten tyyli on rouheudessaan lähellä vapaata katutaidetta. *Lapin Kansa*. Haettu 23.2.2021 osoitteesta <https://www.lapinkansa.fi/arvostelu-rovaniemen-uusimpien-seinamaalausten-tyy/142626>

Kervinen, J. (2020). Kuka valitsee taiteen kaduillemme?. *Voima*, 2020(1). Haettu 10.02.2021 osoitteesta <https://voima.fi/artikkeli/2020/kuka-valitsee-taiteen-kaduillemme/>

Kester, G. (2010). Dialoginen estetiikka. Teoksessa L. Kantonen (toim.), *Ankaraa ja myötätuntoista kuuntelua. Keskustelemaa kirjoitusta paikkasidonmaisesta taiteesta* (s.39–71). Helsinki: Kuvataideakatemia.

Kontkanen, M. (2017). Ammattina katutaide. *Ornamo*, 17(3), 28–30. Haettu 10.2.2021 osoitteesta <https://www.ornamo.fi/app/uploads/2019/02/Ornamon-lehti-317.pdf>

Kukko, J-E. (2013). Nykytaidetta vailla rajoja. *Kide*, 13(3), 26–29. Haettu 22.02.2021 osoitteesta <https://matkailu.luc.fi/loader.aspx?id=e2aaacde-0910-4350-aa26-a88a9fd999d1>

Kwon, M. (2002). *One place after another: Site-specific art and locational identity*. Cambridge: MIT Press.

Lacy, S. (1995). *Mapping the terrain: New genre public art*. Seattle: Bay Press.

Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. (2007). Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.), *Tapaustutkimuksen taito* (s. 9–39). Helsinki: Gaudeamus.

Lapin yliopisto (2020). Kuvataidekasvatuksen opiskelijoiden seinämaalaukset Rovaniemen modernissa Kiela-keskustakorttelissa valmiit. Haettu 23.02.2021 osoitteesta <https://www.ulapland.fi/news/Kuvataidekasvatuksen-opiskelijoiden-seinamaalaukset-Rovaniemen-modernissa-Kiela-keskustakorttelissa-valmiit/38380/74f3cf2b-8b46-491b-9275-74bc29081c63>

Leavy, P. (2018). Introduction to arts-based research. Teoksessa P. Leavy (toim.), *Handbook of arts-based research* (s. 3–21). New York: The Guilford Press.

Lehtovaara, J. (1994). Dialogisuus, reflektointi ja ihmisen maailmassa oleminen. Teoksessa J. Lehtovaara & R. Jaatinen (toim.), *Dialogissa: Matkalla mahdollisuuteen* (s. 213–237). Tampere: Tampereen yliopisto.

LowBros (2015). Work. Haettu 10.4.2020 osoitteesta <https://lowbros.de/arts-and-crafts/walls/>

Malinen, P. (2011). *Kannu Vie - Kohti Taidetta?: Graffitikokemus Sekä Graffitin Ja Kuvataideopetuksen Vuorovaikutus*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

McNiff, S. (2007). Art-based research. Teoksessa A. L. Cole & J. G. Knowles (toim.), *Handbook of the Arts in Qualitative Research: Perspectives, Methodologies, Examples, and Issues* (s. 29–40). Los Angeles: Sage Publications.

Mäkiranta, M. (2008). *Kerrotut kuvat: Omaelämäkerralliset valokuvat yksilön, yhteisön ja kulttuurin kohtaamispaikkoina*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Naukkarinen, O. (2009). Julkisen taiteen kolme muotoa. *Alue Ja Ympäristö*, 38(1), 28–38. Haettu 01.02.2021 osoitteesta <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64362>

Niemelä, N. (24.02.2018). Seinien maalaus opettaa biologiaa. *Lapin kansa*, s. 8–9.

Nieminen, A. (ohjaaja) [Mural in Rovaniemi]. (19.11.2019). Mural in Rovaniemi [video]. Haettu 30.03.2021 osoitteesta https://www.youtube.com/watch?v=5R_CRkfdZEO

Odeith. (2020). Bio/CV. Haettu 10.04.2020 osoitteesta <https://www.odeith.com/odeith-bio-cv/>

Ojala, T. & Uutela, A. (1993). *Rakentava vuorovaikutus*. Helsinki: WSOY.

Osgemeos. (2020). Biography. Haettu 09.04.2020 osoitteesta <http://www.osgemeos.com.br/en/biography/>

Pitkänen, J. (1996). Dialoginen tila. Teoksessa Lahden ammattikorkeakoulu, Suomen fenomenologinen instituutti, M. Vilkkä & J. Varto (toim.), *Kohtaaminen taitona: Dialogisuus ihmistutkimuksen lähtökohtana ja menetelmänä* (s.58–60). Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu.

Ranskan kulttuuriministeriö (2020). Dating the figures at Lascaux. Haettu 11.02.2021 osoitteesta <https://archeologie.culture.fr/lascaux/en/dating-figures-lascaux>

Rolling Jr., J. H. (2010). Paradigm Analysis of Arts-Based Research and Implications for Education. *National Art Education Association Studies in Art Education: A Journal of Issues and Research*. 51(2), 102. doi: 10.1080/00393541.2010.11518795

Rovaniemen taidemuseo (2007). Aistisi ovat auenneet. Haettu 22.02.2021 osoitteesta http://julkisetteokset.rovaniemi.fi/teokset/aistisi_ovat_auenneet.htm

Räihä, T. (08.08.2017). Lapin keskussairaala sai seinämaalauksen, muraalin - "Ylistys Lapin vapaille vesille ja veden eri olomuodoille". *YLE*. Haettu 22.02.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9764389>

Sabek (2020). Outdoor. Haettu 09.04.2020 osoitteesta <https://www.sabeknonsense.com/outdoor>

Salonen, E. (2018). Taide tuli meidän seinään. *Suomen kuvalehti* 18(4), 40–45.

Silvennoinen, M. (2004). *Vuorovaikutuksen avaimet*. Helsinki: Talentum.

Talvitie, M. (28.08.2017). Taideteos värittämään katukuvaa Rovaniemellä – luonnosta ei paljasteta etukäteen. *YLE*. Haettu 22.02.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9800674>

Telmo Miel (2020). Outdoor. Haettu 10.04.2020 osoitteesta <https://telmomieli.com/outdoor/>

Tiede. (2007). Samanismi näkyy Lascaux'ssa. *Tiede*. Haettu 11.02.2021 osoitteesta https://www.tiede.fi/artikkeli/jutut/artikkelit/samanismi_nakyy_lascaux_ssa

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Vantaa: Tammi.

Tynjälä, P. (1999). *Oppiminen tiedon rakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Upeart (2020). Hankkeet. Haettu 19.02.2021 osoitteesta <https://www.upeart.com/hankkeet/>

Urban Nation (2020). Inti. Haettu 11.04.2020 osoitteesta <https://www.urban-nation.com/artist/inti/>

Varto, J. (2007). Dialogi. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.), *Taide keskellä elämää*. (s. 62–65). Helsinki: Like.

Varto, J. (1994). Filosofinen ihmiskäsitys ja toiseus, Teoksessa J. Lehtovaara & R. Jaatinen (toim.), *Dialogissa: Matkalla mahdollisuuteen* (s. 100–111). Tampere: Tampereen yliopisto.

Varto, J. (1996). Dialogiryhmien toiminta vuosina 1994-1995, Teoksessa Lahden ammattikorkeakoulu, Suomen fenomenologinen instituutti, M. Vilkkä & J. Varto (toim.), *Kohtaaminen taitona: Dialogisuus ihmistutkimuksen lähtökohtana ja menetelmänä* (s. 9–16). Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu.

Vesterinen, J. (2010). Taiteellinen prosessi ja sen sanallistaminen. Haettu 20.05.2020 osoitteesta <https://docplayer.fi/79783-Taiteellinen-prosessi-ja-sen-sanallistaminen.html>

Vhils. (2020). Walls. Haettu 11.04.2020 osoitteesta <https://www.vhils.com/tag/walls/>

Wihersaari, J. (2010). *Kohtaaminen – opettajuuden ydin?* Tampere: Tampere University Press.